

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Om
Hexametret og dets Behandling
i det danske Sprog.

Af
Christian Wilster,
Lector ved Sorø Akademie.

Indbydelseskrift

til
Examen artium og den offentlige Skole-Examen
ved Sorø Akademie
fra 16de til 31de Julii 1833.

Kjøbenhavn.
Trykt hos Andreas Seidelin,
Hof- og Universitets-Bogtrykker.

Første Afdeling.

§. 1.

Ikke blot den ældste Poesie, men ogsaa den metriske Form, hvori den fremtraadte, betragte vi som et Naturprodukt, en Nødvendighed. Formen var ligesaa grundet i Sprogets Væsen og Eiendommelighed, som Poesien var grundet i en Naturdrift til at udtale, hvad Manden havde opfattet. Begge udsprang uvilkaarligt, ukunstlet og samtidigen; den ene kan jo ikke tænkes uden den anden. Som den for Sproget naturligste maatte en sliq ældgammel Form blive den nationaleste, den kjæreste, og tildeels ogsaa den skjønneste, naar Kunsten affled dens Haardheder og udfyldte dens Mangler. En saadan ældgammel Form for den græske Poesie, den græske Lands tidligste Udtalelse i Ord udenfor Samlivets nødvendige Lær- og flygtige Uttringer, var Hexametret. Dette Versemaal var uden tvivl det ældste græske Metrum; intet ældre nævnes; mange af de ældste tabte Hymner, som tillagdes berømte prophetiske Sangere f. Ex. Olen, Branchos o. Fl., siges udtrykkelig at have været hexametriske, og Indskrifter, hvilke, naar deres Ægthed ei kan afbevise, naturligviis maae være paalideligere i historisk Henseende, end de usikre, let omstiftelige Sagn, fandtes i hexametriske Form paa Tempelgaver fra den sjerne Oldtid, f. Ex. paa nogle Trefodder, som Herodot *)

*) Herod. 5, 59—61. Wolf i sine berømte Prolegomena (p. LV-LVI) undrer sig meget over, hvorledes Herodot kunde lade sig binde paa Ormet af Tempelforeviserne, at disse Indskrifter vare saa gamle, og erklærer, at Sproget selv viser, at de ere falske. Den første Paastand er et litterært Magsprog, og om den anden maa man vel med Kreuser (Vorfragen über Homeros 1 Th. S. 191. jvnfr. S. 129) sige: "Etwas übermäßlg kühn möchte ich die Behauptung nennen, daß Herodotos seine Muttersprache nicht so gut inne gehabt als ein Neuerer, und nicht die Urtheilskraft besessen, das Alte von dem Jüngern zu unterscheiden. Wie sollte man nun einem Herodotos in fremden Dingen glauben, da er nicht verstand, was er mit der Mutterbrust eingefogen?"

fandt i den Jsmeniske Apollo's Tempel i Theben, hvis Alder sættes til Laios's og Oedip's Tider. Var det nu virkelig den ældste Form, da vil det være ligesaa forgjeves at efterspore dets Tilblivelse med Haab om noiaagtigt Resultat, som at ville søge efter den græske Poesies Oprindelse. Derfor have de Lærde, som have anstillet Undersøgelser desangaaende *), heller ikke kunnet bringe det videre, end til at opvise Hexametrets Tilværelse i en forhistorisk Tid's alder; Rilden have de nævnt, men naar den begyndte at springe, bliver dunkelt. Det Frugtesløse i slige Esterspøvelser er naivt udtrykt i de gamle Myther, der tillægge Guderne Oprindelsen af hvad der ligger længer tilbage i Tiden, end Folkets ældste Erindringer, ligesom der i slige Myther tillige ligger den høie Tanke, at den menneskelige Lands Skjønne Frembringelser have et guddommeligt Ophav.

Sagnene om Hexametrets Oprindelse ere vel forskjellige, men tyde dog alle hen paa, at det tidligt fremtraadte i religiøse poetiske Udbrud, og var det tillige den ældste Versform, saa følger deraf, hvad der ogsaa er ganske sandsynligt, at den religiøse Poesie var den ældste hos Grækerne. Hos Pausanias (10, 12, 5) hedder det, at allerede de dodonæiske Peleiader brugte dette Versemaal, og han anfører endog et hexametrisk Orakelsvar af disse, som dog neppe er autentisk eller saa gammelt som det udgives for, da det ei bærer Præg af høi Ælde; desuden meddeler han denne Fortælling kun som et Sagn, der ikke stadfæstes af nogen anden Skribent. De fleste og gængseste Sagn henføre derimod dets Oprindelse til den pythiske Apollo. Snart siges Præstinden Phemonoe (Pausan. 10, 5, 4. Proclus hos Photius p. 981 ed. Schott), snart Phanothea (Clemens Alex. Stromata lib. 1. p. 309 C. ed. Sylburg)**), Navne, som identisk begge ere Appellativer, at have opfundet det, snart den hyperboreiske Apollopræst Olen (Paus. 10, 5, 4), og selv det af Clemens (l. l.) opbevarede Sagn, som gjør Themis til Opfinderske, tyder hen til Delphi. Det tilskrives altsaa Gudens inspirerede Propheter, og Tanken er her den samme, som naar det f. Ex. om en Art gamle Hymner, de kitharodiske Homer, udtrykkelig hedder, at de vare opfundne af Apollo selv (Cuidas *ῥόμοι ὑδαγγόμοι*). At bygge historisk paa slige Sagn, er altid misligt, saavel som chronologisk at ville udregne, naar de nævnte mythiske Personer levede, thi Sagnet, som enhver levende og anskuelig Fremstilling, er aldrig i Forlegenhed med Navne, men tildigter selv et Navn, hvor det mangler, eller indsætter et nyt, naar det gængse er glemt, blot at Faktum eller Ideen bliver beholdt. Neppe kan man derfor betragte

*) F. Ex. Meisling's Undersøgelse om det heroiske Versemaals Stjebne. Kbhvn. 1816. Apoll's Metrik 2 Th. S. 151 ff.

***) Flere hidhenhørende Steder findes i Fabricii bibl. gr. Tom. I. pag. 207 og 210. Harles.

de af Professor Meisling i bemeldte Skrift (S. 14 ff.) udførte Beregninger over Phanotheas (1403 f. Chr.) og Phemonoes (1365 f. Chr.) Levetid som historisk Udbytte, ligesaa lidet som det af ham udfundne Resultat, at Hexametret er ældre end 1500 Aar f. Chr., hvilket han udleder deraf, at Deukalion 1511 f. Chr. stiftede det dodonæiske Drakel, som var det ældste i Grækenland, og at Pausanias, ved at nævne et hexametrisk Drakelsvar af Peleiderne, fortæller, at disse vare ældre end Phemonoe. Han mener tillige (S. 19), at det delphiske Drakels større Celebritet lettere kunde tiltrække sig Navnet for en Opfindelse, som egentlig skuldes det dodonæiske *). Men om end Sagnet om dets dodonæiske Oprindelse var ligesaa hjemlet som de almindeligere Sagn om dets pythiske Herkomst, saa vilde jeg dog være tilbøieligere til at foretrække dette, da der gives andre Grunde, hvorom jeg ret strax kommer til at tale, som gjøre Fortællingen om Hexametrets Udspring fra den apolliniske Gudsdyrkelse langt rimeligere; og som en Folge af det delphiske Drakels Celebritet anseer jeg det kun, at en Opfindelse, som hidrører fra den apolliniske Religion inden Nedsættelsen i Delphi, blev lokalt sat i Forbindelse med Gudens to berømteste Helligdomme i Delphi og paa Delos (Olen). Hexametret kaldes ikke alene hyppigt det Pythiske, men ogsaa det Deliske Versemaal (Atilius Fortunatianus p. 2690. Putsch.); men er det sandsynligt, at Fester til Guderne ere ældre end Drakelsvar, da bliver Hexametrets Oprindelse vist snarere at søge i Fester, som helligholdtes med Sang og Dands, end i Præstespaadomme og Sandsagn.

§. 2.

Spørger man, hvorfor det Versemaal, hvori den første græske Poesie udtalte sig, kom til at bestaa af 6 Fødder eller Takter, og i det Hele fik den Charakter, som er dets Særkjende, da er Spørgsmaalet saa strengt, og saavidt jeg veed hidtil hverken opkastet eller besvaret, at Læserne maae tage til Takke med det Svar, jeg formaaer at give. Dandsen, Legemets rhythmiske Bevægelse, maae vi tænke os som den ældste stumme Udtryksmaade for levende Følelse, og den Sang, som fra første Hærd ledsagede Dandsen, maae vi i dens ældste Stikkelse tænke os som en næsten uartikuleret Sang, som en Art Interjectionspoesie, saaledes som den f. Ex. viser sig i de bacchantiske Udbrud. Neppes vil Noget tænke sig Sagen ombendt, at Dandsen skulde være en Afledning af Tonerhythmer; de ere samtidige. Foreville vi os nu en gammel festlig Dands af den Bestaaenhed, at hver enkelt Tour af

*) Neppes ville Mange give Prof. Meisling Medhold, naar han (S. 20) siger: "at Præsterne og Præstinderne have brugt ogsaa dette usædvanlige og harmonisk vellydende Metrum som et af de ydre Midler, hvorved de søgte at imponere en ukyndig Mængde."

samme udføres i 6 Takter, saa maatte jo den ledsagende Sang, naar den hævede sig til at vorde Tankens Udbrud i tydelige Ord, komme til at bestaae af 6 Takter. Et lige (gerade) Antal Takter i hver Reprise findes, saavidt mig er bekjendt, i alle Dands (ligesaa i Marsche), og et saadant Takforhold er vistnok grundet i Sagens Natur; den anden Takt er saa at sige Thesis til den foregaaende. I Analogie hermed er ethvert af lige Fodder bestaaende Metrum at betragte som fuldstændigt og som naturligere, end de ulige, og mærkeligt er det, at et saadant lige Metrum findes i de bekjendteste nationale Versemaal, saasom: Hexametret, Trimetret (hexameter iambicus, som Terentianus Maurus kalder det), Versemaaliet i Nibelungenlied, den almindelige Alexandrin, de spanske Trochæer og den indiske Slokas *). Tallet 6 antage vi for tilfældigt, men et større Antal vilde maaskee have gjort Metrumet tungere, et mindre betydeligt lystigere. Dands begynder med Ursis, med Bevægelse, som derpaa daler, og det Versemaal, som vi tænke os dannet efter Dandsens Rhythmus, maatte folgelig begynde med den egentlige Ursis, den lange, distinkt udhævede Stavelse, eller musikalsk betragtet, med den accentuerede Note, den saakaldte Taktens gode Deel. Derfor maatte ogsaa Hexametret begynde med Ursis, den lange Stavelse, som ei uden Brud paa dets genetiske Charakter kunde substitueres af det sædvanlige Equivalent (—), hvorved det var blevet anapæstisk, og havde faaet et vildt lidenskabeligt Præg. Ogsaa Hexametertaktens anden Deel (Thesis), som er lig den første, og oprindelig først var en Spondæ, tyder hen paa, at den Dands, af hvis Rhythmus vi udlede dette Versemaals Tilblivelse, maa have været sindig og alvorlig. Spørge vi nu fremdeles om Ursagen til dette Særkjende, da er det en Selvfølge, at vi ikke maae søge Hexametrets Udspring i en med en stoiende lidenskabelig, men i en med en sindig og hoitidelig Gudsdyrkelse forbunden festlig Dands, ledsaget af Sang, og da nu Sagnene tillige næsten eensstemmigen henføre Hexametret til Apollo, i hvis Dyrkelse en vis Alvor herskede, saa synes det rimeligst, at udlede Hexametret af den Sang og Dands, hvormed hans Dyrkelse feiredes. Under Navn

*) Da det maaskee kan interessere en Deel Læsere, at erholde Underretning om dette Versemaals Beskaffenhed, vil jeg meddele Hovedpunkterne, og forresten henviser til A. W. Schlegels Indiske Bibliothek. 1 B. S. 36—37. og Bohlen das alte Indien. 2 Th. S. 338. Den indiske Slokas bestaaer af 16 Stavelser, med Cæsurr efter 8de. Hver af disse Afdelinger bestaaer igjen af 2 Firkstavelser-Fodder, hvoraf den første er aldeles fri, og kan være hvilkenformhelst af de 16 mulige quadrisyllabiske Fodder lige fra Dispondeus til Proceleusmaticus; den anden er derimod uforanderlig bestemt, enten en første Epitrit eller en Antispast, paa Grund af sidste Stavelseres Frihed. I Versets anden Hovedafdeling er den sidste Fod enten en Dijambe eller anden Pæon. Stavelsernes Antal er i den indiske Metrik aldeles bestemt, og ingen Repræsentation finder Sted.

af Homer *) omtales en Art ældgamle Sange til Apolløs Ære; de vare hexametriske (Plut. de Musica 4), og paa Delos bleve de affungne ved cyklist Chordands (Callim. h. in Del. 304); andensæds var vistnok det Samme Tilfældet, da Dandsen især ved Følkefester maa have været nøie forbunden med Sang og Musik, som vel neppe affondrede sig fra Terpichores Kunst, før de musikaliske Beddestridere indførtes. I Udtogene af Proclus's Chrestomathie hos Photius (p. 985 ed. Schott.) fiildres disse Homer som fuldkomne Kontraster til den lidenskabelige vilde Dithyrambe, hvorimod Nomen fremskrider findigt og ædelt (*ταρ- μέως καὶ μεγαλοπρεπῶς*), uden vild Lidenskabelighed (*τὸ μὲν ἐπιθουσιῶδες οὐκ ἔχει*). Naar Plutarch (l. 1.) siger, at Timotheus**) ved sin Fremgangsmaade viste, at Homerne vare op- staaede af episke Digte, en Slutning, hvortil Versemaalet vistnok gav Anledning, saa er denne Mening neppe saa antagelig, som naar Proclus siger, at de udsprang af Pæanerne***). Disse, som de ældste apollinske Hymner, maae vi da vel ogsaa tænke os som hexametriske, thi hvorledes kunde Homerne siges at være udrundne (*ἑνῆμαι*) af disse, naar ikke engang Versemaalet, der dog hos Grækerne var Digterernes væsentligste Slægtskabsbaand eller Skjelnemærke, var fælleds for begge, thi hvad Indholdet angik vare de jo meget forskjellige: Pæanerne vare Anraabelser om Afsværgelse af Ulykke, eller Takkesange for afvendt Ufærd; Homerne derimod egentlige Lovsange til Apollo. Endelig maae vi her bemærke, at den apollinske Kultus var stærkest udbredt i det gamle Sangerland Bøotien og paa Lilleasiens Kyster, altsaa paa de Steder, hvor den hexametriske Digtetekunst især blomstrede. Udlede vi Hexametret fra apollinske Fester, da maa det oprindelig have været en dorisk Versart****), som naturligtviis maatte modificeres i den ioniske Dialekt, og ved den store Uddannelse, som det fik ved det ioniske Epos, maatte Hexametret komme til at knytte sig fast til denne Dialekt, og faae Udseende af at være oprindelig ionisk.

§. 3.

Ved at udlede Hexametret fra festlig Dands og Sang, hendrages Tanken uvil- kaarlige til den Indflydelse, som den græske Poesies oprindelige Forbindelse med hine tvende

*) Sonfr. Müller die Dorier 1 Th. S. 349 f. og Berigtigelsen 2 Th. S. 377. Anm.

**) Om denne Timotheus fra Milet, Euripides's Samtidige s. Schoell Gesch. d. gr. Litteratur. 1 Th. S. 205. Plutarch siger, at Timotheus indblandede de ældre i Hexametre digtede Homer i sine dithyrambiske Digte, for ikke at faae Stin af, aldeles at have villet ophæve den gamle Musiks Lov.

***) Pæaner bleve stundom sungne under taktmæssig Sang eller Dands. Hom. hymn. in Ap. Pyth. 357—58. Xen. Ages. 2, 17. Müller Dorier. 1 Th. S. 350.

****) Den og flere gamle apollinske Sangere vare Dorer. Müller 1 Th. S. 350.

Kunster havde paa den hele græske Metrik og Prosodie, og skjøndt denne Undersøgelse her godt kunde forbigaaes, tager jeg dog ikke i Betænkning, her at yde min Skjerv til Oplysningen af denne saare vanskelige Materie, især da Sagen, saaledes som den hidtil er fremstillet af Metrikerne, forekommer mig at trænge til adskillige Berigtigelser, fornemmelig med Hensyn til de Paaastande, at Musikken var Hovedgrunden til Versenes taktmæssige Tonefald, og at Sproget ved denne Ledfagelse blev kvantiterende og ikke accentuerende. Man kan vist ikke ansee det for muligt, at Poesien hos noget Folk kunde opstaae uden som Sang, altsaa i Forbindelse med Stemmens Musik, og snart tillige med Strengelæg, hvilken vi ogsaa finde omtalt som tilværende hos alle de Folk, om hvem der meldes, at de havde Poesie; ja man kan ikke tænke sig noget andet Middel, hvorved den kunde fastholdes og bevares, end netop Musikken, hvilken som den mere sandfælsige Kunst skaffede Poesien en Indgang, som den uden en sliq Bihjælp vist umuligen kunde have erholdt i Nationernes Barndom, og vi see jo endnu bestandig, at det er ved Sangen, at de gamle Folkedigte bevares i Almuens Erindring. I Nord og Syd, hos Britter, Celter, Germaner, Hebræer, finde vi den gamle Poesie næsten uadskillelig forbunden med Sang og Harpespil, og i Middelalderen hos Skjalde, Minstrel, Trouverer, Troubadourer og Minnesangere var Tilfældet det samme; Poesie og Musik vare een forenet Kunst. Var det nu, som man i Almindelighed paaastaar, det musikalske Foredrag, som begrundede den græske Poesies hele Versebygning, saaledes, at den derved fik sin hoiibeundrede Rhythmus og taktmæssige Velflang, saa maatte jo ogsaa Versene i alle andre Sprog have faaet et lignende Præg af Rhythmus og Takt, skjøndt i en mindre uddannet Grad, end hos Grækerne. Præget, Grundtrækket, maatte formedelst Marsagens Lighed blive det samme; et vist musikalsk Tonefald, ligegyldigt om det bevirkedes ved Stavelsers Længde og Korthed, eller ved Betonning og Tonløshed, maatte vise sig overalt, med mindre man maaskee vilde paaastaar, at alle andre Nationer sang og spillede uden Takt, og at Grækerne vare det eneste Folk, som havde Øre for en Cadence, der dog nuomfiunder føles og benyttes af mange simple Haandværkere ved deres Arbeide, og som spores af Enhver, der gaaer i eensformig Skridtgang. Dog, selv om vi indrømme denne Paradox, saa kan dog Musikken paa ingen Maade være Skyld i, at Verset, løsbrevet fra sin musikalske Forbindelse, ved Oplæsningen nødvendig lyder med en vis Rhythmus og Takt, thi enten man tager et vist Antal Stavelser, og blot aftæller dem f. Ex. i Mestervangernes og tildeels de Franskes Vers, eller ordner dem efter Accenten, hvad enten denne grunder sig paa Ordernes logiske Vigtighed eller ikke, eller endelig sætter dem sammen efter Stavelsernes Quantitet, saa maae de lige godt kunne underlægges Musik, ja de kunne endog ledsage samme Melodie. Saa uvæsentlig er i Grunden Ordernes prosodiske Beskaffenhed for Musikken; et

Uvertisfement af Adreffeavisen kan ligesaa godt sættes i Musik, som de meest melodiske Vers. Dog, ikke nok hermed; man vil endog finde, at Vers af forskjellig metrisk Bygning kunne synges efter samme Melodie, fordi man i Sangen baade kan holde en Tone og sammentrække flere. Derfor kunne prosodiske og metriske Misgreb, som stode under Oplæsningen, gaae aldeles ubemærkede hen i det musikkalste Foredrag. Man træffer ofte Sangdigte, i hvilke det uden Musikkens Hjælp næsten er umuligt at udfinde noget Metrum, eller at høre nogen rhythmisk Cadence. Af denne Art ere f. Ex. mange af Fransk oversatte Vrier, eller Sange, der ere skrevne til Melodier, hvis Noder ikke fuldelig kunne udhæves uden Afvigelse fra de gængse Versemaal; siige Sange digtes derfor tildeels syngende, eller i det mindste med større Hensyn til Musikkens end til Metrikkens Fordringer *). Af samme Beskaffenhed vare udentvivel mange

- *) Det vil maaskee ikke være af Veien, i Forbigaaende at oplyse dette noget noiere. Naar man f. Ex. skal oversætte en tydsk Wise paa dansk, da kan man ikke let tage Feil af Versemaal, fordi Versene have deres tydelige Accenter, hvilke man blot behøver at gjengive, for at gjøre Oversættelsen syngelig efter den til Originalen satte Melodie. Men skal man oversætte en fransk Wise, hvis Melodie man ikke kjender, da er man ofte i stor Forlegenhed med, hvad Metrum man skal vælge, fordi Ordene ikke have de veiledende Accenter, hvilke man kun kan finde, ved at høre til Musikken. Ligeledes vil man hyppigt træffe tilshneladende metriske Anomalier i Digte, som ere skrevne til foregaaende Melodier. Jeg vil hente et Par Exempler fra Baudevillen Kong Salomon og Sorgen Hattemager. I en Wise (S. 40), som er skreven i strenge Tamber, lyder Strophernes 5te Vers saaledes:

San bliver barst, bliver vranten og sær.
Den Tid var spildt, derfor tænker jeg paa.

Fandtes disse Vers f. Ex. i et Drama, der var skrevet i de almindelige femfødte Tamber, da vilde den deklamatoriske Metrik bandlyse dem som sande Misfoster, fordi de ikke ere korrekte Tamber; stode de andensteds, saaledes at man ikke vidste, hvad Vers de skulde være, vilde man vel finde en vis Rhythmus i dem, men den Metriker, som ikke tog Hensyn til Musikken, vilde vist være svært i Forlegenhed med at døbe dem, og neppe indsee, at de virkelig ere Tamber, hvori en Oplæsning og en Omsætning er stæet i Faveur af Musikken. Saa forskjellig er den musikkalste Metrik fra den deklamatoriske; hiin hjemler mange Former, som ikke kunne gjøres gjældende i denne, men til denne Forskiel pleier man ikke at tage tilbørligt Hensyn. I Behandlingen af de gamle Sprogs Metrik blander man dem begge sammen, og naar man da drøfter alle de opbevarede Former, faaer man en uendelig Mængde af Versemaal, men naar man taler om de nyere Sprog, tager man næsten udelukkende Hensyn til de deklamatoriske Versemaal, fordi Poetsen hos os er en af Musikken uafhængig Kunst, og naturligtvis klager man da ogsaa over Fattigdommen paa Former. Et andet Exempel vil maaskee endnu tydeligere oplyse Sagen. Sammeledes (S. 68) læses et Chor, hvis første fire Linier lyde saaledes:

af de gamle græske Chorsange og andre Digte, i hvilke vi ved Recitationen ikke kunne finde nogen metrisk Velflang, som tydelig falder os i Øret saaledes, at Verset under Læsningen

Velkommen, store Mand, hertil!
 Velkommen, velkommen til Staden vær!
 Med Trommer og Piber og Sang og Spil
 Vi hilse dem paa Gaden her.

Spørger man, hvad Versemaal dette er, da vil Svaret efter den Dpløsningsmethode, som mange bekjendte Metrikere anvende paa de Gamles Vers (see herom Apel 1 Th. s. 37), blive, at første og fjerde Linie ere Jamber, og anden og tredje et Slags Iogaadisk (daktylisk-trochæisk) Vers med Dptakt. En saadan Sammenblanding af Versemaal i samme Strophe vilde vistnok være høist besynderlig, da ethvert Versemaal maa have sin egen Charakter, og det vilde være meget underligt, ved Rimet at sætte uensartede Vers i Forbindelse med hinanden. Versemaal er her i alle fire Linier det samme, nemlig iambisk, hvilket man tydeligt seer af Musikken (den bekjendte Tappenstreg = Melodie), som Ordene ere undertagne. Moderne ere følgende:

Vel = kom-men store Mand hertil, vel = kommen velkommen til Sta-den vær, med
 Trommer og Pi-ber og Sang og Spil vi hil-se dem paa Gaden her.

Maar vi borttage Dptakten, ville vi finde, at i de Takter, som bestaae af afveerende Fjerdedele og Ottendedele, har Musikken beholdt de rene Trochæer, og givet deres accentuerede Stavelses dobbelt Længde mod de ubetonede; i de andre Takter derimod er Dvarten opløst i Ottendedele, hvilket i de tilsvarende Ord ikke kan udtrykkes anderledes i vort Sprog, end ved at tilføie en tonløs Stavelse, (i et Dvartitetsprog vilde Længden her opløses i to Kortheder), hvorved en tilsyneladende Daktylus fremkommer. uden Skade for Metrum kunde man derfor her baade tillade sig flere Dpløsninger, f. Ex. i de midterste Vers

Velkommen, velkommen til Danmark vær!
 Med Trommer, med Piber, med Sang og med Spil.

og rent lade Dpløsningen fare:

Velkommen, store Mand, hertil!
 Velkommen til vor Kjøbstad vær!
 Med Trommer, Piber, Sang og Spil
 Vi hilse dem paa Gaden her.

Paa en lignende i Musikken hjemlet Frihed beroe de mangfoldige Afvigelser fra det iambiske Metrum, som findes i Riblungentied, den største Deel af Middelalderens tyske og danske Poesie, og i Dehlenschlägers Hrolf Krake. — Dgsaa med Hensyn til de for et Sprog mulige Versfødder er den omtalte Forskjel høist vigtig. Lader os f. Ex. tage følgende Linie:

Livligere Saab og roligere Tanker.

Dette Vers vil man lettelig fradømme deklamatorisk Rhythmus; man vil neppe tage den første

næsten uvilkaarlig bliver til Sang, hvilket er Tilfældet i alle de Digte, hvis Metrum strax er os tydeligt, og hvori Grunden tillige er at søge til det syngende Foredrag, hvortil de saa let friste Lærerne. Det er bekendt nok, til hvilke paafaldende Stridigheder og Modsigelser blandt de Lærde en sliq Mangel paa opvifelig deklamatorisk Rhythmus i hine Digte har givet Anledning, og derfor er ogsaa den græske Metrik i alle de vanskelige Former bleven et ynkeligt Sammensurium, især fordi man har troet, at Vers, som vare musikalske under Sangen, tillige maatte være musikalske for Dret under Oplæsningen, da der dog er en himmelsviid Forskjel mellem Recitationens Musik og Sangens Musik, af hvilke hiin naturligtviis er langt fattigere paa Former, end denne, da denne altid kan tilveiebringes, hvor hiin finder Sted, men ikke omvendt. Derfor ere de Metrikere (s. Ex. Apel), der opløste hine gaaderfulde Versemaal ved Hjælp af Musikken, sikkert de eneste, der have givet rimelige Forklaringer over hine Metra. Vi maae da vistnok undres, naar vi selv af Mænd, der ikke kjendte eller kunde benytte denne Nøgle til at dechiffere de vanskelige Versemaal, høre disse anprise baade som skjønne, da det dog ei er let at indsee, hvorledes rhythmiske Rækker kunne behage Dret, naar vi ikke engang kunne afføkke dem noget Tonensald, og tillige som talende Beviser paa det græske Sprogs uendelige Rigdom paa metriske Former. Hine Metrikere staae i slige Tilfælde omtrent paa samme Trin som den, der blot kjender Noder, uden at kunne i Sang eller paa et Instrument udtrykke den derved betegnede Musik, end sige umiddelbart opfatte denne i sit Indre ved den blotte Nodelæsning. Hvor man ikke kan høre rhythmisk Velklang,

Pæon i første og tredje Fod for gyldig, men snarere sige, at Verset bestaaer af flette Trochæer. Dog vilde der neppe være Noget i Veien for, at en Musiker opfattede og behandlede det pæonisk, og naar dette var skeet, blev Versets Metrum i musikalsk Henseende et ganske andet, end i deklamatorisk. Der vil saaledes i vort Sprog baade kunne bruges Ordfødder og frembringes Versformer, som kun have Værd i musikalsk Henseende, uden at man i samme kan finde det Stavelseforhold, som den deklamatoriske Metrik fordrer, hvilket sikkert ogsaa var Tilfældet i de gamle Sprog. Denne vil nemlig mod hiint pæoniske Vers indvende, at Thesis, som bestaaende af tre Stavelser, har en saa stor Overvægt over Arsis, at dens genetiske Afhængighed af Arsis ikke bemærkes, saa at vi vel her paa Grund af andre Omstændigheder høre et rhythmisk Versfald, men ikke første Pæon som saadan. (See Thortsens Metrik 1 D. S. 150). Var derimod dette Vers af en Musiker opfattet paa den omtalte Maade, eller strevet til en Melodie, som for det blode Sangforedrags Skyld var bedre tjent med første Pæoner, end med sande Trochæer, da var der jo ikke det mindste at indvende mod samme, naar det i hiin Forbindelse aldeles svarede til sin Hensigt, ja endog bedre, end om det havde streng deklamatorisk Rhythmus. Mange Vers ere fortræffelig stikede til Musik, og dog utaalelige i Deklamation. Om en lignende Tilfidesættelse af Versemaalets Fordringer for Musikens Skyld see Kjøbenhavns flyvende Post 1828. No. 97.

uden at tage Musikken til Hjælp, og saa at sig komponere sig en Melodie eller bruge en kjendt Melodie til Oplosningen af Verset, der eksisterer egentlig talt aldeles ingen metrisk deklamatorisk Rhythmus, hvilken jo er den, til hvilken vi tage Hensyn, naar vi betragte Vers som uafhængige melodiske Former, og kalde vi dem da musikalske, da er dette Udtryk at forstaae indskrænket. Derfor have mange af de græske Versformer vistnok aldeles intet Værd i deklamatorisk Henseende, og da man, som ovenfor sagt, vil finde mange nyere Versformer af samme Bestaaffenhed, saa vil man vist indrømme, at de nyere Sprog ikke ere saa fattige paa metriske Former, som man engang har vant sig til at troe, hvorvel de kvantiterende Sprog have flere Versfødder, som ogsaa ere gyldige under Recitationen. Man vil af alt dette see, at Musikken, som den mere sandkelige Kunst, er den dominerende, hvor den viser sig i Forbindelse med Poesien, og at den slet ikke fordrer som en Nødvendighed, at Versene skulle følge den i afmaalte og aldeles tilsvarende Skridt, ja, at den endog, for at kunne virke uhindret, stundom fordrer, at Versene give slip paa det Tonefald, som vi kalde det metriske, deklamatoriske. Denne Rhythmus kan da paa ingen Maade være en Afledning af det musikalske Foredrag, derimod er baade denne og den musikalske Rhythmus Afledninger af den i Menneskets Natur boende rhythmiske Sands eller Følelse *), ja man kunde med større Føie sige, at Musikken bidrager mere til at slappe end til at binde det metriske Tonefalds Takt og Noagtighed, hvilket vi let kunne overbevise os om, ved at anvende Reglerne for deklamatorisk Rhythmus og Prosodie paa Digte, som oprindeligt ledsagedes af Musik. Til Exempler kunne vore Kæmpeviser tjene, saavelsom Homer, selv i den viselig hoist emenderede Skikkelse, hvori vi nu have hans Sange. Den gængse Forklaring, at Skylden for den metriske Ukorrekthed paa Kunstens Barndom og Tilhørernes mindre frædne Øren, kan ikke være tilfredsstillende, da netop det musikalske Foredrag er tilstrækkeligt til at oplyse de foremeentlige Feil. Træffe vi f. Ex. paa en Jambe eller Trochæe istedetfor en Spondæe, da vide vi af Musikken, at en kort Stavelse uden Anstød bliver forlænget, naar man holder den tilsvarende Tone; omvendt kunde Stemmen let glide hen over den lange Vokal, som vistnok den almindelige Udtale maa have udhævet f. Ex. i de mange konjunktiviske lange Stavelser, hvilke af Grammatikerne sagdes at være forrøperede per systolen. Hvad er endelig den hyppige Konsonant; Fordobling andet, end et Skriftegn, hvorved tilkjendegaves, at den foregaaende Stavelse eller Tone i det musikalske Foredrag blev holdt eller udtrukket? Dog herom

*) Efterat dette var skrevet, har jeg med Glæde læst nogle didhørende Bemærkninger, som Etatsraad Vested har vedsvøiet en Anmeldelse af Thorsens Metrik i Maanedsskrift for Litteratur, 9 Bd. S. 297 ff.

Mere i det Følgende. Men hvad der aldeles ikke var nogen Feil, saalænge Poesien var forbunden med Musikken, maatte vise sig som en Feil, da Poesien emanciperedes og fremtraadte som en deklamatorisk Kunst, thi sliq Forlængelse og Forkortelse finder kun Sted i Sang, ikke i Recitation, og Hensigten med Grammatikernes Kunstlerier var vel fornemmelig, at gjøre Versene behagelige for Læserne, og give dem den deklamatoriske Velskling, som man i en dannet Kunstperiode fordrer af Vers. Den egentlige metriske Korrekthed opnaar Poesien først, naar den er bleven en stum Kunst, og Digterne ikke længer synge, men skrive, og man kan derfor uden Modsigelse paastaae, at jo mere Poesien affondrede sig fra Musikken, desto mere bleve Versene hvad vi nu kalde musikalske α : melodiske og velsklingende, idet Digterne bestræbte sig for, at skaffe Læserne en Nydelse, som nogenlunde svarede til, og erstattede den, som Sangen fordem stjenkede. Dette var en Kunstisag, til hvis Nydelse der hørte Illusion og Dannelse, men medens Versene ved deres Politur og tekniske Ekjandhed vakte Beundring hos Mange, maatte de ogsaa volde Ulempe og forekomme Mange unaturlige, og dette var ikke besynderligt. Hvad der i en vis Sphære og i visse Forbindelser har vist sig at være smukt og naturligt, maa næsten nødvendig tabe ved at emanciperes, om det end hæges og pleies med største Omhu. Jeg sigter her til Kollisionen mellem Qvantitet og Betonning, der har givet Anledning til de besynderligste Tvivl, Stridigheder og Paradoxyer, ja endog udbredt den temmelig almindelige, men derhos ogsaa utrolige Troe, at Grækerne i Oplæsningen af deres Vers betonede Ordene paa en ganske anden Maade, end i det daglige Liv, eller, hvilket omtrent bliver det Samme, læste dem saaledes, at de ikke engang selv kunde forstaae dem. Jeg vil henvise Læseren til Prof. Blochs seneste Program*), som paa en saare indlysende og tilfredsstillende Maade af de Gamles egne Vidnesbyrd beviser, hvad alle Sprogs Analogie bekræfter, at Betonningen (Accenten) var det Væsenlige i Udtalen, Ordets Sjæl, som Grammatikerne kaldte det**), og at Qvantiteten var og maatte være denne underordnet. Qvantiteten var derimod det prosodiske Princip, og naar Vers oplæstes, maatte en vis Kollision opstaae, som naturligvis er større for os. Hvorledes denne er at høre, viser Prof. Bloch (S. 28), hvis Resultat i det Væsenlige er overeensstemmende med Fr. Thiersch Gr. Gramm. Leipz. 1826. S. 47***). Reglen for Versoplæsning opstilles paa

*) Om den græske Accentuations Væsen og Forhold til Qvantiteten. Kbhvn 1832.

**) Ut nulla vox sine vocali, ita siue accentu nulla est. Et est accentus, ut quidam recte putaverunt, vel anima vocis. Diomedes de oratione. Putsch. p. 425.

***) Det er ikke umærkeligt, at Thiersch i de foregaaende Udgaver af sin Grammatik aldeles forbigaaer dette Spørgsmaal, ventelig, fordi han fandt den gjældende Synsmaade aldeles utilfredsstillende.

een af to Maader: "enten, at man bør læse Verset efter Quantiteten, men saaledes, at man ikke derfor accentuerer de naccentuerede Længder, men kun hæver Stemmen i de Stavelses, som have Accenten; eller, hvad der maaskee vil falde os langt lettere, at man bør læse Verset som Prosa med den behørig Accentuation, som den, der til hvert Ord's rigtige Udtale dog bliver Hovedsagen, men derhos dog saavidt muligt tillige altid paaagte hver Stavelses Quantitet; Versets Metrum vil saaledes nok af sig selv skinne igjennem, uden at Scansionen vil blive for skolemæssig, stiv og eenstonet, og vi ville opnaae, hvad Dionysius Hak. bemærker: *καὶ τάσεις φωνῆς, αἱ καλούμεναι προσῳδίαι, διάφοροι κλέπτουσι τῇ ποιικλίᾳ τὸν λόγον* d. e. Stemmens (fra Quantiteten) forskjellige Tonelald vilde uformærket forebygge Kjedsommeligheden (af Versetaktens Monotonie)." — Her maa jeg endnu tilføie nogle Bemærkninger. Quantitetsprincippet, som tidmaalsende, og derved aldeles analogt med det musikalske Taktprincip, gjorde sig fra Arilds Tid gjeldende i den græske Poesie. Saalænge nu denne levede og udviklede sig i Forbindelse med Musikken, fandt aldeles ingen Kollision Sted mellem Quantitet og Accent, thi hvor Længde og Betonning ikke faldt sammen, der kunde Sangeren betone den korte men accentuerede Stavelse, hvilken Betonning naturligviis kunde finde Sted uden mindste Brud paa Takten, som jo slet ikke har noget at gjøre med Tonens Styrke eller Svaghed, ja der maatte Sangeren betone, saasandt han vilde forstaaes, hvilket lige saa vist maatte være ham en Hovedsag, som det for vore Virtuoser er blevet en Disag. Naar derfor adskillige Metriker (s. Ex. Thorsen S. 7) mene, at man ikke agtede synderlig paa Accenten, for ved dens Hjælp at sondre de noksom bekjendte Ord *) og forstaae den lette Mening, samt at den grammatikalske (?!), ene for Forstanden (nei! for Forstaaeligheden) skabte Accent var uvæsenlig; ja naar det endog paa en Maade lægges de nyere Sprog til Laft, at Forstaaelighed tilsigtedes udelukkende ved deres Dannelse (S. 11), da grunde slige

Vi kunne derfor sikkert betragte hans Resultat og Beviisførelse som en Frugt af dyb Granskning og grundigt Studium. Det Vaklende og Mangelfulde i Buttmanns og Matthiås Lære er tilstrækkelig opløst i det Bloch'ske Program.

*) Om Ord ere aldrig saa bekjendte, saa blive de ved falsk Betonning aldeles ukjendelige (Lægtillæskulitorum). Man prøve s. Ex. at tale Fransk med engelsk Accentuation, eller omvendt, og man bliver uforstaaelig for Alle. Selv den letteste Mening bliver ikke alene vanskelig, men plat umulig at forstaae, naar Betonningen er falsk, for ikke at tale om Latterligheden. (I Studiegaardens Port stod engang en Islænder med en anden Student, og læste paa den korte Tavle. Læxved holdt en forspændt Bogn, hvis ene Hest dreiede sit Hoved noget vel nærgaaende hen mod Islænderen, som blev bange og spurgte den Anden: bliver de Heste? men med en saadan Accentuering, at hiin gav det ganske naturlige Svar: nei jeg gjør ikke).

Yttringer sig paa den aldeles falske Antagelse, at man i Dplæsningen af de gamle Vers slet ikke tog Hensyn til Accenten, og man maa vel spørge, hvad den gamle Poesie havde at betyde, naar den ikke skulde gaae igjennem Forstanden, da den jo først maatte forstaaes, inden den kunde virke paa Følelsen og Phantasien. Derimod er det heelt begribeligt, at man maatte spore den omtalte Kollision, da Poesien affondrede sig fra Musikken, og blev en Gjenstand for Læsning og Recitation; en Strid, som ei var kommen til Udbrud, saalænge det musikalske Foredrag var Mægler, maatte snart opstaae. Digterne holdt naturligviis fast ved det engang bestaaende, historisk hævede, prosodiske Princip, og anvendte deres Kunst paa, at følge det konsekvent og noiagtigt; de byggede deres Vers efter Stavelsesernes Længde, men maatte ogsaa tilstede, hvad de heller ikke kunde forhindre, at den almindelige Betonning blev fulgt ved Dplæsningen, og de maatte ønske dette, saasandt de ikke vilde have Sproget radsbrækket, saaledes som naar Skoledrenge oplæse Vers efter den blotte Skansjon. Men til at lempe Betonningen efter Versemaalet, uden at den bliver barbarisk, og dog saaledes, at den rhytmiske Takt mærkes gjennem Dplæsningen, dertil hører en vis Dannelse, og ligesom Sangen fordmum var det mæglende Princip, saaledes maatte nu Deklamationen blive det, hvis Sag det netop er, at undgaae Skansjon, beholde den naturlige Betonning, og dog lade Verset høre som Vers. Er nu et Sprogs prosodiske Princip af den Art, at de lange Stavelseser ikke altid ere betonedede, og omvendt, da vil dette dobbelte Hensyn volde en Deel Banheligheder i den rigtige Dplæsning, til hvis Bortryddelse større Kunst udkræves, end i de Sprog, hvor Jctus og Accent falde sammen, og da maa der for Lægmand opstaae hyppige Kollisioner omtrent af samme Art, som i følgende Alexandrin:

O spar mit arme Liv, høistærede Gjenganger.

Altom nu ved Udbredelsen af større selskabelig Kultur, til hvilken Grækerne knyttede sig først, da deres politiske Liv blev betydningsløst, Læsningen af Digterværker blev mere almindelig, for desto flere Læsere maatte Versenes metriske Form blive utilgængelig, desto mere maatte den tabe sin Ynde, ja maaskee blive frastødende, ligesom hos os mange kunstige Former ere upopulære, fordi de ei harmonere med det sædvanlige. Det er da ganske naturligt, at man kunde falde paa, at forlade det gamle prosodiske System, og begrunde et nyt, som var bygget paa den prosaiske Udtales Betonning, Accenten, hvilken Begrundelses Mulighed atter er et af de stærkeste Beviser for Accentuationens Nødsenlighed i Ordnes Udtale. Efter dette nye System skreves de saakaldte politiske Vers *), hvilke allerede omtales af

*) En besynderlig Forklaring over denne Benævnelse læses i Schoells Geschichte der gr. Litteratur, 3 Th. S. 80.

Dionysius Halikarnassensis (de compos. verb. p. 103—4. Tauchnitz), og altsaa eksisterede i første Seculum f. Chr.; maaskee vare de endnu ældre. I Middelalderen brugtes de jevnligt, og i Nygræfken feirede Principet (Bloch S. 23). Herved maa vi bemærke, at den udbortes Begivenhed, Barbarernes Indfald ved Folkevandringen, som bidrog til at fordærve det latinske Sprog og omslyrte dets prosodiske System, kun ubetydeligt ramte Grækenland. Grunden til Forandringen af det prosodiske Princip hos Grækerne maa da vel have ligget i Folkets Trang til en saadan, og Marsagen til denne Trang har jeg her stræbt at forklare. Overalt finder man disse politiske Vers omtalte med Foragt, selv af Mænd, der skrevne slige Vers f. Ex. Ixegēs, men hvormeget man end kan udsætte paa dem, saa har man dog uidentvilt mistkjendt den priselige Idee, som tydelig udtaler sig i samme, nemlig, at gjengive Poesiens Form det Folkelige og Fattelige, som den havde i Oldtiden, medens den foredroges under Sang, og som gik tabt for Mange, da Poesien uddannede sig selvstændig som Kunstpoesie. At disse Vers betragtedes af Grammatikerne og de Lærde som barbariske, er aldeles i sin Orden; deres Form stred jo ganske mod den, som støttede sig paa de berømteste Auctoriteter, og derhos havde ældgammel Hævd paa Fortræffelighed, og det vil af lignende Grunde aldeles ikke undre mig, om denne hele Paragraph af de Fleste bliver erklæret for barbarisk.

Dog, et andet Punkt staaer endnu tilbage, som maa omtales, inden vi gaae videre. Endnu langt mindre sandsynlig er den Lære, at Poesiens Forening med Musik og Dands var Grunden til det kvantiterende prosodiske Princip i Græfken, og hvis det Ovenanførte holder Stik, da er denne Paastand allerede derved gjendreven, men dog maa Eagen endnu oplyses noget næiere. Foruden Grækerne vare Inderne, saavidt mig er bekjendt, det eneste Folk, hvis Prosodie var grundet paa Quantiteten, thi for Romerne var Systemet ikke naturligt, men blev indført som en kunstig Esterligning af det Græske. I Sands og Smag for Musik og Dands stode Inderne slet ikke tilbage for Grækerne, ja efter Arrians Beretning (Exped. Alex 6, 3.) var der ingen Nation, som elskede Tonekunsten saa høit som Inderne. Deres episke Digte og Myther stadfæste dette. Harmonien var en Gudinde (Sarabvati), saavel som Dandsen, hendes Datter (Rambha), og visse Melodier, som brugtes ved religiøse Fester, personificeredes endog som Nymphes. Overalt baade ved Gudernes Fester og ved verdslige Gilder brugtes Musik og Dands. (Bohlen d. alte Indien. 2 Th. S. 193—94). Slik Kjærlighed til Tonekunst og Dands maatte naturligviis hos dette Folk saavel som hos Grækerne have betydelig Indflydelse paa Poesien, især ved at forøge de rhythmiske Former. Til Uddannelse og Forfjønelse kunde den bidrage meget, men ikke begrunde det prosodiske Princip; var ikke engang Musikken istand til at bevirke dette, hvorledes skulde da Dandsen

være det, som jo i langt høiere Grad end Poesien lempet sig efter Musikens og Sangens Toner alene, uden Hensyn til Stavelsernes prosodiske Forhold til Musikken, og er saa afhængig af denne, at den næsten ikke kan tænkes i emanciperet Tilstand? Grunden til Qvantitetssystemet maa da visseelig være en ganske anden, end den anførte. Maaſkee ligger Grunden til dette System, som deels er ganske naturligt, naar det beregner Stavelserne efter Vokalernes Længde, deels noget kunstigt og ikke ganske konsekvent, naar det tager Hensyn til Konsonanternes Stilling *), saa dybt skjult i hine Sprogs Væsen, at den aldrig fuldkommen klar og tilfredsstillende vil kunne bringes for Lyset; imidlertid føler jeg mig saameget mere forpligtet til at fremsætte en anden Forklaring, som jeg har bekæmpet den almindelige. Herved maa jeg foreløbig erklære, at nogle interessante Bemærkninger, som læses i et Udhæng til Mag. Thortsens Recension over min Oversættelse af Iliadens 9de Sang (Maanedsskrift f. Lit. 6 B. S. 419 ff.), indeholde Bink, som have ledet mig til en Undersøgelse, hvis Resultat jeg overlader til Sagkyndiges Dom. Qvantitetsprincippet hersker kun i Sprog, som ere meget rige paa grammatikalske Former og Bøininger, men langtfra ikke i alle; saavidt man hidtil har opdaget, gjelder det kun i Sanskrit og i Græsk, hvorfra det gik over i Latinen. En Rigdom af grammatikalske Former, hvis Nuancer hver for sig modificerer Tanken, henleder Opmærksomheden paa Ordene mekaniske Bygning, og giver derved deres materielle Bestanddele en Vigtighed, som de ikke have i andre Sprog. Af den Betydning, som Ordene Stavelser og Bogstaver derved faae, følger ganske naturligt en stor Omhu, ei blot for det enkelte Ord's Bellyd, men for de ved Siden af hinanden staaende Ord's Skjønne

*) Den fra Taleorganernes vanskeligere Operationer hentede Forklaring, som man i Almindelighed anseer for tilstrækkelig til at oplyse Stavelsernes Længde ved Positio, er ikke ganske tilfredsstillende, thi Spørgsmaalet kan kun være, om Operationernes Vanskelighed sporedes saaledes i den udtalte Lyd, at Dret fornam en Dvælen, in specie dobbelt saa lang, som foran den enkelte Konsonant; og Grækerne talte jo dog *ore rotundo*. Ved tre Konsonanters Sammenstød er det en anden Sag. Heller ikke er det græske Positionssystem aldeles konsekvent. For nu ikke at tale om, at den Stavelse, som gaaer forud for to Konsonanter, er lige lang, enten dens Vokal er lang eller kort, skjøndt der i hiint Tilfælde er 3 moræ, i dette kun 2, saa gjorde det i Praxis, (thi kun i Theorien skjelne de man mellem *συλλαβὰν δίχρονον* og *τριχρονον* f. Gr. *ευ* og *ηυ*), intet til Sagen, enten der stode 2 eller 3 Konsonanter sammen. Saaledes var første Stavelse lige lang i Ordene *ετι*, *εσθλος*, *αισχος*, skjøndt der i første ere 2, i andet 3, og i tredje 4 moræ. Besynderligt er det, at tvende liquidæ, som dog ere saa lette at udtale, dannede Positio, medens dette ikke var Tilfældet med muta cum liquida, og at Konventionens ogsaa her drev sit Spil, seer man af de senere Digteres (f. Ex. Nonnus) Raffinement, at lade Positio fremkomme ved muta cum liquida.

Samklang; saaledes modificeres det foregaaende Ord's Slutning af det følgende Begyndelse. (En svag Skygge deraf findes f. Ex. i Fransk mon épée o. s. v.). Af et lignende Hensyn flyder ikke blot flere Ord's Sammensætning, men formelige Sammensvejsning, som gjør Forbindelsens Fuger usynlige, saa at Oplosning stundom er umulig for Etymologiseringsens skarpeste Skedevand, og vi vilde finde, at Sprogenes Dygtighed til slige Ord's sammensmeltninger for det meste, i det mindste i de kvantiterende Sprog, staaer i direkte Forhold til den grammatikalske Formrigdom. Saaledes er denne Dygtighed størst i Sanskrit, som tillige er rigest paa grammatikalske Former. Dette Sprog (see Bohnen 2 Th. S. 454–55) er ikke alene saare rigt paa sammensmeltninger, hvortil man i Latinen har enkelte Sidesstykker f. Ex. aurifaber, magnanimus, septicollis, ambarvalis, suovetaurilia, men Endekonsonanterne omdannes konformt med den følgende Konsonant, og Ordene skrives sammen, som om man i Græskten vilde sammensmelte Ordene: τὴν πόλιν καὶ τὴν ἀρχὴν λαμβάνει til τημπολιγκαίτηναρχηλλαμβάνει. Denne Ordnes euphoniske Sammensmeltning har endog givet Anledning til den Paradox, at der i Sanskrit gaves Ord paa mere end hundrede Stavelses. Som bekjendt tilstedes Græskten langt flere sammensmeltninger (og er heri et Sprog, som endnu bearbejdes til Benævnelser paa nye Opfindelser o. s. v.), end Latinen, hvis Brugbarhed til Ord'dannelse kun blev ubetydeligt paastjønnet og benyttet i den klassiske Tid. Ikke blot ved de mange grammatikalske Bøininger maatte Ordene voxe betydeligt, men dette bevirkedes endnu langt mere ved de omtalte Sammensætninger og Sammensmeltninger, hvortil endnu kom, at naar et Ord's Form modificeredes ved det jevnstaaende Ord, kom begge saa at sige i et Slags status constructus til hinanden, i en Forbindelse, som for Dret og Tanken knyttede dem fast til hinanden. Følgen heraf maatte, endnu i høiere Grad, end ved de grammatikalske Bøininger, blive, deels at Stavelseserne og Bogstaverne tiltrak sig fortrinlig Opmærksomhed, deels at Fleerstavelseordene bleve mange. Da nu desuden et Ord ikke kan have meer end een Accent, saa maatte ved Ordnes Sammenstilling de accentuerede Stavelseser komme til at staae temmelig langt fra hinanden (f. Ex. i Hexametre med 4 Accenter), og den derved fremkomne Sammenfyngning af ubetonede Stavelseser maatte blive en nødvendig Hindring for et paa Accentuationen bygget prosodisk System, da Mængden af tonløse Stavelseser maatte næsten gjøre det rhythmiske Fald umuligt, i det mindste saare vanskeligt. Saaledes ere jo ogsaa i Danskten de Ord, som bestaae af mange Stavelseser (ufornoieligere, uroligere); næsten aldeles uskikkede til Vers, da Biaccenterne kun svagt ophjælpe de matte Stavelseser; og i Sprog, hvor slige Ord ere mange, og hvor maastee knap Fjerdeparten af Stavelseserne er kraftigt betonet, der vil Accentuationsprincippet ikke let kunne frembringe smukke rhythmiske Former. Derfor maatte man ogsaa tage Tilflugt til besynderlige Kunstgreb, for at bevirke

Tonefald, da man i de politiske Vers faldt paa, at lempe Stavelsernes prosodiske Værd efter den prosaiske Accent *).

Det er meget sandt, at Qvantitetsprincippet er et musikalsk, men dette vil ikke sige andet, end at det er bygget paa samme Hensyn til Tiden som Musikken, idet nemlig Stavelsernes Beregning efter Varigheden i Udtalen er aldeles analog med Modernes Beregning. Det er ligeledes sandt, at Stavelserne paa denne Maade noiagtig kunne udfylde Takten, men hvilken Takt? naturligviis den rhythmisk metriske og af Musikken uafhængige, thi Musikken har selv sine bestemte Takter, og de den underlagte Ord kunne lige godt følge den taktmæssig og udfylde Takterne, enten Stavelserne ere aftalte, eller afmaalte og afveiede. Musikken viser jo dette tilfulde, og Enhver veed, at Ordene Stavelser i Sangen komme til vort Øre afslæmpede efter Tonens Fordringer. Qvantitetsprincippet kan altsaa ikke være at udlede af

*) Om de politiske Vers have vi ovenfor talt, men da man i ingen mig bekjendt Metrik finder en tydelig og sammenhængende Fremstilling af denne Versarts Væsen, vil jeg her kortelig meddele Struves Udvikling af samme, skjøndt kun enkelte Dele deraf angaae den Sag, som her omtales. Struves Afhandling findes i hans Recension over Kieslings udgave af *Joannis Tzetzae Chiliades* i Seebodes neue kritische Bibliothek 1827. 1 Bd. 3 og 4 S. Udentvivel har der været flere Arter af politiske Vers (s. Ex. maaskee Manuel Philes's iambiske Senarier), end det af Læges brugte, skjøndt Struve ei omtaler flere, thi dette er vist kun en enkelt Green af de Vers, der byggedes efter et andet prosodisk System, end det i Grækenlands blomstrende Periode gjeldende. Det omtalte politiske Vers er et iambisk katalektisk Tetrameter med nødvendig Cæsurr efter den anden Dipodie. Det bestaaer af 15 Stavelser, 8 i første og 7 i sidste Halvpart, og tillader ingen anden Afværling, end Choriamben i første og tredje Dipodie istedetfor Diiamben. Dette Versemaal tager aldeles intet Hensyn til de Vokalers og Konsonanters Beskaffenhed, hvoraf Stavelserne bestaae, =: ændrer aldeles ikke Qvantiteten, men tager kun Hensyn til Accenten, ligesom i Nygræsk; men da Accenterne paa Grund af mange Ord's Længde ere saa, maatte man tage sin Tilflugt til adskillige Kunstgreb, som indeholdes i følgende Regler: 3 Ord, som bestaae af to eller flere Stavelser, er enhver Stavelse lang (uegentlig talt), som har Accenten; de Stavelser, som staae nærmest ved den betonedede, for eller bag, ere derimod korte, men dernæst er igjen enhver Stavelse lang, som staaer næst ved den korte (omtrent som hos os i Ord som: Fornoielserne, voligere), saaledes at i ethvert Ord den korte Stavelse bestandig afværlende følger efter den lange, og Accenten er den dominerende, hvoraf de øvrige Stavelser blive afhængige. Ethvert Trestavelsesord er saaledes enten en Kretikus eller en Amphibrach, ethvert Fierstavelsesord enten en Diiambe eller en Ditrochæe. Skkun i Genstavelsesord gjelder Accentens Herredømme ikke; disse ere ancipites, hvad enten de ere Partikler eller Substantiver, og bestemmes af det paafølgende Flerstavelsesord. Saaledes er τῆς kort i τῆς γυναικός, men langt i τῆς ἐσπέρας. Følge flere Genstavelsesord ovenpaa hinanden, da retter deres Prosodie sig ligeledes efter det nærmeste Flerstavelsesord, saaledes er ὃ kort i ὃ τε πατήρ, men langt i ὃ τε φίλος. Forstavelses Enklitiker og Præpositioner ere ligeledes ancipites.

Musiken, thi da maatte det findes og herske i alle Sprog, ja vi saae ovenfor, at ikke eens gang Versenes rhythmiske Fald er en nødvendig Folge af musikalsk Ledsgelse. Men her ved nægtes det paa ingen Maade, at jo det Taktmæssige i Musiken og Dandsen kan hos et Folk, der var begabet med saa megen Etjønhedsfands som det græske, have bidraget meget til, tidligen at vække den omtalte rhythmiske Sands, og fæste Opmærksomheden paa det i Sproget liggende quantitative musikalske Princip *), og især at udvikle dette i Forbindelse med Musikens og Dandsens Rhythmus, hvilken sidste Kunsts Rhythmus er aldeles quantitatativ, saaledes, at det Taktmæssige prægede sig i hver enkelt Bestanddeel af den samlede Drillingkunst, og i Poesiens Form blev det Væsentlige, hvorved Poesien alt inden sin Ufføndring fra de andre Kunster var taktmæssig begrundet, og hvorved den dannede en skjærende Kontrast til Tonefaldet baade i de germaniske gothiske Nationers og i Hebræernes Poesie, af hvilken sidste man endog i Henhold til et tvetydigt Sted hos Josephus (Antiqu. Jud. lib. 2. cap. 16. §. 4) har villet udlede Hexametret (Culzer og Blankenburg. Hexameter), skjøndt egentligt Etavelsemaal slet ikke findes i samme, men kun et Slags rhythmisk Forhold eller

*) Bysunderligt er det, at dette quantitative Princip altid tituleres som musikalsk, ret som om det qualitative (accentuerende) ikke ogsaa var musikalsk, ja endog forlods berettiget til dette Navn, thi man kan tænke sig taktløs Musik, som dog kan behage, ja man døier ubemærkt særdeles meget af den Art, men Musik uden Stigen og Falden af Tonerne er en Uling. Saavidt jeg veed ere Orgelpræludier ikke bundne til Takt. Det accentuerende prosodiske Princip er da visseelig ogsaa et musikalsk; Musiken accentuerer Tonerne ligesaa vel, som den holder dem efter Tidsmaalet. Iøvrigt kan et prosodisk Princip gjerne i rum Tid ligge skjult i et Sprog, inden det opdages og gjør sig gjeldende, det kan derpaa nedsynke i Glemsel, og siden atter hæve sig paany. Saaledes hersker Accentuationen i Nibelungenlied, Minnesangene og hele den tydske Poesie til Udgangen af det 13de Aarhundrede, men forsmertes siden, navnlig af Mestersangerne, dog vedblev den at bruges af Mange (s. Ex. Luther), skjøndt med temmelig Uensigtighed, men fra Opig's Tid blev den almindelig i Lydsstand, indtil Bopi stræbte at indføre et Quantitetsystem. Ogsaa var det muligt baade i Tydsk og Dansk (Thortsens Matrif 1 D. S. 154) at bygge et prosodisk System paa den tredobbelte Styrke, som Betoningen i disse Sprog kan have. Accentuationsystemet var det naturlige og oprindelige hos Romerne, og vedblev bestandig at bruges i Folkepoesien (s. Sells Afhandling über die Volkslieder der alten Römer i anden Deel af hans Ferienschriften), men man opdagede snart, at et andet laae skjult i det latinske Sprog, som kunde bruges med større Fordeel, dog gjorde det oprindelige sig atter gjeldende efter Folkvandringen. Ogsaa i Græsk, der efter Apels Mening oprindelig var accentuerende, opdagede man, at et andet Princip kunde følges, end det gjennem Aarhundreder forplantede og nedarbejdede, og man skrev de saakaldte politiske (borgerlige, profaiske) Vers. Ethvert Sprogs særegne Beskaffenhed maa lære, hvilket System der frembringer de ønskeligste Virkninger, men at begge ere musikalske, det burde man ikke glemme.

Parallelismus mellem Sætningerne. (Herder Geist der hebraischen Poesie. Werke zur Rel. u. Theol. 1 Th. S. 31. Stuttg. 1827).

§. 4.

Udskillige af de Gamle, saasom Terentianus Maurus (de pedibus. Putsch. pag. 2418) anføre Delphernes eller Nymphernes (Atilius Fortunat. 2691) opmuntrende Udraab til Apollo i Kampen med Slangen Pytho:

Ἠ παύν, Ἠ παύν, Ἠ παύν

som et heroisk Hexameter, men strax ovenpaa anfører han samme Vers som et iambisk Hexameter (senarisk Jambe, Trimeter). Denne Modsigelse er ikke saa urimelig, som den ved første Blickest synes at være, og ved nærmere Undersøgelse vil det vise sig, at dette Vers virkelig er et heroisk Hexameter, og udentvivel have vi i samme Hexametret i dets ældste Skikkelse. Vel er *Ἠ* en Jambe, og *παύν* kan efter den græske Prosodiers Regler ligeledes være en Jambe, da Diphtongen kan forriperes af den efterfølgende Vokal, men af Kallimachus's Hymne til Apollo B. 97 og 103 see vi, at Jotaet ogsaa kan være langt. Sælgelig bestaaer Verset af 6 Spondæer og er et Hexameter, skjøndt uden smuk Cæsurs. Samme Terentianus anseer Hexametret for et spondæisk Versemaal *), hvilket meget vel stemmer overeens med den Simplicitet, som vi maae ansee for nødvendig og karakteristisk for det ældgamle Versemaal og for Musiken i dens oprindelige Skikkelse; saaledes finde vi jo Choraler og anden gammel Musik med lutter eensformige Moder. Tonens Halvering og tvende Halves Opstilling som Æquivalent for en Heel er jo allerede at betragte som et Fremskridt. For nu ikke at tale om den Monotonie, som nødvendig fulgte af et saadant Versemaal til sliq Musik, saa bemærker Apel i sin Metrik (2 Th. S. 33) meget vigtigt, at Versarter i lutter Spondæer (eller Pyrrhichier) ikke vilde være til at adskille fra accentuerede, ligesom han ogsaa (S. 151) anseer det nævnte Hexameter for et accentueret. Derfor ere de ogsaa i de ældste opbevarede Digte yderst sjeldne, men findes dog paa enkelte Steder hos Homer f. Ex. Il. 11, 130. 23, 221. **), og Maximus Victorinus (de carmine heroico. Putsch. p. 1959) kalder dem med Rette haarde. Slige Hexametre kaldes spondiazontes. At Spondæen gif over til at blive Daktyl σ : at den sidste Længde blev opløst i to Kortheder, skjødtes Musiken, thi kun i Sang, men ikke i Recitation kunne to korte Stavelser kaldes Æquivalent for en

*) Ligeledes Diomedes (Putsch. p. 494). "Hexametrum initio sex spondeis compositum texuerunt, deinde soluta spondei altera syllaba sine damno temporis dactylum quoque susceperunt."

**) Hermann (Elem. doctr. metr. p. 349) anfører 6 Steder,

lång, og naar dog Metriken antager samme Regel, da er det kun en uegentlig Talebrug, som absolut betragtet er ligesaa falsk, som den er sand relativt til det musikalske Foredrag, hvoraf den gamle Poesie blev ledsaget, og det er en Misforstaaelse, naar man paa Grund af denne af Metrikerne optagne Talebrug tillægger de kvantiterende Sprog med Hensyn til Versetakterne en ligesaa mathematisk Nøiagtighed som Musikken. Saare tidlig maa Undensdelsen af den omtalte Stavelse; Substitution være bleven indført, og den derved bevirkede mere levende Bevægelse maa have vundet stort Bifald; i det mindste finde vi hos Homer, og siden hos alle andre græske Hexametrikere, en stor Overvægt af Daktyler, og det er derfor ikke at undres over, om man snarere betragter Hexametret som et daktylisk Versemaal, hvis Fodder stundom, for ei blive for syngende, sammendroges til Spondæer, end som et spondæisk, hvis Fodder opløstes, for at undgaae Haardhed.

§. 5.

Hexametret (*ὁ ἑξαμετρος* sc. *στίχος*) bestaaer, som Navnet viser, af 6 Fodder eller Takter. Taktan er $\frac{3}{4}$. At denne kan følges i hver Fod uden mindste Opløsning af Fjerdedelene, ligger i Sagens Natur, og vi have ovenfor seet, at dette ogsaa, skjøndt sjelden, fandt Sted i Praxis; langt hyppigere blev Afveerlingen af opløste og uopløste Spondæer, men ganske vilkaarlig var denne Opløsning ikke; den var indskrænket i tvende Henseender: 1) Taktens første Fjerdedeel, Fodens Arsis, er at betragte som uopløselig, og de saare faa Undtagelser, vi finde (Jl. 9, 5. Od. 9, 283., ja endog en Procelesmatikus Od. 21, 178), gjøre Intet til Sagen, men maae betragtes som Misgreb, der stride mod Versemaalets Charakter, og som vel kunde dækkes af Sangen, men maatte støde ved Recitationen. Baade Versemaalets Velde, der forudsætter en ganske simpel og naturlig Form, og dets Udspring fra Dandsen fordrede, at dets Arsis var en virkelig Arsis, en lang Stavelse, en accentueret Note med Ictus. Kun Taktens anden Fjerdedeel kunde derfor opløses, men kun halveres; den ældste Musik indskrænkede sig vist til Halvering, om den end under Foredraget kan have tilladt sig Nuancer, for at forebygge den Stivhed, som den mathematiske Overholdelse af Taktens Bestanddele nødvendig maa medføre; det er jo kun Begyndere i Musikken, der tage strengt Hensyn til Taktens enkelte Brøker. 2) I den sidste Takt fandt Opløsning aldrig Sted. Denne Takt skulde egentlig være en Spondæ (Hermann Elem. p. 350), men i et kvantiterende Sprog, hvis Længder oftere ere bevirkede (Postio), end naturlige, vilde en Slutningslængde i alle Vers ikke kunne tilveiebringes uden stor Vanskelighed *), og vi finde derfor

*) Det er maaskee denne Vanskelighed, som har foranlediget den bekjendte Regel, at den sidste Stavelse i ethvert Vers er fri.

jevnlige, at den sidste Fod er en Trohæ, og da suppleres den manglende Ottendedeel af en Pause i Versets Slutning. Man kan ogsaa betragte den efter Versæfures følgende Optakt til Hexametrets Thesis som et Komplement til den sidste Takts manglende Part.

Da Verset unægtelig vinder i Besklang, naar dets Slutning bevæger sig lidligt, blev det almindeligt, at opløse den femte Takt *), hvorved Hexametret kom til at ende med et adonisk Vers. Denne Skik blev saa hyppig, at Hexametre med uopløst femte Fod (versus spondaici) bleve betragtede som Undtagelser. Om disse, der dog hos Homer ikke ere saa sjeldne, har E. G. Müller skrevet en lille Afhandling, som findes i hans Skrift de Cyclo Græcorum epico. Lips. 1829. p. 139 sqq., hvori han viser, at der i slige Vers toges visse Hensyn til Ordfødderne, saaledes, at der f. Ex. aldrig skreves versus spondaici, i hvilke de to sidste Fødder tillige vare spondaiske Ordfødder; dog findes et saadant i et Fragment af den lille Iliade, hvilket Müller derfor har emenderet. Lillige erfare vi af hans Afhandling, at Nonnus, Hexametrets Forbedrer, aldrig brugte slige Vers, ligesaa lidet som Paulus Silentiarius og Johannes Gazæus.

§. 6.

Efter at have omtalt Beskaffenheden af Hexametrets Fødder, komme vi til det Spørgsmaal, hvorvidt de græske Digtere i Praxis have fulgt de ovennævnte Regler. Vi maae i denne Henseende skjæle mellem de ældre, syngende, og de senere, skrivende, Digtere, og det er ganske naturligt, at vi hos disse finde en større metrisk Nøiagtighed, end hos hine, ikke blot fordi Poesiens tekniske Fuldkommenhed er en Folge af den ved Tid og Uddannelse erhvervede Kunstfærdighed, men fordi det musikalske Foredrag hjemlede Friheder, som man i den kritiske og grammatiske Tidsalder, i hvilken de fleste skrevne Epopeer saae Lyset, saameget mindre vilde have tilgivet, som Digtene selv ikke vare stort andet, end en Efterklang af de gamle Toner. Som et Beviis for Hexametrets Ælde pleier man at anføre, at det alt i de homeriske Digte fremtræder i en smuk og korrekt Skikkelse, til hvilken Fuldkommenhed det først kunde have hævet sig, efter at være blevet bearbejdet i Rækker af Ar. Vel er der meget sandt heri, men naar man taler om Formskjønheden af de homeriske Vers, da glemmer man, at en Deel af den metriske Nøiagtighed upaatvilelig hidrører fra de Alexandrinske Lærde **) og de nyere Emendatorer, som miskjendte hine Digtets Natur som

*) Apel (2 Th. S. 122) har en temmelig kunstig Forklaring over denne Bedtægt.

**) Jeg maa her gjentage nogle Linier af en Afhandling, som jeg skrev for et Par Aar siden (Mændinger fra Sorø 1 H. S. 115): "Det er virkelig forbausende, i de ældste Mindesmærker af et

Sangdigte, og anvendte Lærdom og Skarpsindighed paa at bringe dem i stærste Harmonie med de metriske og grammatikalske Regler; ja selv aldeles chimæriske Regler have her tjent til Kettesnor *). Men hvormegen kritisk Tinktur man end har anvendt, for at borttage de formeentlige Pletter, i det Haab, at gjøre Homers Vers saa rene som et pillet Æg, hvor: med hans Umindelse virkelig kun er maadelig tjent, saa bliver der dog nogle Afvigelser til: bage fra det opstillede metriske System, der ere saa naturlige og saa let forklarlige, at det Hovedbrud, som det har kofset de Lærde at bortsofophisifisere, hvad der ei lykkedes dem at bortemendere, vist bedre havde været anvendt paa nyttigere Undersøgelser. Da selv de senere Digtere (Hermann Elem p. 44 sq.), naar de vare i Forlegenhed, tillode sig den saakaldte Uttiste Korreption σ : Forkortelse af en Stavelse, som egentlig maatte være lang, da den efterfølges af to muta, saa er det begribeligt, at der ogsaa hos Homer, hvis Auctoritet maaskee tjente til Undskyldning, findes Exempler paa en Feil, der maatte være stødende ved sin Haardhed (dog mere ved Recitationen end ved Sungen, der let glider hen over sigt), saasandt ellers Forklængelsen ved Positio nødvendig faldt i Dret. Slige Korreptioner, hvorfra vi undtage al Forkortelse foran muta cum liquida, findes hos Homer foran ξ (Jl. 2, 634. 824) og $\sigma\alpha$ (Jl. 2, 465. Od. 5, 237). Korreptioner foran $\sigma\tau$ og $\pi\tau$ i et Par Egennavne har man søgt at hæve ved at læse Jota som Iota i den følgende Stavelse. (Thiersch gr. Gr. S. 146, 8). De øvrige Anomalier, som endnu findes i de homeriske Digte, men som ibrigt ikke ere mange, ere fornemmelig følgende: 1) Istedetfor Spondæen findes Jamben ikke blot i første Fod (Jl. 3, 180. 23, 2), men ogsaa i de andre (f. Ex. Jl. 2, 307), og den korte Stavelse tages som lang ikke alene i Begyndelsen af et Ord, men saare ofte i Slutningen (saaledes at sidste Stavelse af en første Fæon forlænges), især foran λ , μ , ν , ρ , σ ; men dog ogsaa foran et aspireret Eenstavelsesord (f. Ex. Jl. 5, 71). 2) Trochæer istedetfor Spondæer i første, anden og fjerde Fod. Thiersch (S. 148) anfører 42 Exempler, af hvilke et Par ere tvivlsomme. 3) En Tribrachys istedetfor en Daktylus findes paa mange Steder

Sprog at finde en stor Mængde Tilfætninger, Fordoblinger, Bortkastelser og Udhalinger af Bogsstaver, en omhyggelig Stræben efter at undgaae Mislyd, fort sagt, en kunstig og hyppig Skalten og Valfen med Ordene hos en Digter fra en Tidsalder, da Poetsen snarere var et Naturprodukt, end en Kunstfrembringelse; det synes derfor hoist rimeligt, at dette brogede Sprog, hvori den simple Fortælling er indklædt, for en Deel hidrører fra Rhapsodernes Mund, altsom Sproget udviklede sig, og fra de gamle Lærdes paa Kjærlighed til Nationaldigteren grundede Bestræbelser efter at lempe de kofstelige Digtquad efter det metriske System, som efterhaanden uddannede sig.

*) F. Ex. Naar man i den Troe, at det var bedre at ende Verset med en Spondæer end med en Trochæer, har emenderet $\xi\mu\mu\epsilon\nu$ til $\epsilon\iota\nu\alpha$, $\alpha\iota\epsilon\nu$ til $\alpha\iota\epsilon$.

(f. Ex. JI. 1, 283. 4, 155. 5, 31. 5, 302., hvor 5 korte Stavelser følge ovenpaa hinanden; Thiersch S. 147. 9. anfører 9 Exempler). 4. En Kretikus ifødetfor en Daktylus. Dette Tilfælde falder sammen med hvad jeg nys anførte om den Attiske Korreption.

Enstathius og Andre betragtede flige Afvigelser som Feil, hvilke de undskyldte med Versemaalets Tvang, men de Nyere have søgt at forklare dem paa forskjellige kunstige Maader. (Epignier de versu Græcorum heroico p. 71). Snart har man brugt den voldsomme Fremgangsmaade at emendere en Deel af disse Steder, snart har man paaberaabt sig det æoliske Digamma *); Andre have taget deres Tilflugt til Accenterne, og tillagt Betonningen Indflydelse paa Quantiteten, hvilket i Quantitetsteorien strengt taget er en Modsigelse. Andre (f. Ex. Thiersch S. 147, 5. Matthiæ gr. Gr. S. 69) sige, at der paa den som lang brugte korte Stavelse ofte (altsaa ikke altid, og i saa Fald er man lige nær) følger en Konsonant, som i Udtalen let kan fordobles, navnlig σ og de 4 liquidæ; men denne Forklaring er et Spilfægterier, som hæver al Regel, thi denne Paaastand lyder i Grunden saaledes: to Konsonanters Sammenstød gjør en foregaaende kort Stavelse lang (Positio), men er der kun een Konsonant, da gjør dette Intet til Sagen, der dannes alligevel Positio, naar man blot tænker sig Konsonanten fordoblet; altsaa Positio dannes efter Læserens Smag og Behag. At man ikke har vovet at iværksætte en saadan fingeret Konsonantfordobbling, er næsten besynderligt, da Ordkritikerne just ikke pleie at mangle Mod. Endelig har man villet hævde de fleste af disse Anomalier ved den Paaastand, at en kort Stavelse bliver lang i Urts formedelst dette Steds Vægt, men her savnes Grunden, hvorfor Urts har en sliq Vægt, da man jo dog ikke kan være forpligtet til at læse en kort Stavelse som lang paa Grund af dens Plads; en Stavelse er jo ikke lang, fordi den burde være lang, men fordi den virkelig er det; en saadan Regel kunde undskyldte de raugaleste Vers, og benyttede man sig tilgavn af samme, kunde man jo konsekvent skrive et Hexameter, som bestod af lutter Jamber. Men om man end anvender alle Momenterne af dette lærde og kunstige Defensjonslæg for Homers metriske Reenhed, som jeg her kun har givet i kort Udtog, saa vil der dog blive nogle Afvigelser tilbage; derimod skønner jeg ikke rettere, end at de alle tilhobe let og naturligt kunne forklares af Hensynet til den Maade, hvorpaa hine Digte bleve foredragne. Vist er det, at de homeriske Digte bleve sungne, men det er ligesaa vist, at

*) Priscian (Putsch p. 520) siger, at Digamma med Hensyn til Positio havde samme Virkning som en Konsonant, ja han siger endog, at det hos Wolerne stundom havde samme Kraft som to Konsonanter, hvilket lyder noget utvovligt. Hermed sammenligner han den Virkning, som υ eller ν i Latinen i Perfekter og Plusquamperfekter af 3die og 4de Konjugation har til at forlænge det foregaaende i f. Ex. *cupiveram, audivi*.

de, for at kunne synges uden mindste Anstod, ikke engang behøvede saa korrekt en Form, som de nuomstunder have, hvilken de vel tildeels skyldte de Alexandrinske Kritikere, f. Ex. de hyppige Konsonantfordoblinger *). I Sangen har Arsis en forlængende Kraft, og den Regel, som man uddrog af Sangdigte, i hvilke man under Læsningen opdagede mangen svag Arsis, og uden tilbørligt Hensyn til Forstjellen mellem Sangdigtes og Læsedigtes Natur overførte paa de sidste, er i Metriken næsten ganske falsk, og kan kun gjøres gjeldende som et Slags Undskyldning. Alle de nævnte Anomalier, undtagen den fra Korreptionen hentede, ere i Grunden een og den samme, nemlig, at der snart i Arsis, snart i Thesis staaer en kort Stavelse, hvor Metriken kræver en lang. Ved Arsis kan i Sangen en Jambe synges som en Spondæ, en Tribrachys som en Daktyl, og hvad Trochæen angaaer, da veed jo Enhver, at man i Sangen saare let kan dvæle ved en kort Stavelse, saaledes at den kan udfylde sin Part af Takten. Den, som tvivler herpaa, vil jeg henvise til vore Kæmpeviser eller til Sangen om Hr. Sinklar, og han vil let indsee, hvorledes en Trochæ kan synges efter samme Møder som en Spondæ eller Daktyl, uden i fjerneste Maade at kræve en saadan Udhjælpelse af Kortheden, som man ofte finder i komisk Musik. Men tilsyneladende Anomalier, som aldeles ere hjemlede i de gamle Sangdigtes Natur, kunne let blive til Friheder, for ikke at sige Feil, naar de bruges i Læsedigte, da Læsningen ikke tilstøder en saadan Skalten og Valten med Længder og Kortheder.

Lignende Anomalier findes hos Hesiodus og i de homeriske Hymner. Det Samme fandt ogsaa Sted hos Cyklikerne. Med Hensyn til disse vil jeg blot anføre eet Exempel, som kan tjene til Beviis paa, hvor voldsomt de nyere Lærde have emenderet Vers, der ikke behagede dem, fordi de ikke stemte overeens med den justerede metriske Vægt og Maal. I et af 7 Vers bestaaende Fragment af de Cypriske Digte, som findes i de Venetianske Scholier til Il. 1, 5. (Müller de Cyclo Græcorum epico p. 84. Henrichsen de Carm. Cypriis p. 35) har F. A. Wolf, for at udrydde Trochæen gjort 3 Rettelser, hvoraf den ene er aldeles falsk, nemlig *νοῦγίσαι ἀρδῶν* istedetfor *νοῦγίσαι ἀρδῶντων*; han glemte rimeligviis, at *αι* corrigeres af det efterfølgende *α*. Videre at forsøge lignende Anomalier i Fragmenterne af Pysander, Panyassis, Antimachus, Choerilus o. Sl. vil Liden ikke tillade mig, og denne Mangel vil vist ikke savnes af mange Læsere.

Det ligger i Sagens Natur og den ovenfor givne Forklaring, at disse Afvigelser maatte vedblive, saalænge Digtkunsten ledsagedes af Sang, og at de først hævedes i Læse-

*) Der gives Haandskrifter, hvori sliq Fordobling ikke finder Sted, f. Ex. den Moskviske Codex af de homeriske Hymner. *Matthiæ Animadv. in Hymnos Hom. p. 108.*

poesien *). Dette stadfæstes ogsaa af et Sted hos Athenæus (14 Bog. Cap. 8. Pag. 632. Casaub.), hvilket jeg her vil afskrive. Hans Ord ere: "At de Gamle have været meget fortrolige med Musikken, er ogsaa klart af Homer, som, fordi han digtede al sin Poesie til Musik, ikke tog i Betænkning, at gjøre mange Vers, som have Feil i Begyndelsen (*ἀκέραιοι*), i Midten (*λαγάροι*), eller i Enden (*μείουροι*). Xenophanes derimod, og Colou, Theognis, Phocylides, Elegikeren Periander fra Korinth, og alle de Øvrige, som ikke satte Sang i Forbindelse med deres Digte, udarbejdede Versene efter Stavelsemaalets Rhythmus og Orden, og besfittede sig paa, at intet af Versene fik nogen af de omtalte Mangler."

De Gamle betragtede, som sagt, hine Afvigelser som Feil, da de bedømte dem efter den deklamatoriske Metrik, og til at betegne disse Feil havde de en Mængde Øgenavne **) f. Ex. hovedløse (*ἀκέραιοι*, mutili, trunci), naar den første Fod var en Jambe; indfaldne i Midten (*λαγάροι*, hiulci), naar en Fod inde i Verset var en Trochæ; stump-rumpede (*μείουροι*, ecaudes) eller muserrumpede (*μούροροι*), eller lamme (*σάζοντες*), naar der i en af de to sidste Fodder var en kort Stabelse istedetfor en lang; langhalede (*δολιχοούροι*), naar sjette Fod var en Daktylus. Eksempler paa slige daktylisk-akatalektiske Hexametre findes hos Tragikerne (Soph. Elektra 134. 150. Euripides Suppl. 277). See herom Hermann Elem. p. 325, og om Tragikernes Hexametre Apel 2 Th. S. 76—79.

§. 7.

De 6 Fodders Nøiagtighed og Afvejsling er, som bekjendt, ikke tilstrækkelig til at danne et Hexameter, og ligesaa lidet som en Fjirbeen hører til Quadrupedes, skjøndt den har fire Been, ligesaa lidet er et Vers et Hexameter, fordi det besidder den materielle Egenkab, at have det reglementerede Antal Fodder. Ligesom den enkelte Versfod har baade Arsis og Thesis, saaledes maa i de enkelte Vers en lignende Stigen og Synken finde Sted. Bestaaer Verset af saa Fodder, da er denne Flod og Ebbe ofte umærkelig i selve Verset, men spores ved Forbindelsen med det følgende Vers, der bliver Thesis til det foregaaende. Men i polymetriske Versemaal maae Arsis og Thesis findes i samme Vers; Lungen og Sa-

*) Et lignende Phænomen finde vi ogsaa i de nyere Litteraturer. Saaledes er Versemaal i Nibelungenlied og i tydske og danske Heltesange og Folkevise meget frit, men ingenlunde saa regeløst og vilkaarligt, som Mange mene. Den strenge metriske Nøiagtighed var der overflødig, og Afvejselsen fra samme var attsaa i Almindelighed slet ingen Feil. Slige frie Rhythmer have en Ynde og Livlighed, som sjelden findes i de afsmalte stive og glatte (jambiske, trochæiske og daktyliske) Former, hvori næsten al tydske og danske Poesie har bevæget sig siden Dvigh's Tid.

**) See Diomedes (Putsch. p. 499).

Ieredskaberne kræve dette, selv Vandedrøttet er jo en Urvis og Thesis. I al Stigen og Falden, s. Ex. naar man kaster en Steen op i Luften, maa der være et Moment, hvori al Bevægelse ophører; dette Kræfternes Hvilsepunkt kalder man i Musik og Metrik Pause, der, som bekendt, ogsaa kaldes Cæsurr (Indsnit), fordi Verset overstjæres af samme. Her er ikke Stedet, videre at omtale, i hvad Forhold Urvis og Thesis skulle staae til hinanden; her er det nok at anmærke, at vi i Bedømmelsen over, hvilke Cæsurer der kunne begrunde Inddelingen af forskjellige Slags Hexametre, maae tage Hensyn til Reglerne for det omtalte Forhold. Ligesom nu dette Hensyn halv ubevidst ligger til Grund for de 4 paa den forskjellige Verscæsurr byggede Hovedarter af Hexametre, som de gamle Grammatikere have opstillet, saaledes mangler dette Hensyn aldeles i deres arithmetiske Opvisning af 16 Arter efter de 16 mulige Cæsurer. Dette noksom bekendte System kan man læse i enhver metrisk Haandbog, men for Fuldstændigheds og Tydeligheds Skyld maa det her kortelig berøres og Formerne opstilles.

Da Hexametret i det Høieste kan bestaae af 17 Stavelser, saa maa der kunne tænkes et Ophold, en Pause, inde i Verset efter hver Stavelse, altsaa 16 Verscæsurer. Alle disse kunne naturligtvis ikke findes i samme Vers, da det i saa Fald maatte bestaae af lutter usammenhængende Eenstavelsesord; derimod kunne flere findes i samme Hexameter. Apel anfører følgende med fire:

Sorch! die Erbitterten, Schwertschlag tönt; sie ermorden sich; Rettung!

De 16 Former ere følgende:

- 1) Heus! | etiam mensas consumimus? inquit Iulus.
- 2) Ibat, | et ingenti motu stupefactus aquarum.
- 3) Tum Venus: | haud equidem tali me dignor honore.
- 4) Pygmalion | scelere ante alios immanior omnes.
- 5) Obstupuere, | sed ante alias Arethusa sorores.
- 6) Contremuit nemus, | et sylvæ intonuere profundæ.
- 7) Arma virumque cano, | Troiæ qui primus ab oris.
- 8) Et liquidi simul ignis | ut his exordia primis.
- 9) Montibus audiri fragor, | aut resonantia longe.
- 10) Exercet Diana choros, | quam mille secutæ.
- 11) Quæ pax longa remiserat arma | novare parabant.
- 12) Considunt tectis bipotentibus. | Incipit ipse.
- 13) Tardaue vestigare et quærere te, | neque posse.

- 14) Et Cererem clamore vocent in lecta, | neque ante.
 15) Nunc te marmoreum pro tempore fecimus, | at tu.
 16) Ne quis humare velit Aiacem, Atrida vetas; | cur?

Hos Apel (2 Th. S. 81—111), fra hvem jeg har hentet de fleste af ovenstaaende Exempler, saavel som hos Hermann (Elem. p. 335—343) vil man kunne finde mange specielle Bemærkninger om hver af disse Cæsurer. Her ville vi blot behandle de vigtigere omstændeligt, og vise, hvorledes de andre ere utilstrækkelige til at begrunde nogen Jnddeling, og at nogle af dem endog ophævede Hexametret.

Selv den med Metrik aldeles ubekjendte Læser vil dog finde noget Besynderligt, Noget, som trods et vist rhytmisk Tonefald angriber Stemmen, naar han læser Vers som følgende, og det forbydes ham at hvile efter eget Lykke etsteds i Verset uden mindste Medhold af Reglerne for Dplæsning:

Soldt! saa raabte med frygtelig tordnende Stemme Patroklos.
 Elskede Broder! forfærdeligt rystende ramte dig Stjebnen.
 Slig en bedrøvelig Tidende skrammede strax de Forsagte.

Disse Linier have med Hensyn til Fodderne de tilhørlige Egenskaber, og dog ere de ikke Hexametre, ja neppe Vers. I de to første Exempler er den Deel af Verset, som gaaer forud for Pausen, saa paafaldende kort mod den efterfølgende, at al Balance gaaer tabt; den første Part staaer som et Slags Optakt, og i den anden Part er Stemmen slemt i Forlegenhed, da den paa sin lange Wei ikke finder noget Bedested, eller, som Metriken kalder det, Arsis er altfor svag mod Thesis; Versets Lyngdepunkt er ikke understøttet, man mærker slet intet til den Stigen og Dalen, som er en nødvendig Egenskab ved Rhythmerne. I den tredie af de anførte Linier finder det Modsatte Sted; udmattet ved at tilbagelægge halvfemte Fod uden mindste Standsning, synker Stemmen brat, og neppe er dens Fald begyndt, førend Faldet igjen standses midt i Farten, saa at Stemmen saa at sige ikke kan komme ned til det Sted, hvorfra den igjen skulde begynde at stige i det følgende Vers; her er altsaa heller ingen Balance, Arsis er altfor stærk mod Thesis. Heraf haaber jeg, at det vil være Enhver indlysende, at hverken de Vers, som ovenfor ere betegnede med No. 1, 2, 3, 4, 5, eller de under No. 13, 14, 15, 16 anførte vare Hexametre, naar de ikke tillige gave Stemmen et Hvilepunkt inde i Verset, eller, med andre Ord, havde endnu en Cæsurer; og herved komme de til at fortere under et af de andre Nummere; deres Lyngdepunkt er da tilhørligt understøttet, og det gjør ikke stort til Sagen, at Meningen forlanger af Dplæseren, at han skal gjøre den Pause, som ligger Begyndelsen eller Enden nærmere, til Hovedcæsurer. Man indseer iøvrigt let, at Cæsurerne (1—5) som oftest ville finde Sted, naar Verset ved Enjambe-

ment hænger noie sammen med det foregaaende, og de øvrige (13—16), naar det paa lignende Maade slutter sig til det efterfølgende. Om 16de Cæsur maa jeg endnu tilføie, at de Gamle brugte den baade i alvorlig og komisk Poesie (*ridiculus mus*); i det Følgende skulle vi see, at den i de gothiske Sprog (f. Ex. *Wof's: der Herrscher im Donnergewölk Zeus*) hører til *ridiculi mures*.

De Former, vi altsaa endnu have tilbage at omtale ere No. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12. Enhver vil indsee, at Versfødder, der blot per *juxta appositionem* ere stillede ved Siden af hinanden, ligesaa lidet udgjøre et Vers, som løse Perler danne en Kjæde; heller ikke ville rhytmiske Perioder ved den blotte Sammensstilling udgjøre eet Vers, med mindre der er en Hage, som lænker dem sammen. Læser man en Linie som følgende:

Syv i Tallet er Farverne, Tonernes Tak er det samme,

da er der unægtelig Tak og Rhythmus i samme; Ingen tvivler paa, at det jo er Vers, men snart opdager man, at det ikke er eet, men to Vers; *Arstis* og *Thesis* ere slet ikke knyttede til hinanden. Paa Grund heraf er No. 9 aldeles ikke nogen herametrisk Form.

Læse vi en Linie som følgende:

Kummer bedøvende, Sindet fortryllende, toned Musikken,

da finde vi her ligeledes god Rhythmus, men man mærker tillige, at Verset bestaaer af 3 Dele, og at det ikke er et Hexameter, men tre daktyliske Dimetre. En Folge heraf er, at et Hexameter med Formen No. 6 eller 12 egentlig er opløst, og at det i første Tilfælde bestaaer af et Dimeter og et Tetrameter, i sidste af et Tetrameter og et Dimeter (adonisk Vers). Om No. 12, den saakaldte bukoliske Tetrapodie, komme vi siden til at tale. Hvad No. 6 angaaer, da indseer man let af det Foregaaende, at denne Cæsurs lange Afstand fra Versets Slutning kræver en anden Cæsur, da Verset ellers vilde slingre; det er ligeledes klart, at det formedelt sin Mangel paa Sammenhæng kun tør bruges sjelden, og at flere paa hinanden følgende Vers af denne Bestaaffenhed vilde være utaalelige. Hos Tragikerne, der i det Hele skrebe flette Hexametre, findes de ikke sjelden. See nogle Exempler hos Hermann S. 324—25.

Vi have da altsaa ikke andre Former tilbage, end No. 7, 8, 10 og 11. Af disse vil jeg først omtale No. 11, som af disse er den mindst brugelige. Denne Cæsur, som kun kan finde Sted i et Vers, hvis fjerde Fod er en Daktyl, falder efter denne Daktyls tredje chæfste Deel, hvorfor den ogsaa kaldes *κατὰ τεταρτον τροχῶνον*. Den forudsætter af de ovenfor omtalte Grunde en Dicæsur i den foregaaende Deel af Verset, og er hos de Gamle saa sjelden, at man har Noie med at finde Exempler paa den. Unægtelig sinker den Versets

Gang, men til Afveksling kan den bruges sparsomt, især hvor Foredraget selv kan gjøre en langsom Bevægelse ønskelig.

Omstændeligere maae vi opholde os ved No. 7, 8 og 10, der tilligemed det bukoliske Vers ere de 4 berømte Hexameterformer.

Den Cæsurr, som falder efter tredie Fods første Længde, kaldes af Grammatikerne Penthemimeres (*μέτρον πενθημιμερές* α: bestaaende af 5 Halve, eller af halvtredie Deel af Verset). Denne Cæsurr er tildeels den for Hexametret eiendommelige, i det mindste var den det hos Romerne, og da Virgils Vers bleve anseete for de fuldendteste, er det intet Under, at man finder mange tydske og danske hexametriske Digte, hvori denne Cæsurr udelukkende hersker. Selv dette Herredomme, som den i Anvendelsen har bundet, tyder paa, at den er bleven anseet for den smukkeste, og den er unægtelig meget veklingende og kraftig. Denne sidste Egenkab har især gjort, at man har betragtet denne Cæsurr som fortrinlig passende til det Heroiske; man har saaledes f. Ex. troet, at den karakteristiske Forskjel mellem Iliaden og Odysseen betegnedes ved det første Vers i begge Digte, som i hiin har mandlig i denne quindeligt Cæsurr *). Især har man fundet, at denne Cæsurr gav Verset en fjæk og mandigt Holdning, naar første, anden, fjerde og femte Fod vare Daktyler, og de to andre Spondæer; Verset sagdes da at have en krigerisk, en bepanndret Rhythmus (*ἄνδρῶς καὶ ἐνόπλιον*. Hermann Elem. p. 351—52).

Med Hensyn til det ovenfor anførte Forhold mellem Versets Arsis og Thesis vil man spørge, hvorledes Ligevægten mellem disse kan finde Sted i et Hexameter med den her omtalte Cæsurr, som jo deler Verset saaledes, at Arsis bliver halvtredie og Thesis halvfjerde Part. Allerede M. Varro har ifølge Gellius (N. A. XVIII, 15, 2) gjort den Anmærkning, at de fem første halve Fodder have ligesaa stor Kraft i Verset, som de syv sidste, eller, at begge disse Parter holde hinanden i Ligevægt. Ved Versets Oplæsning finder man, at dette virkelig er Tilfældet, skjøndt Delenes arithmeriske Forhold er ulige; der finder nemlig, som Varro kalder det, et vist geometrisk Forhold Sted, eller, efter vor Talebrug, Takt, (Aepel 2 Th. S. 87), og dette hidrører derfra, at Slutningen af tredie Fod, som bliver Optakt til den følgende Part, giver denne en Faldkraft, som fremskynder Farten, og saaledes tilveiebringes Ligevægten mellem Arsis og Thesis **).

*) Nyligt har Professor Wiedasch i Berliner Jahrbücher 1833 S. 257 maattet høre ilde, fordi han i sin Oversættelse af Odysseen ikke har brugt den trochæiske Cæsurr i Digtets første Vers, men oversat: Menne mir, Muse, den Mann.

***) Hvorledes et længere Vers ved Hjælp af Optakt (især den anapæstiske) kan ved sin Fart under Læsningen tilendebringes i samme Tidrum som et kortere, derom see: Voss Zeitmessung der deutschen Sprache S. 120—21.

Den 8de Cæsur falder i Versets tredie Fod efter Daktylens trochæiske Deel, og kaldtes derfor af Grammatikerne *κατὰ τρίτον τροχαϊόν*. Cæsuren er qvindelig, og er derfor efter Metrikerne's Paaastand bedst skicket til det blidere, idylliske og elegiske Foredrag, ja man har endog, som ovenfor sagt, anseet det første Vers af Odysseens som en Bebudelse af en rolig idyllisk Fortælling, fordi det har denne Cæsur. Imidlertid ligger der vist en Deel Epilfægterie til Grund for denne Cæsurs Charakteristik. Det latinske Sprogs Natur, eller, som Apel mener, den Lighed, som denne Cæsur giver Hexametret med de saturniske Vers, der fra Ennius's Tid hørte til de gamle Randestøber; Noder, som de dannede Romere ikke vilde være bekendte, gjorde, at de romerske Digtere sjelden brugte denne Cæsur, mindst Virgil, hvis høie Anseelse for metrisk Elegance bidrog til, at den af ham forsmædede Cæsur blev anseet for ildelydende og uværdig for det heroiske Versemaal. Saaledes indsneg sig en Overtro, som har foranlediget en aldeles falsk Paaastand, der her maa omtales med et Par Ord, da den paa en berømt Philologs Auctoritet er bleven tagen for god Mynt, hvilket saameget lettere kunde ske, som Metrik er en hemmelig Videnskab selv for mange udmærkede Philologer. Gottfried Hermann paastod nemlig i sin Udgave af *Orphica* (p. 690 sq.), og gjentog det Samme i *Elem. doctr. metr.* (p. 333 og 353), at Cæsuren Penthemimeres var den herskende (*principatum obtinuit*) hos Homer og de episke Digtere til Nonnus, som indførte den trochæiske Cæsur i tredie Fod, hvorved det heroiske Versemaal vel tabte sin Kraft, men dog fik en suuk og afrundet Rhythmus (*numeros rotundos et elegantes*); ja han slutter deraf, hvad der forresten af andre Grunde er meget rimeligt, at Forfatteren til de Orphiske Digte maa være ældre end Nonnus, fordi han med Hensyn til Cæsuren følger den gamle Skik. Da samtidige Digtere i samme Versemaals Behandling lettelig kunne afvige fra hinanden, er denne Slutning temmelig mislig; hvad nu Sagen selv angaaer, da er det vist, at den trochæiske Cæsur er fremherskende hos Nonnus, thi i de første hundrede Vers af *Dionysiaca* findes den 77 Gange, medens den kun findes 38 Gange i de første hundrede Vers af *Orpheus's Argonautika*. Men med Hensyn til Paaastanden om denne Cæsurs Brug hos Homer synes Hermann altfor meget at have stølet paa den gamle Formening, thi ved at estertælle og sammenligne Versene maatte han være kommen til det samme Resultat, som Epigner (*de versu heroico* p. 5), af hvem vi lære, at Penthemimeres er saa langt fra at være fremherskende hos Homer, at den trochæiske Cæsur endog er hyppigere. Saaledes er der i *Iliadens* første Bog 315 Vers med trochæisk Cæsur og kun 289 af det andet Slags.

De omtalte tvende Cæsurer i tredie Fod ere saa hyppige hos de græske Digtere, og Undtagelserne ere saa faa, at man med Røie kan betragte Hexametret som et tripodisk Dimeter, hvis sidste Halvpart har en Optakt, hvorved de tvende Led knyttes sammen. Efter

Apels Bemærkning (2 Th. S. 86) staaer Hexametret vakkende mellem Lyrik og Deklamation *), og vi have ovenfor seet, at naar Cæsuren falder efter tredje Fod (efter første Tripodie), da vilde Verset halveres saaledes, at det blev to lyriske Vers, eller i alt Fald et priapisk. Paa den anden Side vilde Hexametret ikke godt kunne lempe sig efter Musikens Rhythmus, hvis Pause nødvendig maatte være temmelig eensformig, naar det unddrog sig for Cæsuren i tredje Fod, og flyttede den hen i fjerde, hvorimod en hyppig Anvendelse af en saadan Flytning giver Verset Skjønhed i deklamatorisk Henseende, og det er aldeles i sin Orden, at Digterne, naar de ei længer vare bundne af det musikalske Foredrag's Tvang, jævnlig brugte en Frihed, som maatte gavne deres Vers i Deklamationens Sphære. Mangler og Fuldkommenheder maae bedømmes relativt til de forskjellige Hensyn. Det følger umiddelbart af det ovenfor Sagte, at det for sin Afvejling saa høit anpriste Hexameter i Grunden havde en ligesaa monoton Cæsur, som vore Alexandrinere og det Versemaal, hvori mange af vore Kæmpeviser og Thors Reise til Jothunheim ere digtede **).

Den 10de Cæsur falder efter fjerde Fods Ursis og kaldes af Grammatikerne Hephthemimeres (bestaaende af 7 Halve σ : af halvtfjerde Fod). Hos de græske Epikere er den temmelig sjelden. Saaledes findes den ikke bestemt paavisselig hos Homer (Epikner p. 6—10), uden naar et langt Ord, sædvanlig et Navn har tvunget Digteren til at afvige fra den sædvanlige Cæsur; derfor er den ogsaa sjeldnere i Odysseen, hvor ikke mange Navne forekomme. Paa enkelte Steder (f. Ex. Jl. 1, 131) findes den vel efter vore Regler for Deklamation, men dog i Forbindelse med en Cæsur i tredje Fod, hvorved Verset, betragtet mere med Hensyn til Musikken, end til Tanken, kommer til at høre til en af de foregaaende Former. Sædvanlig er denne Cæsur understøttet af en foregaaende, helst efter anden Fods Ursis. Vel betager denne Cæsur Verset noget af dets lyriske (romanceagtige) Charakter, men den giver et smukt rhythmisk Sving, og i Digte, som ere bestemte til Læsning, gjør den en fortrinlig Virkning som et Middel til at forebygge Monotonie, der i al Læsepoesie er utaalelig og søvndyssende. Hos Virgil findes den jævnlig, sjeldnere hos Ovid, men ofte hos Horats, hvem man i det Hele uden Grund har lastet, fordi han hyppig forsømmer Cæsuren i tredje Fod, da dog visse en rigtig Sølelse har sagt ham, at en rhythmisk Afdeling, som giver Verset et vist lyrisk Sving, passede sig maadelig for Sermoner og Epistler.

*) Samme Idee ligger til Grund for Dehlenschlägers Uttring (Fortalen til Hrolf Krake Side XV): "Hexametret forener Versets og Prosaens Fuldkommenheder."

**) Disse Vers ere Alexandrinere med qvindelig rimet Cæsur, og paa Grund af Rimet er hver Tripodie bleven til et særskilt Vers.

Endelig komme vi til at omtale den 12te Cæsur eller den saakaldte bukoliske Tetrapodie; hos de bukoliske Digtere findes den nemlig hyppigst. Denne Cæsur falder efter fjerde Fods Tjefis, men de øvrige af Grammatikerne angivne Kriterier ere temmelig ubestemte. (Meislings Dion S. 23 ff.). Saaledes hedder det hos Diomedes (lib. 3. p. 494. Putsch.): *Bucolici sunt, quoties in quarta regione dactylus finiens partem orationis invenitur;* og hos Servius (Centimetrum p. 1821. Putsch.): *Bucolicum constat hexametro catalecto, ut tamen quartus dactylus partem terminet orationis, ut est hoc:*

Rustica silvestrem resonat bene fistula cantum.

Det er naturligtvis en Selvfølge, at Verscæsuren maa falde efter et Ord's Slutning, thi kun den podiske Cæsur adskiller Ordene's Stavelser og gjør et Taktaffnit uden Pause, men Spørgsmaalet ved den bukoliske Cæsur er om Forholdet mellem Tetrametret og Dimetret (det adoniske Vers), og om den blotte Ordadskillelse mellem disse tvende Parter er tilstrækkelig til at begrunde en særskilt karakteristisk Cæsuroinddeling. Dette har unægtelig været Servius's Mening, som man seer af det Exempel, han anfører, og at Hermann og Apel ere af samme Tanker, seer man ligeledes af deres Exempler, skjøndt de ikke videre drøfte Sagen. Professor Meisling antager, at det heroiske Hexameter bliver bukolisk, naar fjerde Fod ender med en Daktylus, og udgjør, om just ei en heel og udgaaende Mening, dog et udeelt Ord, saaledes, at Hexametret lader sig opløse i et Tetrameter og et Dimeter. Men herimod lader sig Udskilligt indvende. Var der ingen Cæsur i Verset før efter fjerde Fod, da var Hexametrets Urfs altså uforholdsmæssig, og Verset vilde styrte over sine egne Been; der maa altså være en foregaaende Cæsur i tredje eller fjerde Fod *); hvorfor skulde man nu forlade den gængse Cæsur, med mindre der var en speciel i Tanken og Meningen begrundet Årsag til, ganske løselig at dvæle ved den almindelige Cæsur, og lade Pausen falde efter fjerde Fod? En saadan Årsag kan alene ligge deri, at Meningen er tilende efter fjerde Fod, thi da kræver Forstaaeligheden et større Ophold, da falder saa at sige Tankens Cæsur sammen med Versets Cæsur, og bliver den prædominerende, fordi Tanken altid er vigtigere end Klängen. Var den ovenfor givne Definition rigtig, da maatte af de første hundrede Vers af Iliadens første Sang 42 erklæres for bukoliske, og dog vil sikkert enhver Læser regne samtlige hundrede til de almindelige heroiske Vers, undtagen V. 68, uden at standse efter fjerde Fods Daktylus, og en Verscæsur finder jo ikke Sted uden et slikt længere Ophold.

*) Gellius N. A. XVIII, 13, 1. "In longis versibus, qui hexametri vocantur, animadvertuntur metrici, duos primos pedes, item extremos duos habere singulos posse integras partes orationis, medios haud unquam posse, sed constare eos semper ex verbis aut divisio, aut mixtis atque confusis."

Det maa da i disse Vers ansees for en aldeles tilfældig Omstændighed, at fjerde Fods Daktylus ender et Ord, og her, som overalt, hvor Ordene's Slutning falder sammen med Taktafdelingen, hvilket ofte finder Sted, fordi intet Sprog tillader en saadan Sammenslyngning af Versfodderne, at Sligt kunde undgaaes bestandig, vil Versets Gang umærkelig bringe Læseren til at glide hen over den Rekke, som adskiller Versfodderne. (Thiersch S. 144. 10. Anm. 1). Kun naar vi tage Benævnelsen bukolisk Hexameter i denne strengere Betydning, fortjener Verset sit Navn, thi de bukoliske Digtere bruge det saa hyppigt, at det i Theokrits første Idyl forekommer 19 Gange, og i Vions første Idyl 13 Gange, hvorimod det i Iliadens første Bog kun findes paa 24 Steder, hvilket afgiver som Resultat 12 Procent hos Bukolikerne og kun 4 hos Homer. Vilde man derimod antage den vidtløftigere Definition for gyldig, da vilde der vist ikke feile meget i, at bukoliske Vers vare ligesaa hyppige hos Homer som hos Idyldigterne, og da fortjente de ikke den givne Benævnelse. Hvis nu det Charakteristiske ved det bukoliske Vers netop bestaaer i den bratte samfaldende Afbrydelse af Mening og Vers, da have de Metrikere upaatvilelig Ret, som antage, at det bukoliske Vers ikke nødvendig behøver at have en Daktylus i fjerde Fod, thi, skjøndt Verset derved bliver livligere, er Takten jo ubeskaaren. Den Indvending, at Verset ved en Spondæ i fjerde Fod faaer samme Udgang som Hexametret, og det to Takter for tidlig, har ikke stort at betyde. (Apel 2 Th. S. 101).

Man indseer let, at hien pludselige og anticiperede Standsning, som Tankens Afbrydelse medfører, maa under Læsningen udhæves lidt stærkere, end de fleste andre Cæsurer, og at den bratte Overgang til en ny Mening maa give denne Versform et hjækt og kraftigt Svung, omtrent som i Musikken et Forte efter en Pause. Den gjør saa at sige en Knaldeffekt, og allerede dette er Grund nok til at anbefale dens sparsomme Brug; jeg kan ikke nægte, at dens hyppige Anvendelse i Idyllerne forekommer mig ikke ret at harmonere med denne Digtarts roligere Tone. Endelig have vi ovenfor seet, at den paa en Maade sansderlemmer Hexametret, og en længere Versrække med denne Cæsur vilde let ophøre at være hexametrisk, hvorimod en enkelt Undtagelse er en Art Dissonants, som kan gjøre god Virkning.

§. 8.

Hexametret er med Grund blevet meget berømt for den store Afvevling i Former, som det kan afgive. Medtage vi det spondæiske Vers uden Indskrænkning, da maa ethvert Hexameter kunne modtage 32 Former, fordi to Størrelser (Spondæ og Daktyl), omsatte i 5 Rubriker, give 2 i 5te Potents $2 \cdot 32$. Men da nu foruden Fodderne Verscæsuren ogsaa giver en særskilt og karakteristisk Form, saa maa, naar vi med Grammatikerne antage 16

forskjellige Cæsurer, Formernes Antal blive $32 \times 16 = 512$. Stort formindskes dette Antal ikke derved, at vi have forkastet adskillige af hine Cæsurer, thi kun den under No. 9 anførte er absolut forkastelig; de øvrige have Værd som Vicæsurer, og selv som saadanne vilde de i Forening med Hovedcæsuren give Hexametret en vist kjendeligt Præg, der er tilstrækkeligt til at begrunde en i det mindste nuanceret Form. I mange Vers vil der da blive to Cæsurer, og det giver en Variation, om denne eller hiin er Hovedcæsur. En Forøgelse i disse Afvejlinger er det ogsaa, naar et Vers har 3 eller 4 Cæsurer. Skjøndt nu adskillige af disse Former, hvis hele Antal vanskeligt lader sig beregne, sikkert ere mere tænkelige, end andendelige, saa er Mængden af smukke og brugbare Variationer dog meget stor, og neppe kan noget andet Versemaal heri maale sig med Hexametret. Til denne paa Fødderne og Cæsurerne grundede Afvejling kommer endnu den, som hidrører fra Fødcæsurerne eller fra Ordføddernes Forhold til Versfødderne, thi naar disse i to Vers ere ganske de samme, men Ordfødderne forskjellig, da er ogsaa Versenes Bygning forskjellig, skjøndt paa en mindre aabenbar og haandgribelig Maade. Dette vil lettelig skjønnes af følgende Exempler:

Ἴσον ἐποιχομένην καὶ ἴσον λέγος ἀντιώσωσαν.

Ἀργυρόπεζα Θέτις, θυγάτηρ ἄλλοιο γέροντος.

Begge disse Vers ere monoschematisk; daktyliske, og deres Cæsur er Penthemimeres, men et opmærksomt Øre vil dog fornemme en Forskjel i begges Tonefald, hvilken hidrører fra de forskjelliges Ordfødder; disse ere nemlig i første Vers en Trochæe, en Cyprius, en Anapæst, en Pyrrhichius og en Doriskus, og i andet Vers en Doriskus, en Jambe, en Anapæst, en tredje Pæon og en Amphibrachys. Det er bekjendt, at Versene vinde i rhythmisk Velklang, jo større Afvejlingen af Ordfødderne er, og det er en Selsfølge, at Græstken maa tilfæde en saadan Afvejling i større Grad end noget andet Sprog, da det er rigere paa lange Ord.

§. 9.

Hovedreglerne for Hexametrets Bygning og Tonefald flyde umiddelbart af hvad vi i det Foregaaende have udviklet om Føddernes Bestaaffenhed og om den tydelige og skarpe Cæsur, som ethvert Hexameter bør have. Men selv den største Noagtighed i saa Henseende er ikke tilstrækkelig; fordi hvert enkelt Vers for sig betragtet er metrisk rigtigt, derfor er det ikke sagt, at den større Række eller Periode af Vers er smuk og behagelig; den første Vertingelse herfor er en skøn Afvejling, som kan høde paa Monotonien. Saalænge Sangen ledsagede Versene, viste denne Afvejling sig især i Ordfødderne, mindre i Versfødderne, og mindst i Verscæsurerne; disse sidste ere derfor, som vi have seet, saare eensformige hos Homer; men i Digte, som ere skrevne for Læsning og Deklamation er en sliq Afvejling

langt nødbændigere; at tilveiebringe denne paa en harmonisk Maade og lempe den efter Indholdet, er Kunstens Værk, og kan ikke læres af den blotte Theorie. Det samme gjælder ogsaa om den rhythmiske Besklang i de enkelte Vers, og skjøndt de Regler, man desangaaende har opstillet, give mange gode Vink, kunne de dog hverken være fuldstændige eller tilstrækkelige. De ere for det meste negative, og mange af dem ere fældes for alle Versarter, da de ere udledede af Rhythmens Natur og af Begreberne om Besklang i Almindelighed.

Af slige Regler har man en stor Mængde, der ere et talende Beviis paa den særdeles Omhu, hvormed ældre og nyere Theoretikere have undersøgt det Versemaals Natur og Væsen, som de næsten eenstemmigen ophøiede over alle andre *). For Fuldstændigheds Skyld vil jeg her kortelig anføre de vigtigste; udførligt, men næsten med trættende Vidtlæftighed, er Sagen behandlet af Apel (2 Th. S. 111. ff.). Med Hensyn til Fodderne adskiller Maximus Victorinus (Putsch. Pag. 1962) fire Arter Hexametre:

- 1) *Conjuncti*: hvor Ordsfodder og Versfodder slet ikke falde sammen, og hvor ingen Cæsur falder efter et Ords Slutning, f. Ex.:

Inlandum regina jubes renovare dolorem.

- 2) *Stricti*, hvor Versfodderne ere lutter Ordsfodder, f. Ex.:

Nuper doctus quidam coepit scribere versus.

- 3) *Mixti*, som deels ere *conjuncti*, deels *stricti*, f. Ex.:

Hic currus fuit, hoc regnum dea gentibus esse.

- 4) *Divisi*, naar Versets Cæsur deler Hexametret i to lige Dele, hvilket er Tilfældet ved 9de Cæsur, der, som ovenfor sagt, forandrer Verset til et priapisk Vers, f. Ex.:

Est mihi namque domi pater, est injusta noverea.

At kun *conjuncti* og *mixti* ere smukke Hexametre, er en Selvsølge.

Om Mangler i Versenes Fodder (akephaliske, lagariske og meivriske Hexametre, af hvilke de to første endog hos Vok ikke ere ualmindelige) have vi ovenfor talt.

Mange Eenstavelsesord fordærve Rhythmen, idet de forhindre Foddernes Sammenflyngning, og altfor meget sonderlemme Versets Bestanddele. Flere for Tanken ubetydelige Smaaord svække Versets Kraft og Fasthed. — Daktyler og Spondæer ere naturligviis de fletteste Ordsfodder i Hexametret, fordi de ganske falde sammen med Versfodderne; hvor de bruges udelukkende, er Verset tilintetgjort, da Cæsur bliver umulig; og et hexameter

*) Saaledes siger f. Ex. Bæda (de metrica ratione p. 2365. Putsch.): "Metrum Dactylicum Hexametrum cæteris omnibus pulchrius est celsiusque."

strictus er derfor ikke alene hæsligt, men i Grunden en Utling. Eensartede Ordfødder i samme eller nær paa hinanden følgende Vers volde Monotonie; især er dette Tilfældet med Amphibracherne, f. Ex.:

Sole cadente juvenis aratra reliquit in arvo.

thi skjøndt Daktylerne derved slynge sig i hinanden, bliver dog Versets Gang altfor hoppende; derfor siger Voss:

Wenig behagen dem Ohre die Verse mit schwachem Schüpfe.

Selv to Amphibracher i Slutningen af Verset ansees for stødende, men i Midten mærkes deres hoppende Bevægelse mindre. Brugte med Maade gjøre Anapæsterne en ypperlig Virkning, men flere end 3 anapæstiske Ordfødder ere neppe tilraadelige. Den af Rogle opstillede Regel, at Verset ikke maa ende med et Femstavelsesord, er aldeles ugyldig; hos Homer finder dette oftere Sted, f. Ex. Il. 2, 868. Naar femte Fod er en Spondæe, ansees det for smukkest, at Verset ender med en Dispondeus. Velklangen fordrer ikke blot, at man skal undgaae Hiatus og andre Mislyd, Riim, Uksfonanter, sibilierende Stavelses i samme Vers, men tillige, at man vogter sig for, at lade samme Endevokaler og Endestavelses oftere forekomme i samme eller nærliggende Vers.

Grammatikeren Diomedes (lib. 3. p. 497 sq. Putsch.) forlanger 10 Egenskaber af smukke Hexametre *). De skulle nemlig være:

- 1) Illibati (*ἀπληγῆς*, saarfrie); Ordene's Stavelses og Bogstaver maae ikke for Versets Skyld forvansktes, hverken sammentrækkes eller udvides.
- 2) Injuges (*ἄζυγῆς*) α : bestaaende af lutter Hovedord, uden Bindeord.
- 3) Equiformes (*ἄπροσχημοί*), hvori ikke findes Ord, som ere sammensmeltede af to Ledele; Meningen er ventelig, at sesquipedalia verba vanzire Verset, og ikke, at sammensatte Ord ere forkastelige.
- 4) Quinquipartes (*πενταμερῆς*) α : bestaaende af 5 Ord.
- 5) Partipedes (*ποδομερῆς*), naar alle Ordene overskæres af Fodcæsurs, altsaa det Samme, som Maximus Victorinus kalder conjuncti.
- 6) Fistulares (*συστόδες*), hvor det første Ord bestaaer af een Stavelse, og de følgende bestandig vove saaledes, at de ere en Stavelse længere, end det foregaaende Ord, f. Ex.:
ὦ μάκαρ Ἀτρείδη, μοιρηγενές, ὀλβιόδαιμων (Il. 3, 182).

Disse Vers kaldes ogsaa kællefornige (*ἑοπαλικοί*). Apel (2 Th. S. 146) anfører nogle

*) Omstændeligere er dette udført af Apel (2 Th. S. 142 ff.).

litterære Curiositeter om flige metriske Kunststykker. Theokrit skal have skrevet et heelt Digt i flige Røllevers.

- 7) *Æquidici* (*ισόλεκτοι*) α: naar i Versets andet Affnit Mening og Ord staae i Modsetning til Mening og Ord i det første, f. Ex.:

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur (Virg. Ecl. 2, 18).

her er nigra fallet mod alba, vaccinia mod ligustra o. s. v.

- 8) *Teretes* (*κυκλωτερῆς*) α: runde og flydende, uden prosodisk Haardhed eller tvungen Ordstilling.

- 9) *Sonori* (*ἔχρητοι*) α: som bevæge sig kraftigt og klingende, f. Ex.:

Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum (Æn. 3, 396).

- 10) *Vocales* (*φωνητικοί*) med fuldtouende Vokaler og uden flæbende eller hvislende Konsonanter.

§. 10.

Endnu staaer tilbage, med et Par Ord at omtale tvende Afarter af Hexametre. Vi have ovenfor blandt falske Hexametre nævnt de saakaldte *μείωροι*, hvis sidste Fod er en Lambe. Ifølge Marius Victorinus (Putsch. Pag. 2512) lod Livius Andronicus med Flid flige Vers afvefle med de egentlige Hexametre; han betragter dette Vers som en særegen Art, og kalder det *Leliambo*; at det taber sin hexametriske Charakter, er klart. (Apel 2 Th. S. 135). En anden Afart af Hexametret er *Metrum Choerilium* eller *Diphilium* *); det er ikke andet end et Hexameter, som mangler sidste Etabelse, dog skal ifølge Marius Victorinus (2558), som regner det til de af Pentametret udrundne Versemaal, tredje Fod altid være en Spondæe, og de øvrige Daktyler, men efter Plotius's Forklaring (Putsch. Pag. 2634) tilstedes samme Fodafvefning, som i Hexametret; han omtaler dets nære Slægtskab med Pentametret, og uden tvivl er det at betragte som en Obergangsform fra Hexametret til Pentametret, thi naar man borttager Optakten af sidste Halvdeel af det choriliske Vers, fremkommer et Pentameter. Jungemann har oftere i sin Reifelyre ladet dette Versemaal afvefle med Hexametret.

*) Diomedes (Putsch. 512) kalder det ogsaa *Metrum angelicum*, fordi det formedelst sin hurtige Bevægelse egner sig godt til Budskabets Forkyndelse; han nævner Stefichorus som Opfinder. Det kaldes ogsaa *Metrum Delphicum* (Plotius. Putsch. Pag. 2633).

Anden Afdeling.

§. 11.

Vi komme nu til det Spørgsmaal, hvorledes danske Hexametre skulle være indrettede. Sikkert have de Fleste, som have skrevet danske Hexametre, ladet sig noie med det simple Svar, at man i Dansken, ligesom i de gamle Sprog, skal sammensætte dem af Spondæer og Daktyler, lade disse afveje efter de vedtagne Regler, og give hvert enkelt Hexameter en tydelig udtrykt Cæsurs. Hvormegen Sandhed end dette Svar indeholder, saa er det dog paa Grund af sin Almindelighed ikke tilfredsstillende, og om man end byggede en Samling Hexametre, hvoraf hvert enkelt kunde holde Stik efter den i hiint Svar indeholdte Regel, hvis dette forresten var muligt, saa fulgte deraf ikke nødvendigt, at disse Vers vare saa danne, som vi kunde og vilde ønske os, eller stemmede overeens med det danske Sprogs Aand, og derved havde den første Betingelse for at tækkes danske Læsere.

Bed enhver Henplantning af fremmede Væxter i fremmed Jordbund, maa man, for at de skulle kunne trives, tage tilbørligt Hensyn til det nye Jordsmøns Beskaffenhed, og ligesaa vist som Græsk og Dansk ere to høist forskjellige Sprog, ligesaa lidet vilde det være at ønske, selv om dette Ønskes Opfyldelse ved Kunst og Anstrengelse var mulig, at det danske Hexameter blev ganske det samme som det græske, thi da Jordsmønnen (Sproget) er saa forskjelligt, vilde en saadan Efterligning være saa materiel og unaturlig, at den maatte ødelægge den livlige og frie Bevægelse, uden hvilken al Velklang og Skjønhed i Versene gaaer tabt. Enhver materiel Efterligning af hvad der dog hører til Aandens Verden og Virken, maa efter sin Natur føre til Ængstelighed eller Affectation, og den saakaldte troe Kopiering, der er høist forskjellig fra den sande, har kun Værd, forsaavidt den skaffer teknisk Færdighed; den kan kun være et præliminært Hjælpemiddel til et tilkommende Aandsarbeides Tilblivelse, men selv Arbeidet maa være et Frihaands og Friaands Arbeide, som bliver til, uden at Diet fæstes paa Originalen, og uden at Sjelen tænker paa Originalens Tilværelse, eller, med andre Ord, ethvert værdigt Aandsfoster maa frembringes organisk og fremtræde selvstændigt. Enhver indseer, at man ikke kan skrive et Sprog smukt, naar man hvert Øieblik skal tænke paa Grammatiken, og denne populære Lignelse lader sig sikkert anvende paa al aandelig Frembringelse, det være sig originale Arbeider eller Efterligninger, og Ingen vil

nægte, at et saadant organisk Liv ogsaa maa bevæge sig i Vers som Vers betragtede, uden den, som troer, at sande smukke Vers bygges mekanisk, Etabelse paa Etabelse, Fod paa Fod, ligesom Muursteen paa Muursteen, og ikke gaae musikalsk gennem Dret. Det kan ikke nægtes, at regelmæssige korrekte Vers kunne skrives ganske mekanisk, men ligesom Overholdelsen af negative Pligter ikke er Dyd, saaledes er Undgaaelsen af metriske og prosodiske Feil ikke Ekshonhed, og man er vist altsfor meget kommen i Vane med at holde Kostaler over glatslebne og korrekte Vers, hvis Tilblivelse kan være den aandløseste Slids Værk, og hvis Udseende let er hverdagsagtigt, da de dog saa ofte mangle det Liv og det udtryksfulde Phsygnomie, som enkelte Anstrøg af Uregelmæssighed paa velvalgte Steder give Vers, der ikke kunne lade sig nøie med den blot legemlige Formskjønhed, hvilken en død Masse jo ogsaa kan besidde; her som overalt finde vi, at ingen Ekshonhed, hvorigjennem Anden udtaler sig, det være sig i Naturen eller i Kunsten, er fuldkommen korrekt o: overeensstemmende med de Regler for det Skjønne, som ere uddragne af det Skjønne, saaledes som dette hidtil har viist sig *). Hiin materielle Efterligning er ikke alene meer eller mindre Grundfeilen i mange af den moderne Poesies efter klassiske Mønstre dannede Digtninger, saavel som i de Oversættelser af Oldtidens Digtværker, der af Mange ere anpriste for deres saakaldte Troskab, men den har sikkert ogsaa foranlediget den Stivhed og det pedantiske Udseende, for hvilket man ikke ganske kan frikjende de moderne Hexametre, de berømteste maaskee mindst, og hvorved de næsten ere bleve frastødende for Enhver, som ikke i sin tidlige Ungdom har lært Takten udenad, hvilket ogsaa foranledigede Herder til at sige: Gebet einem gesunde Verstande ohne Schulweisheit einen Hexameter, er wird nicht damit fortkommen. Vi komme her naturligvis til at tale om Tydslands berømteste Hexametriske, Bøff, hvis Theorie saa temmelig er bleven fulgt lige til vore Dage baade i hans Fædreland, hos os og andensheds, og hvis Theorie tillige indeholder Rilden til den omtalte Unaturlighed og til nogle Misgreb, der endog have vundet Hævd paa at kaldes Ekshonheder. Det er ingen Nedsættelse af en berømt Mands Fortjenester, at oplyse disse Misgreb; ere Modgrundene mod hans System falske, da ville de jo falde af sig selv, ere de ere sande, bør de jo frem for Lyset, og ville sikkert bryde igjennem, om de end have rodfæstede Fordomme at bekæmpe. Lad end Bøff's Fortjenester af Metriken og især af Hexametrene være store, hvilket Ingen fuldere kan erkjende, end den, der har anffillet nøiagtige Sammenligninger mellem hans og Forgængernes, navnlig Klopstocks

*) Man kan derfor om al Æsthetik sige, at den er et Barn af Kunsten, men man kan tillige anvende paa den det gamle Ordsprog: een Moder kan ernære ti Børn, men ti Børn kunne ikke føde een Moder.

Hexametre, og læst Debatteerne i denne Sag, saa er det en Kjendsgjerning, at han trods sit store Talent og sin mageløse Dvælselse ikke selv var istand til at følge sin egen Theorie i alle Maader, og det er næsten udenfor al Tvivl, at han lempede sin Theorie for meget efter sin egen Erfaring, og maaskee mod sin bedre Dverbewiisning theoretisk retfærdiggjorde og anbefalede Misgreb, som hidvorte fra uovervundne Vanskeligheder i hans egne Arbejder. Da han nu med Grund kaldtes Mesteren, kunde slige Feil let blive Troesartikler for Efterfølgere. Det største Misgreb ved hans Theorie var sikkert, at han vilde danne de tydske Hexametre materielt overeensstemmende med de græske, uden ret at betænke begge Sprogs Forskjellighed, og derfor fornægtede han en Deel af den hidtil brugte i Sprogets Natur grundede Prosodie, og antog det tydske Sprog for en Blanding af kvantiterende og accentuerende Sprog, hvori Accenten kun havde underordnet Herredamme, og denne Opdagelse af Quantitet blev begjerligen modtaget, fordi man fra gammel Tid stod i den Troe, at Quantitering i Vers er et stort Fortrin for Accentuering. Det var isøvrigt fornemmelig en Folge af Ordføddernes forskjellige Beskaffenhed og af Umuligheden at indføre et fuldkomment Quantitets- og Positionssystem i Sprog, som allerede prosodisk havde udviklet sig til temmelig Fuldkommenhed og efter temmelig sikre, skjøndt i lang Tid ubevidste Regler, at det tydske Hexameter ikke blev aldeles ligt med det græske, ligesom i sin Tid Ordføddernes Forskjellighed gjorde det latinske Hexameter, navnlig med Hensyn til Spondæernes større Antal, afvigende fra det græske trods al den anvendte Umage paa at støbe det efter samme Model. Derimod glemte Voss i sin Tver for den gode Sag og i sin Begeistring for det græske heroiske Verser maals Velklang, at Alt, hvad man overfører fra et Sprogs Prosodie i et andet, som følger andre prosodiske Regler, kun kan paatvinges og volder Unaturlighed ved denne Tvang, om det end faaer et kunstigt og blændende Udseende, samt at det tydske (følgelig ogsaa det danske) Hexameter kun kan være smukt og naturligt, og som saadant tillige indtagende for dem, der læse det uden den omtalte Skolekundskab, naar det ikke røber sin fremmede Herkomst, men viser sig som en Indføddning og agter sit nye Fædrelands Love i alle Stykker, eller, med andre Ord, det tydske Hexameter skal være tydsk, det danske skal være dansk, og intet af dem græsk eller latinsk. Forudsat altsaa, at Hexametret ikke er et unaturligt Versemaal efter vort Sprogs Prosodie og Karakter, hvorom siden mere, da bør det bygges saaledes, at det kan falde i vore Øren med smuk og naturlig Rhythmus, ligesom det bygget efter andre prosodiske Regler var vrilklængende for Oldtidens Mennesker, thi Versemaalets Velklang skal ligesaavel som Sprogens kun bedømmes relativt til Nationerne, og fordi vi indrømme det græske Hexameter ligesom det græske Sprog ubetinget Fortrin i Velklang, deraf følger ikke, at vi jo ligesuldt kunne glædes over danske Hexametres Tonefald, ligesom over vort Moders-

maals Besklang, selv om dette, hvis man ellers i sige Sager kunde tænke sig en competent Dommer, var det hæsligste af alle europæiske Tungemaal. Nødvendigheden af en sliq Rationalisering følger af det nys omtalte aandelige Præg, som bør paatrykkes al Efterligning, men maaskee vil Sagen endnu blive mere isinefaldende ved nogle Exempler, som henhøre til samme Kategorie. Det græske Dramas Hovedmetrum, Trimetret, er f. Ex. brugt af Oehlenschläger i hans Baldur, og fremtræder der, trods alle Sanders tvivlende Spørgsmaal (Polvhymnia S. 176), saa naturligt og nationalt, som om det var et eiendommeligt indenlandsk Versemaal, hvilket det i Grunden ligesaa meget og ligesaa lidet er, som den almindelige femfodede Jambe; og dette har han netop bevirket derved, at han har bygget det aldeles i det danske Sprogs Aand af 6 Jamber med en fra Alexandrinens Indsnit forskjellig, og derhos tydelig betegnet Cæsar, som især i længere Vers altid er nødvendig, men han har ikke givet os det danske Trimeter med de Fodomskiftninger, som paa Grund af Sprogets særegne Natur, dets mindre Rigdom paa ægte Jamber, Substitutionen af to korte Stavelser istedetfor en lang m. m., findes i Græken f. Ex. Daktyler, Anapæster, Tribacher, Pyrrhichier, for ikke at tale om de hyppige Spondæer i de ulige Fodder, da samme kun vilde have været tilsyneladende og ikke virkelige; derimod har han brugt stærke Jamber, som bidrage til at gjøre Trimetret kraftigt, og af disse findes der ikke faa. Han har altsaa givet os et dansk Trimeter, og dette bifalder vist Enhver. Hvorfor skal da ikke Hexametret ogsaa stræbe efter at vorde saa dansk som muligt? Ogsaa det sapphiske Vers er af vore Digtere modificeret efter vort Sprogs Natur. Fremdeles er den danske Alexandrin meget forskjellig fra den franske. Baade Tydske og Danske bruge med Held de italienske Octaver og Terziner, men lempe dem efter Sprogenes Natur, og bruge derfor afvejlende mandlige Riim, ikke fordi lutter qvindelige ere vanskeligere at overkomme i disse Sprog formedelsst de mange Eenstavelsesord, men fordi den bestandige Brug af disse Riim gjør Foredraget slæbende. Naturligviis har man ogsaa gjort Indsigelser herimod, thi hvad kan der ikke gnaves over, naar man vil gnave? men Digterne tillode sig en Frihed, som havde Medhold i Sprogets Indretning, og vandt Folkenes Bifald.

§. 12.

Skjøndt man kan opvise tydske Hexametre fra det 16de Aarhundrede, er Klopstock dog at betragte som den Første, der henvendte Opmærksomheden paa dette Versemaal, i hvilket han, som bekjendt, digtede sin Messias. Hvormange Feil hans Vers end indeholde, og hvor mangelfuld hans Theorie end var, der kun altfor meget gif ud paa at værne om hans Praxis, og blandt andet endog anbefalede Brugen af den flygtige Trochæ som en

Skjønhed, der gav Versene Afvejsling, saa havde han dog sikkert Ret deri, at han holdt fast ved Accentuationsystemet. De berømteste Modstandere af dette System ere Vosß, A. W. Schlegel, F. A. Wolf og Apel. Disse forlangte, at det tydske Hexameter skulde være kvantiterende ligesom det klassiske. Fra den Tid, da Vosß baade i Praxis og især i Theorien betragtede sit Modersmaal som et kvantiterende Sprog, klagede de tydske Metrifere og hos os Sander (Polyh. S. 170) bestandig over, "at man i forrige Tider kun erkjendte Accentens Lov, hvis Enevoldsregjering man blindt adlød;" de spotte endog herover, som over en barbarisk Skik, og forlange, at man skal tage Hensyn til Tidens (Kvantitetens) Princip. Deres Theorie (s. Ex. Vosß's *Zeitmessung der deutschen Sprache*) deler med Hensyn hertil Stavelserne i lange, korte og mellemtidige, hvorimod Tilhængerne af det modsatte System kalde dem betonedede, svagtbetonedede og ubetonedede. Denne Kvantitetslære hidrører fra aldeles heterogene Sprog, og er at betragte som en Affødning af den Grækomani, der higede efter at støbe alt det Moderne i gamle Former. En Sætning, som er hyldet af saamange aandrige og skarpsindige Mænd, af hvilke rigtignok de Fleste ikke ere ganske upartiske Dominere, kan vel i sin Anvendelse have ledet til adskillige Misgreb og Unaturaligheder, men neppe være total falsk. Spørgsmaalet bliver da, om vort og beslægtede Sprog efter deres Natur, og deres i Tidernes Løb udviklede Prosodie, ere blot accentuerende eller kvantiterende Sprog, om der med Hensyn til Hurtigheden i Udtalen er en væsentlig og for Øret mærkelig Forskjel mellem Stavelserne, og om denne Forskjel, hvis en saadan gives, kommer i Betragtning i Bygningen af vore Vers. Vel har vort Sprog, som ethvert andet, naturlige, paa Vokalers Længde eller Korthed beroende, lange og korte Stavelser, men i vor Prosodie kommer denne Forskjel slet ikke i Betragtning; Dør og Smør, en Brud og et Brud ere eensartede i prosodisk Henseende. De naturlige Længder vare i de gamle Sprog for saa til at være tilstrækkelige til Begrundelsen af et prosodisk System; de ved Position bevirkede spille derfor en vigtigere Rolle, men den ved Sammenstød af Konsonanter bevirkede Længde er hos os en Uting, da vort Øre ikke fornemmer den; vi mærke kun stundom ved Sammenstødet af flere, især stumme Konsonanter, en Haardhed, en Mislyd, som vi søge at undgaae, men ingen Længde. Kvantitet i denne Betydning strider altsaa vissefelig mod vort Sprogs Natur, i det mindste aldeles mod den Raade, hvorpaa dette gennem Aarhundreder har udviklet sig organisk i sin Versbygning, og de Forsøg (Thorsens *Metrik* 1 D. S. 16—17), man har gjort paa at indføre et saadant Kvantitetsprincip, ere hoist latterlige. Paa den anden Side kan det derimod ikke nægtes, at Stavelserne i Tydsk og Dansk have, sammenlignede med hinanden, et forskjelligt Tidshold (Længde og Korthed). Enhver fornemmer, at den første Stavelse i Ordet Konge kræver længere Tid for at udtales, end den sidste. Star

velserne have da visseelig hos os ogsaa Qvantitet, der dog ikke beroer paa det Materielle (Vokalernes Længde og Bogstavernes Plads og Beskaffenhed), men paa noget Ideelt (logisk, grammatisk). Men fremdeles ville vi finde, at i alle usammensatte Ord den længere Etavelse tillige betones stærkere, har Accent. Derfor falder Qvantitet og Accent sammen hos os, og vi kunne da ligesaa godt kalde vore Vers *quantiterede*, som *accentuerede*, ligesom f. Ex. Begyndelsen af Odysseens første Vers:

ἀνδρα μοι ἔρραε, μῶσα

med samme Ret kunde kaldes *accentueret* som *quantiteret*, da alle Længderne her tillige ere betonede. Kun i sammensatte Ord, eller hvor Enklisis og Proklisis finder Sted, have vi Længder, som ere ubetonede. Da nu fremdeles vor Prosodie i Praxis har holdt fast ved det Princip, at ordne Etavellerne i rhythmiske Tødder og Rækker efter Betoningen, og at sætte de ubetonede Længder (halbetonede Etaveller) saavel som de ubetonede Kortheder i Mod-sætning til de betonede Længder, saa viser Accentuationen sig som dominerende Princip, og vi kalde Sproget *accentuerende*, men da enhver betonet Etavelse tillige er lang, i det mindste i Sammenligning med de nærmeste ubetonede, saa vilde det være en Ordstrid, at afstviise Sproget Ret til ogsaa at kaldes *quantiterende*, men — *denominatio fit a parte potiore* *). Naar blot det prosodiske Princip følges, da er Benævnelsen en Visag, men forkasteligt er det, at udhæve de uaccentuerede Længder saaledes, at det i Sprogets Natur hjemlede og dominerende Accentuationsprincip krænkes; denne Krænkelse er af fremmed Herkomst, og Erfaringen viser, at naar den anvendes i Vers, da faae disse et saa unaturligt og frastødende, sminket og affecteret Udseende, at de ikke engang kunne læses rhythmisk af Andre, end af dem, som i Forveien kjende Reglerne for de Gamles Stansjon, og det er vist især denne Omstændighed, som har givet de nyere Hexametre det lærde pedantiske Væsen, der berøver dem en Popularitet, som de sikkert kunde vinde, naar Digterne ikke lode sig forstyrre af de gamle Sprogs prosodiske Regler, der kun i videnskabelig Sammenligning kunne være os vigtige, men i Praxis ere os aldeles uvedkommende. Vi skulle kun uddanne og berigtige de Regler, der ligge i Sprogets Natur; det engang historisk Begrundede skal og bør være Basis for vor Prosodie, ligesom for vor Grammatik og Alt hvad der hører til vort Sprog, og ligesaa lidet som vi f. Ex. skulle sammendynge Participier efter de gamle Sprogs Mønstre, eller indføre Brugten af *Accusativus* med *Infinitiv*, skjøndt denne Konstruktion baade er smuk

*) Naar jeg derfor i dette Skrift taler om vore Hexametre som *accentuerede* og om det af de tydske Metrifere forfægtede *Quantitetssystem*, da bedes Læseren at erindre, i hvad Betydning begge Udtrykkene her ere at forstaae.

i de gamle Sprog og uden Vanskelighed kunde indføres i vort, hvor den allerede bruges i enkelte Tilfælde, ligesaa lidet skulde vi græcisere vore Hexametre, ved at indføre et Quantitets-system, hvortil vi slet intet Hensyn tage i vore andre Versemaal.

Niels Juul gav Agt paa Stormens Brag

er i vore Øren og efter vor Prosodie ligesaa fuldt et iambisk Vers, som de allerletteste Jamber:

De svandt, de svandt de blide Dage;

men efter et System, som foretrak Quantiteten for Accenten, vilde hiint Vers begynde med tvende Spondæer. Det er ikke let at indsee, hvorfor den Omstændighed, at Hexametrets Schema er laant fra Græssen, skulde tillige paatvinge os nye prosodiske Regler, og derved hindre os fra at nationalisere det saameget som muligt. Som bekjendt opstod hiin Theorie, da man i Tydskland stræbte at gjengive Hexametret, som man troede, med den største Nøjagtighed, ved at tillægge Stavelser en prosodisk Indflydelse, som de ellers ikke have. Jeg har ovenfor yttret, at denne Efterligning var altfor mechanisk, til at kunne frembringe gode Frugter; den var troe, ja slavisk, ikke sand og frie; og, naar vi ville være ærlige, hvad andet kunne vi da svare paa det Spørgsmaal: hvad har man opnaaet derved? end at man har faaet en Mængde Vers, som ved deres skundom beundringsværdige Kunstighed kunne vække Lærdes Interesse og Bisald, men som aldrig kunne faae Indgang hos det større Publikum, af hvilket man dog vel ikke vil forlange, at det i Oplæsning af Vers skal følge to forskjellige Principer, efterdem Versene, for at bruge et Udtryk fra Musikken, staae i denne eller hiin Røgle. Vel er det i en Litteraturs Barndom tænkeligt, at et ganske nyt prosodisk Princip kan indføres fra et fremmed Sprog; saaledes er det jo bekjendt, at Romernes gamle saturniske Vers, quos olim Fauni vatesque canebant, vare digtede efter Accentuationens Love, og at de bleve en Gjenstand for Spot fra den Tid af, da Ennius begyndte at skrive sine vanskabte Hexametre efter det græske prosodiske Princip, og den udelæggende kræse Efterligning af al græsk litterær Færd, der kvalte Nationaliteten og Selvfølgeligheden i Videnskab og Poesie, greb om sig med utrolig Hurtighed og Kraft, men af et slegt Erfaringsbeviis for Muligheden af et saadant Særshyn, følger ingensunde dets Gavnlighed og Nødsnødvendighed. Ivertimod tilstaaer selv Apel (2 Th. S. 6), som deels af dette historiske Phænomen, deels fordi Accenten, som det simpleste og naturligeste Bestemmelsesprincip, endog kan gjøre sig gjeldende i et aldeles udannet Sprogs Vers, synes at være ledet til den Sætning, at Quantitetsprincippet er langt fortrinligere og vidner om et prosodisk uddannet Sprog (S. 1), at de quantiterede Vers hos Romerne, trods alle Digternes kunstige Forsøg, ikke kunde blive Folkevers, men meer eller mindre bleve de dannede Klassers udelukkende Eiendom, hvilket

med andre Ord vil sige, kun behagede dem, der kjendte og yndede den græske Poesie, paa samme Maade som de halvkvantiterede Vers (heelkvantiterede ere for latterlige til at kunne trives) hos os kunne nydes af dem, der ere bekendte med den klassiske Litteratur, men ikke af andre Læsere. Det kan neppe betvivles, at denne laante og paatungne Form af Versenes ydre Bestanddele bidrog meget til at knække den romerske Poesie i dens første Spire; Efterligning af Skallen bringer saare let til slavisk Efterligning af Kjærnen, og ingen aandelig Kjærne kan have den friske naturlige Sødme, uden den er Aandens egen hjemmedøbte Frugt. De unaturlige Maand, hvori den romerske Poesie blev ledet, der tillige vare saameget tungere, som de angik Poesiens groveste og meest mekaniske Element, maatte hindre dens frie Udvikling; derfor ligner den en stevnet Pæl med rigt udspirende Qviste uden Grene; derfor frembyder den romerske Poesie kun Skyggebilleder, medens den romerske Aand i Daad har afpræget sig karakteristisk og udtryksfuldt, og man kan derfor sige, at den Poesie, som boer i ethvert dygtigt Folk, aldrig kom til Orde hos dem, men stumt udtalte sig i Daad og Historie. Dette historiske Beviis paa Skadeligheden af sliq Lvang burde være nok til at bringe denne Qvantitets-Theorie i Miscredit, og stort mere end Theorie er den heller ikke bleven i de germanisk-gothiske Sprog. Folkenes sunde Sands, Ugtelse for det Naturlige og Vedhængen ved det gennem Slægterne Nedarbejde har værnet om Accentuations-systemet, og kun hist og her i disse Litteraturers vidtloftige Rige finde vi smaae Kolonier, hvor den modsatte Troe holdes i Hævd. For dog at anføre et Exempel paa denne Theories Skadelighed, ville vi nævne Voss's Oversættelse af Homer. Det Unationale, stundom Sprogstridige i Hexametrets Behandling er vist Hovedgrunden, hvorfor Voss, som i mange af sine egne Poesier viste sig som en simpel, ja yndig Digter, leverede en Homer, hvori den naturlige og naive Tone saa sjelden fornemmes, at hvo der kun kjender Homer af Voss, egentlig slet ikke kjender ham, med mindre han har været saa heldig at overkomme den ældste Oversættelse af Odysseen, i hvilken Sprog og Versebygning har en Deel af den homeriske Folkelighed, som savnes saa meget i de senere Udgaver *). Naar isvrigt mange Hexametrisfer stode i den Overbeviisning, at deres Vers vare kvantiterede, da var dette i visse Maader et Blændværk, ein süßer Wahn; de ere ikke mere kvantiterede, end andre tydske Vers;

*) A. W. Schlegel, som isvrigt roser det Vossiske Hexameter langt meer, end jeg efter min Overbeviisning kan gjøre, hvor høit jeg end beundrer hans Kunst, siger i denne Anledning (Kritische Schriften 1 Th. S. 137): "ich gestehe, daß ich die in dem Versbau bewiesene Kunst nicht ohne einen geheimen Widerwillen anpreisen kann, weil ich überzeugt bin, daß sie, nächst den Irrthümern über den Bau der Sprache, am meisten dazu beigetragen hat, uns um den ächten Homer zu bringen."

man kan f. Ex. i Voss's Oversættelser læse hele Sider, uden at træffe paa et eneste Hexameter, som jo kan læses og give smukt rhythmisk Klang efter den almindelige Udtales og Betonings Regler; de ere altsaa aldeles accentuerede og kun kvantiterede, forsaavidt de betonede Stavelses tillige have Længde, hvorom vi ovenfor talte. At Voss, hvilket er fuldkommen i sin Orden, bruger mange tunge Trochæer og Daktyler, giver ikke Versenes Fødder en Quantitet, hvorved de kunde nærme sig de græske, men giver dem kun Holdning og Fasthed, og gjør Takterne fyldigere. Men stundom møder man nogle Vers, som ikke kunne rhythmisk oplæses, uden at man gjør Vold paa den vedtagne Udtale og Betonning, og som ved deres Afvigelse fra Accentuationsprincippet vise sig som kvantiterede. Paa disse, der trods al Anstrengelse ere og blive saare faa, hvilket just ikke taler for deres Naturlighed, satte Voss stor Priis, og da man har været udtømmelig i Lovtaler over dem *), ere de komne saaledes i Mode, at nogle saadanne findes hos alle Hexametrister, der ville have Ord for at skrive gode Vers. Et bekjendt Exempel paa slige Quantitetsvers er følgende:

Düsterer zog Sturmnacht, gramvoll rings wogte das Meer auf.

Dog, en vis Glorie omstraalet dette Vers; jeg vil derfor heller støbe et i samme Form, og, da det hverken ved Auctoritet eller Glorie er et noli me tangere, kan jeg frit anatomere det:

Enistrende fløi Sneefog, blegguul saae Maanen fra Sky ned.

Unægtelig klinger dette Vers meget godt, naar man i Forveien veed, hvorledes det skal betones, og indretter Læsningen derefter; men man skal jo ikke lægge Tonen paa en Stavelse, fordi den efter Metrum skal være betonet, men man skal betone den, fordi den efter Prosodie og Udtale er betonet. Det falder Ingen ind, at Stavelsesne fog og guul, som staae i Arsis, skulle have stærkere Accent end Stavelsesne Sne og bleg, som staae i Thesis. Den Windviede vil ikke finde Rhythmus i dette Vers, førend han kommer til den adoniske Afdeeling, og endda vil han her stødes over den haarde Slutning. Desuden maa Ordet Sne, som betydningsfuldere for Tanken, efter vor almindelige Prosodie svække Betoningen af Stavelsen fløi, fordi Stavelsen fog som enklitisk ikke har Kraft nok til at moderere Accenten paa Stavelsen Sne. Spørge vi, om Tonefaldet i Grækernes Vers lød rhythmisk for Folkets Øren, da maae vi sikkert svare ja, thi ellers var vist Homer aldrig bleven Folkebog, og deres hele Prosodie var da en Kunstsag, for ikke at sige en Uting; et lignende naturligt Tonefald bør vist ogsaa være en Fordring til vore Vers; hvad er Kunst uden Natur? hvad vil det sige at bygge Vers, som klinge smukt, naar Klengen ikke kan afløses Versene uden

*) Voss Zeitmessung. S. 169. 2te Udg. Apels Metrik 1 Th. S. 350.

speciel Indsigt i Metriken? Rhythmen bliver da som en Gaadefkrift, der kun kan dechiffreves af den, der kjender Nøglen. Hiin Fordring er vist ligesaa naturlig som billig; men Følgen deraf bliver tillige, at vi ganske maae forkaste mange antike Versarters Eftergjørelse i vort Sprog, f. Ex. adskillige af de græske Dramers Chorsange, der kun kunne gjengives saa kunstigt, at man maatte ønske, de vare reent umulige, hvilket de i Grunden ogsaa ere trods alle de Længdes- og Kortheds-Betegninger, som findes i mange Oversættelser af slige Sange. Vel er det en Mangel ved vort Sprog, at vi ikke kunne gjengive slige Versemaal, men det er en større Mangel at levere Oversættelser, som ved unaturlig Lyng ere saa kunstige, at ingen Dødelig kan læse og forstaae dem, og at skrive Vers, hvori intet Øre kan opdage nogen Rhythmus; i slige Tilfælde vil det derfor være raadeligt, at vælge Versemaal, som passe sig for vort Sprog, saa opnaaer man dog Noget, i modsat Fald taber man Alt.

Hiint omtalte Hexameter er visseelig meget godt, betragtet med Hensyn til de Gamles kvantitative og temmelig materielle Prosodie, men efter vor kvalitative efter Tanken og Ordbetydningen indrettede Prosodie, der langtfra ikke er saa vilkaarlig, som Mange paa- staae, er det forkasteligt, hvilket bliver endnu mere isinesfaldende, naar vi anvende Principet paa andre Versarter. Latterligt vilde dog et iambisk Vers være, som følgende:

Med skarp Spydsod han to Mordsaar ham gav.

Endvidere er det omtalte Vers kraftigt og energisk nok, saa at man uvilkaarlig maa tænke paa Logikens

Tertia grande sonans edit darapti felapton,

og sikkert er Kilden til slige Vers netop at søge i hiin Kraft, som Rhythmerne unægtelig faae, naar man giver slip paa Ordnes naturlige Betonning. Men ogsaa her støde vi uden tvivl paa en Misforstaaelse. Man er nemlig kommen i Vane med at betragte Hexametret som et pompøst, grandios og majestætisk Vers, og man skulde næsten troe, at Benævnelsen heroiisk Versemaal havde foranlediget denne Anskuelse, naar det ikke var klart, at den især hidrører fra Versene i Æneiden, thi disse bære tydeligt et saadant Præg. De ubetingede Løvtaler, man ofte paa andre Digteres Befosning har holdt over Virgils Vers, have gjennem Rækker af Aarhundreder ophøiet dem til Mønster, og anbefalet deres Egenheder som Hexametrets sande og eiendommelige Særkjender. Men trods al denne Noes mener jeg dog, uden derved at nedsette et Talent, som i forbausende Grad viser, hvad Flid kan udrette, at ligesaa lidt som Virgil forstod at opfatte og gjengive Homers Aand og Tone, ligesaa lidt lykkedes det ham at gjengive Hexametret i dets ægte gamle Skikkelse; dog var han heldigere i sine Bukolika og Georgika, hvis Vers ere mindre korrekte, men maafee i Tonen langt sandere, end i Æneiden. Saa sandt Formen bærer Aandens Physiognomie, er det næsten

ikke tænkeligt, at en Digter kan sandt gjengive en Form, naar han ikke kan opfatte og udtrykke det indre Liv, som afspeiler sig i Formen. Al Efterligning, især en saa streng, ofte ordret, som den Virgilske, medfører uvilkaarlig en vis Afvigelse fra Månstrets Simpleshed, der forstyrrer Tonen og let udarter til Forbedrelst, ja vel endog til Manierering. Virgil leverede et Heltedigt, som paa ingen Maade kan tilfredsstille den, der er fortrolig med Homers episke Eenfoldighed og Naivitet; han var ikke sit Væmne voksen, men selv om han havde besiddet langt større Genie, vilde Tidsalderens Aand vist have medført, at hans Arbejde blev noget høitrvævende. Denne Egenkab er ikke alene Særkjendet ved Væneiden, men har tillige, hvilket var aldeles i sin Orden, afspræget sig i Versemaalet, hvilket jeg vel med Hensyn til Digtets hele Tone kalder fortræffeligt, — nur Gleiches zu Gleichem gefellet sich gut, hedder det i et af Bärgers Digte — men ingenlunde efter almindelig Skik betragter som absolut fuldkomment og maaferligt. Horaz's Hexametre, paa hvilke man udsætter saa meget, ere sikkert ligesaa gode med Hensyn til Væmnet, og denne Relativitet maa lægges til Grund for enhver sammenlignende Bedømmelse, som skal fortjene Navn af sand. Betragte vi derimod Hexametret saaledes som det viser sig i de betydelige Levninger, vi have tilbage af den græske Oldpoesie, de homeriske og hesiodiske Digte, da vil dette Versemaal sikkert vise sig at staae i en herlig Harmonie med Digtens Eenfoldighed, og aldeles at mangle den Gravitet og Majestæt, som man er saa tilbøielig til at tillægge samme. Digtene selv ere paa ingen Maade høie, hverken med Hensyn til Ideer eller kunstigt udmalede Skildringer; kun ved den klare Opfattelse og levende, dog høist rolige Fremstilling ere de Digte, ikke ved Sublimitet eller Idealisering, og med al deres Fortræffelighed staae de ikke paa et synderligt høiere Trin, end Krænken, som i sin ældste Skikkelse er poetisk, selv i Formen, da Vers er det ældste Meddelelsesmiddel. Med denne Tone stemmer ogsaa Verset, der meget vel egnede sig til Skildring af Heltedrifter, hvorved vi dog maae bemærke, at disse Drifter vare saa at sige mindre heroiske, og viste sig i en mindre forbausende Straaleglands paa den Tid, da Digtene bleve til, end for Estertidens Dine; men i samme Versemaal udtryktes ogsaa fuldt saa passende og harmonisk Skildringer af Hverdagslivets Scener, idylliske Optrin, Skjemt, plumpe Skjendsmaal, Tankesprog, Hesiods Bøndepraktika m. m., lige ned til Navneindskrifter paa Gaver til Gudernes Templer. Vi maae da vist betragte Hexametret som det eneste Behjæl i ældgamle Tider for Tankemeddelelse udenfor Hverdagslivets Behov, eller som en Form, hvori Tanken uden Kunst, ja næsten uvilkaarlig udtrykte sig, og vi feile derfor neppe, naar vi ansee dets karakteristiske Egenkab for at være Naturlighed og Simpleshed, hvorfra det siden, navnlig hos Romerne, hos hvem det maatte blive kunstigt, hævede sig, eller rettere sagt, vanslægtede til at blive et pompøst, ofte høitrvævende Versemaal; og

naar vi stundom hos Homer finde enkelte Vers, som synes at afvige fra denne Simpelt, ja vel endog at buidre malerisk, f. Ex. de bekjendte Vers om Sisyphos (Od. XI, 593—98), som Dionysius fra Halikarnas anpriser saa høit for denne Egenkab, da bør vi betænke, om Grunden hertil ikke snarest skulde ligge i en ved Tanke og Udtryk og Sprogets sonore Klang foranlediget Illusion; i ethvert Sprog er der adskillige maleriske Ord, og naar disse ganske tilfældigt komme sammen i et Vers, fristes man let til at oversføre Ordnes Egenkab paa Verset, og at ansee det Naturlige for en kunstbevirket Skjønhed, men paa en saadan er der vist ikke at tænke i den gamle Naturpoesie *).

§. 13.

Inden vi gaae over til at besvare Spørgsmaalet om danske Hexametres Mulighed og Naturlighed, maae vi først undersøge, om vort Sprog eier de Fodder, hvoraf dette Vers skal bestaae, og i det Tilfælde, at dette for en Deel maae benægtes, hvad vi da have at bruge i Stedet for det Manglende, og hvorvidt Surrogatet kan antages for fyldestgjørende.

Om end Hexametret i sin oprindelige Stikkelse var et spøndæist Vers, saa viser det sig dog i de ældste levnede Mindesmærker som et daktylisk Vers, men da lutter Daktyler vilde give Verset en altfor hoppende og syngende Bevægelse, som baade vilde være mislydende, og stride mod den sindige og adfædige Tone, som til sine Lieder er ligesaa cha-

*) Det er tildeels med Hensyn til denne Anskuelse af Hexametrets oprindelige Charakter og Væsen, at jeg i min Oversættelse af Iliaden har gjort mig til Regel, at gjøre Versene saa simple, (uden dog at tilføde Brugen af den lette Trochæe, der rigtignok en enkelt Gang indsniger sig), at deres Bygning er almeensattelig, og at de ere læselige for Enhver, som kan læse danske Vers uden metriske Indsigter. Vel veed jeg, at mine Vers derfor neppe ville behage dem, som ifølge den almindelige Anskuelse ikke kunne faae Hexametrene buidrende og høitradende, grandiose og heroiske nok, men jeg veed tillige af Erfaring, at slige Hexametre ingentunde ere saa vanskelige at skrive, som Mange troe; det Kunstige er lettere at eftergjøre end det Naturlige, og jeg beiler ikke til en letopnaaelig Roes, saalænge Yngen kan gjendrive mig den Mening, at Formen bør harmonere med Digtet, og at Versificationen i en Oversættelse af Homer ligesaa vel bør være simpel som Sproget. Spørger man mig da, hvorfor jeg ikke heller har valgt Jamben eller andre Versarter, da vil jeg, for ei at omtale andre Grunde, blot svare, at jeg er overbevist om, at der uden Tilflugt til Kunstgreb, som ere uhjemlede i vort Sprog og dets hidtil gjældende Prosodie, lade sig skrive smukke danske Hexametre, hvis største Dyd det netop vil være, at de hverken ere græske eller latinske, men danske.

rakteristisk for samme, som den hurtigste Bevægelse er det til andre Tider, saa finde vi allerede i de ældste Hexametre en jævnlig Brug af Spondæer blandede med Daktyler. At det moderne Vers heller ikke kan lade sig nøie med lutter Daktyler, behøver intet Beviis.

Vi ville først tale om Spondæen. I alle Sammensætninger har det bestemte Ord større Eftertryk og kræver stærkere Betonning, end det bestemte, hvis almindelige Begreb ved dette indskrænkes til en vis Klasse. Saaledes var det i Græssen, undtagen hvor andre Betingelser for Accentens Plads gjorde Forandring; derfor accentuerede man φίλος men ἀφίλος, δρόμος men πρόδρομος, δένδρον men ῥοδόδενδρον; (Thiersch S. 43 og 45); saaledes er det ogsaa i vort og beslægtede Sprog (Voss Zeitmessung S. 16). Da nu Accenten er det dominerende Princip i vor Prosodie, saa følger allerede deraf, at de Ordsfodder, som ere sammensatte af to Censstavelsesord, der i deres adskilte Tilstand ikke lettelig kunne forekomme i danske Vers som accentløse f. Ex. Havblik, hvirv, ikke ere virkelige Spondæer, skjøndt de i de fleste Metriker ansees derfor. De ere kun Trochæer; det sidste Ord staaer i enklitisk Forbindelse med det første. Dette seer man tillige deraf, at disse sammensatte Ord kun ved en for vort Sprog unaturlig, men dog ikke sjelden anvendt Tvang kunne bruges som Jamber, eller saaledes, at den sidste Stavelse staaer betonet som Arsis til en ny Fod, hvilket de tydske Hexametriske ofte tillade sig, endog med Ord, hvis sidste Stavelse ikke engang udtrykker noget særskilt Begreb f. Ex. Arbeit, Kargheit. Da vort Sprog altsaa ikke eier spondæiske Ordsfodder, der dog i alt Fald vilde være flette Versfodder i et Hexameter, bliver der ingen anden Udvei til at forskaffe sig Spondæer, end ved at sætte to betonede Censstavelsesord ved Eiden af hinanden f. Ex. sin Uld, fem Aar. Saavidt mig er bekjendt, er Mag. Thortsen den Første, i det mindste hos os, som med Beviser har godtgjort (Maanedsskr. for Litt. 6 Bd. S. 404. Metrik 1 D. S. 101), at der selv ikke paa denne Maade lader sig frembringe danske Spondæer, og skjøndt det er tungt nok, at han har berøvet de Hexametriske, som altfor meget stolede paa Voss's Theorie og Exempel, deres gratissimus error, saa er Sorgen her tillands dog langt mindre deraf, end den vilde være, om samme Troe blev prædiket i Tydskland, hvor man eier store Kapitaler af saakaldte spondæiske hexametriske Bons, som gjelde for god Valuta og staae høit i Cours. Thortsens Beviis er indlysende nok, men da det har gammel Overtroe at kæmpe imod, vil det ikke være af Veien, om muligt at sætte det i et klarere Lys, og at drofte de Indvendinger, som maaskee kunne gøres. Beviset lyder saaledes: "I accentuerende Sprog er Spondæen slet ikke nogen rhythmisk Fod, saasom den savner den Forfjællighed og Afvevling, hvortil al Rhythmus er bunden." Herved menes naturligviis Arsis og Thesis; en dansk Spondæ af den nævnte Bestaaffenhed vilde have en dobbelt Arsis, men mangle Thesis. At

dette virkelig er saa, og at slige Spondæer mangle alt rhythmisk Tonefald, vil man indsee ved at læse følgende Linie:

Guld, Sølv, Jern, Blye, Tin, Zink, Kobber og andre Metaller;

at denne Linie hverken er Hexameter eller overhovedet Vers, kommer ikke deraf, at den bestaaer af mange Eenstavelsesord, thi ved en lille Forandring, hvorved Fodderne paa Grund af dæmpet Accent paa de thetiske Stavelser fik Rhythmus, blev den et Hexameter; f. Ex.:

Guld samt Sølv samt Jern samt Kobber og andre Metaller;

men deraf, at denne Linie formedelst de eensformige Accenter mangler Cadence.

Der gives imidlertid 3 Tilfælde, i hvilke man ikke saa strengt kan gjendrive deres Mening, som forsøgte Spondæens Mulighed, men dog betvivler jeg ikke, at vi her kun have Trochæer, rigtignok saa kraftige, at de komme Spondæen meget nær. Disse Tilfælde ere:

- 1) Naar Fodens tvende Stavelser ere adskilte ved Versets Hovedcæsur f. Ex.:

Vældigen hug han med Sværd, dybt heed det i Sener og Muskler.

Her have vi en Art Spondæe i tredje fod, men deels modereres den sidste Stavelse af den paafølgende, og taber derved en Deel af sin Betonning, hvorved netop Fodens Rhythmus vindes, men hvorved den tillige med Hensyn til Accentuationsprincipet viser sig som en Trochæe, hvormod den for de Metrikere, som ville betragte Sproget som et kvantiterende maa være en Spondæe; man seer altsaa, at Striden er her en Ordstrid, som dreier sig om de to forskjellige prosodiske Principer; deels staaer den ogsaa som Optakt til Versets sidste Halvdeel, og kunde meget godt som en saakaldet repræsenterende Længde blive staaende, om der end krævedes en kort Stavelse og Verset lod saaledes:

Vældigen hug han med Sværdet, dybt heed det i Sener og Muskler.

- 2) Naar Fodens Thesis er første Stavelse af et sammensat Ord, hvis Bestanddele ere Hovedord f. Ex.:

Svart Bjergtroldene fjald, naar Thor opløstet sin Sammer.

Følge det, som i Begyndelsen af denne Paragraph er sagt om sammensatte Ord, falder Accenten her paa Bjerg, og modereres ikke paa samme Maade som i foregaaende Exempel, thi det bestemmende Ords Tone kan ikke dæmpes af det bestemtes. Imidlertid faaer dog i Versforbindelsen den paafølgende Stavelse Trold ved Rhyth; men en saadan Kraft, at den modererer den foregaaende Stavelser Accent, hvorved

Foden bliver noget trochæisk; ja uden en sliq Moderation vilde første Fod have den omtalte dobbelte Arsis og være en Uting.

- 3) Naar to stærktbetonede Enstavelsesord staae ved Siden af hinanden, og der ovenpaa det sidste følger et Ord, som for Tanken er vigtigere, og derfor efter vor Prosodie fremhæves fortrinligen, hvilket blandt andet finder Sted ved Titler og Ord, som betegne et Quantum (Thortsen 1 D. S. 70) f. Ex.:

Skjoldet af fem Lag MaIm ham smeddede Tuden Sephaistos.

Her indtræffer den omtalte Moderation, hvorved Foden trochæiseres. En sliq Moderation kan naturligviis ikke finde Sted i Versets sidste Fod, undtagen naar denne ved Enjambement løber over i det følgende Vers, og endda maa man anbefale stor Forsigtighed, fordi man paa Grund af Versets Længde selv ved Enjambement let fristes til at pausere lidt efter sidste Fod, især hvis Hovedcæsuren i følgende Vers er langt borte. I andre Tilfælde derimod ere hine urhytmiske falske Spondæer aldeles utiladelige, og hvor høit de end ere blevne anpriste som Skjønheder, hvor kraftigt (suaerere haardt) det end klinger, naar Voss f. Ex. skriver: der Herrscher im Donnergewölk Zeus, saa ligger Grunden til denne Beundring sikkert alene i en traditionel Overtroe, og Ugtelsen for en stor Auctoritet har ikke alene bragt Folk til at glemme, at denne materielle Efterligning af det Antike strider mod de gothiske Sprogs Natur (Thortsen 1 D. S. 101), men ogsaa bundet det Smil, som en saadan besynderlig Stavelsesforbindelse lettelig vil vække hos Læsere, som ei ere hildede af nogen Auctoritet.

§. 14.

Da vi altsaa ikke kunne tilveiebringe Spondæer i Dansken, maae vi tage vor Tilflugt til andre Stavelsesfodder. Stundom finder man en Pyrrhichius brugt i første Fod, f. Ex.:

Og til Nadver os stikke, men samtlige Dagter sig lægge *).

En sliq Fod er i Grunden kun en Optakt, og er vel aldrig brugt uden i trykkende Nød, der i Vers som andensteds bryder alle Love. Langt oftere finder man Jamben i første Fod (akcephaliske Vers); dette trænger til lidt næiere Belysning, da man har villet forsvare denne Skik. At der hos Homer og andre Gamle findes Jamben endog udenfor første Fod,

*) Dette maadelige Vers er af mit eget Fabrik. Jeg vil helst hente Exempler paa flette Vers fra mig selv, og paa gode fra Andre, saa kan man ikke sige: exempla sunt odiosa. Dog maa jeg oftere anføre Voss for hans store Auctoritets Skyld.

har, ligesom andre Uovereensstemmelser med den uddannede Theorie og Praxis, en særegen Grund (see ovenfor S. 6), som ikke lader sig anvende paa vore Hexametre. Men da alle metriske Regler ere aposterioriske, dannede efter hvad man forefandt i rette kanoniske Digte, og da det er ganske naturligt, at mange Æsthetikere om just ikke anbefalede til Efterligning, saa dog undskyldte og besmykkede de hos store Mænd forefundne Uvigelser eller Feil, saa dannede man en Regel, som sikkert var ganske rigtig i sin Tid, da Musik og Dands ledsagede Versenes rhythmiske Foredrag *), men som ved Afsondringen fra hine to Kunster blev falsk, fordi Aarsagen ophorte, nemlig at en kort Stavelse kan blive lang ved Urfsis, istedet for at man blot burde have omtalt og forklaret Phænomenet. At senere græske Digtere brugte samme Uvigelser, hvor Homer var deres Hjemmel, var ganske naturligt, thi prosodiske Ukorrektheder fra ældre og meget læste Digte vinde Hæbd **), saa at Anstødeligheden ikke mærkes, ja vel endog bliver til en Skjønhed, men som Regel var hiin Sætning om Urfsis's Kraft endog falsk hos Grækerne, end sige hos os, da kun et Magtsprog kan tvinge os til at betone en tonløs Stavelse, fordi den staaer forrest i Linien; saa stor Hoiagtelse for første Plads kan man saameget mindre have, som enhver falsk Betonning kan blive latterlig eller forstyrrende for Meningen. Imidlertid er Troen paa Urfsis's Kraft meget stor; derfor finde vi hyppig trochæiske Vers, som begynde med Jamber, selv i Schlegels Oversættelse af Calderon, hvor de oftere følge ovenpaa hinanden. Grunden, hvorfor Jamben selv i Hexametrets Begyndelse er forkastelig, er, at alle Fødderne ifølge dette Versemaals Natur skulle have en dalende Bevægelse, som selv findes i de gamle Spondæer, da al Thesis er en Dalen. For nu ikke at indrømme, at man brugte Jamber (hos Voss ere de ikke sjeldne f. Ex. Jl. 1, 3), hvilket man søgte var urigtigt, faldt man paa at kalde dem stigende Spondæer (Voss Zeitmessung S. 18 og 38), hvilket synes at være en Modsigelse.

Den eneste Løstavelsefødd, som det da er muligt at bruge i danske Hexametre, er Trochæen. Denne er enten den lette eller den tunge, og skjøndt man godt kan antage et Mellemstags, synes dette dog ikke nødvendigt, da de fleste Mellemtrochæer bedst kunne regnes til de lette. Til disse regne vi Sprogets trochæiske Ordfødder og de ved grammatisk falske Boininger af Enstavelsesord fremkomne Trochæer, samt dem, der ere dannede ved de til Rodordene hængte Stavelser, hvad enten disse have nogen paavifelig klar Betydning eller ikke; f. Ex. frugtbar, skjellig, tvivlsom, Troskab, Frihed. De tunge Trochæer ere derimod

*) Derfor kan en saadan Anomalie endnu uden Anstød bruges, naar Versene synges, men ikke naar de reciteres.

***) J. Er. den i Kæmpeviserne hjemlede falske Betonning af Ordet Smaadreg.

de, som opstaae ved Sammensætning af Eenstavelsesord, som i deres adskilte Tilstand hvert for sig kunne staae som stærktbetonede i Vers f. Ex. Guldpil, iiskold, og fornemmelig de, som bestaae af to særskilte Ord, selv om diæse for Lydeligheds Skyld skrives sammen (Iethen; slagrende, brandopflammende). Spørgsmaalet bliver nu om Trochæens Anvendelighed i Hexametret. I Theorien tilfæede Nogle, i Praxis Mange Brugen af den lette Trochæe, men dog kun en sparsom Brug, og efter Antallet af slige Trochæer bedømme Udskillige Versenes Godhed. Selv hos Voss findes de temmelig ofte, især i første og fjerde Fod, hvors over A. W. Schlegel og Flere have anket. Dog selv i de tydske Digteres Hexametre, som meest iøve mod Trochæen, finder man stundom den lette Trochæe, især i Ord som: Freiheit, Knechtschaft, wirksam, fruchtbar, hvilke de ansee for tunge Trochæer, eller, for at undgaae al Indsigelse, for virkelige Spondæer. Grunden til denne Troe ligger i den Mening, som Voss har udbredt ved sit i mange Henseender fortrinlige Skrift: *Zeitmessung der deutschen Sprache*, at det tydske (ogsaa danske) Sprog er at betragte som et kvantiterende Sprog, i hvilket der foruden lange og korte Stavelser ogsaa er en Mængde mellemtidige, der, vel ikke i Theorien, men dog i Praxis, bruges ifleng som lange eller korte, og til denne Klasse hører den sidste Stavelse i nysnævnte Exempler. Allerede A. W. Schlegel (*Indische Bibliothek* 1 Th. S. 43) bemærker meget rigtigt, at Antallet af slige Stavelser er angivet altfor stort. At man gjorde denne Stavelseklasse saa talrig, var egentlig et Kunstgreb, for at kunne give mange Vers Skin af en Korrekthed, som de aldeles mangle. Den Yttring, at de kunne bruges baade som lange og korte, gjør denne hele Lære temmelig overflødig; den absolute Bedømmelse af Stavelseres prosodiske Maal, som alene bestemmes relativt til Madsen, er vistnok Hovedfeilen i denne Theorie, hvis praktiske Værd er høist ubetydeligt. Lader os betragte en af de mellemtidige Stavelser, som siges meest at nærme sig Længden (fastlang. Voss S. 70) f. Ex.: den sidste i Ordet *Wahrheit*. Naar vi nu undtage sidste Fod i Verset, som i Grunden er ligegyldig, da er der kun tre Tilfælde mulige: 1) at der efter Stavelsen heit følger en kort (tonløs) Stavelse (*Wahrheit und Jugend*); her vil og maa Enhver tage den mellemtidige Stavelse kort; 2) at der efter Stavelsen heit følger en lang (betonet) Stavelse (*Wahrheit heißt in der Logik*); da nu enhver paafølgende stærkt betonet Stavelse i de germanisk; gothiske Sprog dæmper den foregaaende, saa er Ordet en let Trochæe, om det end i sin absolute Tilstand kunde kaldes en tung Trochæe eller en Spondæe, som Forfægterne af Kvantitetssystemet udtrykke sig; 3) at der efter denne Stavelse følger tvende tonløse (*Wahrheit in der Logik*); vel er det nu saa, at de tonløse Stavelser fremhæve den svagtbetonede, men den derved vundne Kraft kommer ikke til at yttre sig, fordi den knes af den foregaaende stærktbetonede (*Wahr*); vi have da her enten en første

Hexon eller Dichoreus, altsaa ubrugbare Fodder, eller en Art Jonicus a majore, hvis første Stavelse refereres til den foregaaende Fod, men vi have ovenfor seet, at en saadan Deling ikke har Medhold i den for de gothiske Sprog eiendommelige Prosodie.

Til Forsvar for Brugen af de lette (matte) Trochæer har man blandt andet (Apel 2 Th. S. 41 ff.) anført Vanskeligheden, ja vel Umuligheden af at kunne undgaae dem; men ved Kunstfærdighed kunne store Vanskeligheder overvindes, og Erfaringen har, ved at bevise Muligheden, indskærpet Reglen at undgaae dem. Dernæst har man paaberaabt sig, at den findes hos Homer og i andre gamle Digte; paa denne Grund har jeg tilforn lagt betydelig Vægt, men da jeg troer paa en fyldestgjørende Maade at have forklaret hiin Anomalie som hidrørende fra det musikaliske Foredrag, i hvilket den ikke engang sporedes, tør jeg ikke ansee hiin Hjemmel for gyldig til at indromme den lette Trochæe Plads i Vers, som kun læses eller reciteres. For nu ikke at tale om andre ubetydelige Argumenter, vil jeg blot anføre, at Vof har villet retfærdiggjøre dens Brug ved Sammenligning med Triolerne i Musikken. Om endog denne Sammenligning var adæquat, vilde den dog neppe kunne gjøres gjældende, da Musikens Foredragsmaade er høist forskjellig fra Deklamationens; men man maa vel spørge, hvad Lighed der er mellem en Trochæe, som mangler en Deel for at udfylde Takten, og en Triol, som i Grunden har et Overskud; den bestaaer nemlig af 3 Noder af lige Værd, som dog tilsammen ikke udgjøre meer, end 2 Noder af samme Værd (en Triol f. Ex. af 3 Ottendedele udgjør kun 2 Ottendedele); snarere kunde Synyzeis sammenlignes med Triolen. Nødtvungen gives der ogsaa Trioler, som bestaae af 2 Noder og en Pause, men dette Tilfælde vedkommer os ikke her, thi naar Pause (Cæsura) indtræffer efter den lette Trochæe, da taber denne i Verset sit trochæiske Væsen, og staaer som et Fragment af en Daktylus, hvis manglende Part erstattes af Pausen. Grunden, hvorfor vi forkaste den lette Trochæe, er naturligtviis ikke blot, at denne Fod selv i et trochæisk eller logadisk Vers semaal ikke er synderlig god, fordi en Ord fod er en slet Vers fod, men fordi samme gjør et Brud paa Takten, saa at man savner Noget under Dylæsningen; i Stavelsemaal, som ikke maales efter Dipodier, men efter enkelte Fodder, maae kun Fodder af lige Varighed træde i Stedet for den herskende Fod. (Schlegel Ind. Bibl. 1 Th. S. 40). Hvor derimod et saadant Taktbrud ikke finder Sted, der bortfalder Grunden til Indvendingen; dette er Tilfældet ved de Pauser, der efter vore Dylæsningsregler indtræffe ved Distinktionstegn, f. Ex. *Mias!* skynd dig til Hjælp! eller: *Retfærd, Sandhed og Dyd*; hvilket er ligesaa taktmæssigt, som naar man efter Pauserne satte en lille Optakt, skjøndt en saadan gjerne er at foretrække, fordi den er et Ligament mellem Versfodderne. At den sjette Fod uden mindste Anstød kan være en let Trochæe, vilde jeg have anseet for overflødig at bemærke, naar jeg

ikke vidste, at Mange staae i den Troe, at man ikke kan gjøre denne God stærk nok, og at det er den, som ret giver Hexametret Kraft og Holdning, en Troe, som sikkert hidrører deraf, at vi i vore egne Vers paa Grund af Rimet trække Kraften hen paa sidste God, men at det Modsatte var Tilfældet ved de Gamles Hexametre, er klart deraf, at den sidste Stavelse næsten ligesaa ofte er kort som lang; i det Hele synes den adoniske Udgang at tyde paa Dalen mod Versets Ende, og Kraften synes snarest at hvile paa tredje eller fjerde God, i hvilke vi ogsaa finde Hexametrets Lyngdepunkt.

Den eneste Løstavelsefsod, vi da kunne bruge i Hexametret som Equivalent eller Surrogat for Spondæen, er den tunge Trochæe (den saakaldte Spondæe), til Forsvar for hvis Brugbarhed vi maae bemærke Følgende: De talrigste tunge Trochæer dannes af to Eenstavelsesord, eller af to Stavelser, som høre til forskjellige Ord; da der nu mellem hvert Ord finder en lille Pause Sted, som ikke ganske hæves af Rhythmen, saa vil der ved alle tunge Trochæer (sammenfatte Ord undtagne *) indtræffe en Pause, som kan regnes med til at gjøre Takten fuldstændig, hvorved Trochæen kan komme til at harmonere saa temmelig med Daktylen, hvilket er det vigtigste **). Skjøndt det iøvrigt ikke er ganske adæqvart, at sammenligne de accentuerende Sprog med de kvantiterende, maae vi dog ansee vor tunge Trochæe for fyldigere, end de Gamles Trochæe, i hvilken der jo efter den gængse Theorie mangler $\frac{1}{2}$, for at den kunde være alpari med Daktylen, men ved vore tunge Trochæer er det Manglende paa Grund af den omtalte Pause ubetydeligt, ja maastee umærkeligt. Endelig maae vi med Hensyn til de Gamles Spondæer bemærke, at skjøndt begge Stavelserne, prosodisk (theoretisk og mathematisk) betragtede, ere lige lange, saa synes det dog, paa Grund af Forskjellen mellem Arsis og Thesis, at den sidste Stavelse maa i Rhythmen og for Øret have tonet lidt kortere; Faldet maa jo efter sin Natur være hurtigere end Stigningen. Er nu denne Hypothese, der vel ligesaa lidt strængt kan bevises som modbevises, rigtig eller dog sandsynlig, saa maa man ogsaa antage, at den gamle Paastand, som sætter Spondæen aldeles alpari med Daktylen, snarere er theoretisk end praktisk sand, snarere var sand i Poesiens Forbindelse med Musikken, end i det deklamatoriske Tonefald, og Forskjellen mellem Spondæerne og vore tunge Trochæer bliver da med Hensyn til deres taktmæssige Fald for Øret ikke saa betydelig, som man i Systemerne er tilbøielig til at antage.

*) Disse kunne forsaavidt hævde deres Plads i Hexametret, som det sidste Ord ved Hjælp af sin Tidslængde (Quantitet), der tillige understøttes af en Diaccent, kan udfylde Takten.

***) Vi skulle nemlig, da Spørgsmaalet er om Føddernes Eensformighed og indbyrdes Harmonie, ikke sammenligne vore tunge Trochæer med de Gamles Spondæer, men med vore egne Daktyler.

§. 15.

Vi ledes herved til at fremsætte nogle Mødbemærkninger mod den bekjendte Sætning, paa hvilken de Gamles Metrik er bygget, og hvorved den har faaet Udseende af at være saa fast, konsequent, ja mathematisk nøiagtig, nemlig, at enhver lang Stavelse er lig to korte. Denne Sætning grunder sig igjen paa den Antagelse, at alle lange Stavelser ere lige lange, alle korte lige korte, hvilket i og for sig er urimeligt, og viser sig som umuligt, naar vi tage Hensyn til Grunden, hvorpaa Længden beroer. Jo større den Kraft er, hvorved Længden bevirkes, desto mere maa denne forlænges; en Triphthong maa være længere end en Diphthong; naar tvende Konsonanter forlænge den korte Vokal, maae de forlænge den lange endnu mere, og hvor der findes 3 eller 4 moræ, maatte Dret, som netop regnede efter Bogstavernes Beskaffenhed og Plads, fornemme en Længde, som var forskjellig fra den, hvori kun 2 moræ fandt Sted. Om denne Mangel paa Fasthed i Principet har jeg ovenfor talt (S. 3), og tillige bemærket, at man i Praxis ikke tog Hensyn til denne Forskjellighed, som ei undgik Theoretikerne. Maaskee vil man sige, at naar en Stavelse var lang, kunde den ikke blive længere, men skjøndt Digterne fulgte denne Regel, ligesom man hos os i Versifikationens kun holder sig til de betonedede og ubetonedede Stavelser, uden at ændse de halvbetonedede som saadanne, saa taber dog Theorien derved en Deel af sin høitranpriste Fuldkommenhed, hvortil endnu kommer, at den i Græskens ved muta cum liquida dannede Position var saa tvetydig, at den lige fra Homer til Nonnus ikke paaagtedes. Men selv om vi oversee dette, og selv om det græske Sprog, hvis dette ellers var tænkeligt, havde været saaledes indrettet, at Stavelseforbindelserne aldrig opviste anden Afvevling, end af enkelt og dobbelt mora, saa er dog det indbyrdes Forhold mellem Stavelsernes Længder og Kortheder, praktisk betragtet, ingenlunde saa nøiagtigt og konsequent, som Theorien fremstiller det, og skjøndt Tid lettere lader sig beregne end Kraft, saa er der vist neppe nogen anden Grund, end blind Troe paa Grammatikernes Udsagn, til at antage, at Forholdet mellem de gamle Sprogs Længder og Kortheder har været mere rationalt, end Forholdet i de nyere Sprog mellem betonedede og ubetonedede Stavelser. Kun Tølelsen og Anertjendelsen af Længde og Korthed er udtrykt i det mathematiske Forhold 2 : 1, hvilket kun er en Betegningsmaade, ikke en Virkelighed. En paa en saadan mathematisk Versebygning grundet Deklamation vilde blive langt monotonere, end en Musik, hvis Noder ikke havde anden Afvevling end Halvering; den deklamatoriske Takt kan efter sin Natur ikke være saa mathematisk og fast, som den musikalske; Forskjellen er stor mellem Stavelsemusik og Tonemusik, mellem Artikulation og Modulation. Naar nu selv nogle Udsagn af de Gamle (jvnfr. Thortsen 1 D. S. 21) stadfæste hvad der ligger i Sagens Natur, at Deklamationen ikke ganske noie har iagttaget

det af Theorien antagne bestemte Forhold mellem Stavelsernes Varighed i Udtalen, saa er det klart, at den krasse Theorie ikke er paalidelig, og at man snarere maatte sige om Grækerne, at de talte ore quadrato, end ore rotundo, hvis de i Recitation havde fulgt Metrikkens Grundregel. Hertil maa jeg endnu sige nogle Bemærkninger. Vi ville først tage Hensyn til Theoriens Oprindelse. Vi maae vel med Grund spørge, hvorledes det var muligt for de gamle Grammatikers Dren, aldeles mathematisk at beregne, at en kort Stavelse udfrævede netop halv saa lang Tid til at udtales, som en lang. Hvorledes vilde det f. Ex. være muligt for et dansk Dre i Jamben en Mand at beregne, hvad Tid en optager for at udtales i Forhold til Mand, skjøndt det er klart for Enhver, at Substantivet ikke blot er mere betonet, men udtales i længere Tid, end Artiklen? og om endog et saadant Forhold i et enkelt Tilfælde kunde angives næagtigt, hvorledes skulde da en lignende Beregning kunne iværksættes over de mangfoldige Stavelsekombinationer, hvis Udtale berøer paa og modificeres af Bogstavernes Antal, Natur, m. m.? Fremdeles vil ogsaa Qvantitetssystemet, taget i sin hele theoretiske Strenghed, og anvendt med Konsequents, medføre adskillige Besynderligheder, og navnlig kan Versenes musikalske Velklang og Taktfasthed slet ikke forenes med Systemet, og det er dog især fra Musikalskhedens Side, at man holder saamange Lovtaler over de kvantiterende Sprog. For nu først at tale om Hexametret, da maa Spørgsmaalet blive, hvad Vægt der med Hensyn til Takten skal tillægges Cæsuren (Pausen). Betragte vi denne analogt med den musikalske Pause, da tilkommer der samme en Part af Takten, thi Pausen hører ligesaa vel som Noten med til at udfylde Takten. Er nu i Hexametret, hvis Takt vi sætte til $\frac{3}{4}$, hver Taktsdeling opbyldt af Spondæen eller Daktylen, da bliver der ingen Plads til Pausen. Vi maae da vel derfor, naar vi betragte Hexametret musikalsk, sige, at Cæsuren ikke medfører nogen Pause, noget Tidsophold, men at det med denne forholder sig paa samme Maade, som naar i Musikken Rhythmen er ude inde i Takten, og den nye Rhythme begynder umiddelbart derefter uden nogen Pause. Men om vi end ved de almindelige Cæsurer vilde og kunne indrømme dette, saa maae dog i det mindste den bukoliske Tetrapodie undtages, thi der er Cæsuren saa stærk, at vi nødvendig maae forudsætte en Pause. Vilde vi nu ikke antage, at Takten er forstyrret i slige Vers, saa maae vi til Pausen laane en Tid fra fjerde Fods Thesis; denne maae vi altsaa tænke os forkortet, men en slig Forkortelse er et Brud paa Theoriens Sætning om alle Længders Lighed og to Kortheders Lighed med en Længde. Endnu mere iøinefaldende bliver Systemets Upaalidelighed, naar vi betragte Trimeteret. Det iambiske Trimeter, Hovedversmaalet i de Gamles Drama, viser sig strax som et taktfast Vers derved, at det er akatalektisk; det ender ikke paa nogen overflødig Stavelse, der gjør Brud paa Takten, hvilket hyppigt er Tilfældet i vore femfødede

Jamber, der dog hos nogle Digtere f. Ex. i Ewalds Dramer næsten aldrig ere katalektiske. Følge vi nu Theorien om Længders og Kortheders absolute mathematikke Maal, da gaaer jo al Taft forloren i de mangfoldige Trimetre, hvori Digterne tildeels efter Sprogets nødvendige Bud have brugt Spondæer istedetfor Jamber, hvilket, som bekjendt, især fandt Sted i Versets ulige Fodder *), thi Enhver indseer jo let, at man derved fik Vers, hvis Fodder, Dipodiens halve Takter, (den lange Stavelse beregnet til $\frac{1}{2}$), snart bleve $\frac{2}{3}$, snart $\frac{3}{4}$. Et saadant mathematisk beviisligt Resultat flyder umiddelbart af hiin Theorie, konsekvent anvendt, ja man kan ligesaa mathematisk udlede følgende Indsigthed deraf. Antaget, at en lang Stavelse behøver et Sekund til at udtales i, og antaget endvidere, at en Digter skrev et Drama paa 1200 Vers, og brugte 2 Spondæer i hvert, saa vilde hans Stykke vare 20 Minuter længer, end hvis han havde skrevet det i korrekte Jamber, en Forklængelse, som man vist neppe vilde have paaskjænnet.

Et Par af de nævnte Indvendinger ere allerede oftere bemærkede af Metrikerne, uden dog at svække deres orthodoxe Troe paa Quantitetssystemets store Fortrin for Accentuationssystemet i Henseende til en nøiagtig tidsafmaalt Versifikation. Den moderateste er uden tvivl Thortsen, hvis klare og findige Afveielse af disse Systemers Fortrin og Mangler maaskee er det bedste Stykke i hans Metrik. Om det her drøftede Spørgsmaal yttver han sig saaledes (1 D. S. 21): "Dette Forhold er snarere et saadant, hvortil Stavelserne i den almindelige Udtale nærmede sig, og som uden mærkelig Tvang kunde anvendes paa dem i taftmæssigt afmaalte Vers, end et saadant, som Sproget i sig selv besad, og som med Nøiagtighed gjorde sig gjeldende i Poesien." — At hiin af Grammatikerne hyppigt fremstatte Paastand er bleven en Troesartikel, er isvrigt ikke paafaldende, da man af Videnskaberne Historie veed, hvad Auctoritetsstroen formaaer, og dobbelt maatte denne virke i en Green, der er saa lidet og selv af ellers udmærkede Lærde saa maadeligt behandlet som Metriken. Vi ville nu ikke tale videre om de Nyere, men holde os til det Spørgsmaal, hvad der bevægede de Gamle til at antage hiin utrolige Troe; det er sikkert gaaet med denne Viltsfarelse, som med saa mangen anden, at der ligger en skjult Sandhed til Grund for samme, som ei er vanskelig at opdage. Oprindelig var Poesien knyttet til Musikken, og hos Grækerne vedbleve disse Kunster længe at færdes sammen. Skjøndt vi ikke have tilfredsstillende Kundskab om den gamle Musiks Væsen, saa synes dog baade de ældste Versemaal

*) Da disse Vers maales efter Dipodier, vilde Indvendingen falde bort, hvis Digterne havde fulgt den Regel, aldrig at tillade sig Afvigelser i en af Versets Dipodier, uden at gjøre samme Forandring i de øvrige, men dette er ingenlunde Tilfældet.

Beskaffenhed, og den nødvendige Forestilling om Kunstens Simpeltid i en Nations første Dannelsesperiode, og Analogien med Middeldalderens kirkelige og folkelige Musik at berettigede os til den Troe, at den ældste græske Musik var syllabisk, og at man med Hensyn til Varrigheden (Tidsholdet) kun kjendte tvende Slags Toner, hvilke vi, uden Hensyn til den nu brugelige Inddeling af Noderne, vilde kalde dobbelte og enkelte (rimeligviis Halve og Fjerdedele). Naar nu Vers fattes i Forbindelse med Musik, og man tillige var bleven opmærksom paa, at ordne Ordrythmerne efter Stavelfernes Længdemaal, da var det aldeles naturligt, at man lempede Versene efter Musiken saaledes, at de lange Stavelser underlagdes de dobbelte Noder, de korte de enkelte, ligesom ogsaa for det meste hos os, i det mindste i al fattelig og populær Musik, som tillader Ordene at træde forsaelige frem under Sangen, en længere Note er forbunden med den betonede Stavelse end med den ubetonede, og vel have betonede og ubetonede Stavelser stundom lige Noder, men aldrig har i den omtalte Musik, saaledes som den nu har uddannet sig, den ubetonede en længere Note, hvorved let frembringes en komisk Virkning. Herved opkom heel naturligt den i musikalsk Forstand aldeles rigtige Betragtningssmaade, at en lang Stavelse var lig to korte, og at alle lange Stavelser vare lige lange, alle korte lige korte, og da nu Grammatikerne ordnede de prosodiske Love, beholdt eller optog de en Talebrug, som oprindeligiis var ligesaa rigtig, som den med Hensyn til Recitationen er aldeles falsk, naar den forstaaes ordret. Deres System var fra første Hærd neppe en theoretisk Spidsfindighed eller et Selbbedrag, men et Slags populær fra Poesiens Forbindelse med Musiken overført Forklaringsmaade, omtrent som naar vi, for at forklare for Lægmand, hvad en kort og lang Stavelse er, vilde sige, at hiin behøver til sin Udtale halv saa lang Tid som denne; Forholdet 2 : 1 er det nærmeste til at udtrykke et ubestemmeligt Større og Mindre. Om Sætningen end ved at gaae i Arv blev en kras theoretisk Spidsfindighed hos Grammatikerne, saa var den sikkert for de Vidske kun en bekvem Talemaade, som de selv ikke vilde, at Noget skulde forstaae bogstaveligt, men have de næret denne Forhaabning, da er den ikke bleven opfyldt.

§. 16.

Vi komme dernæst til at omtale Daktylen, der i visse Maader er at betragte som Hovedfoden i Hexametret; den er tillige den Bestanddeel af Hexametret, som de nyere Sprog meest tilfredsstillende kunne gjengive, og den er tillige en for vort Sprog aldeles naturlig Versfod. Alligevel har der dog udbredt sig de besynderligste Forestillinger om samme, især naar Talen er om dens Brug i Hexametret. Fordi nemlig denne Versart er antik, har man ogsaa, tvertimod al aandelig Efterlignings Natur, villet forkaste i Hexametret

enhver Daktylus, der ikke syntes at harmonere med de Gamles Daktyler, og man har her baade glemt vort Sprogs prosodiske Regler, der dog i danske Vers ere de eneste gjeldende, og tabt det vigtige Hensyn af Die, at Takten er et styrende Princip i Metriken. Man har derfor ofte oplevet det Særsyn, at danske Daktyler, hvorover Ingen vilde forarge sig i andre danske Vers, ere bleve udfregne for Misforst, naar de enten af Nød eller efter fuldkommen Overbeviisning viste sig i Hexametre. Saaledes klager Prof. Meisling i sine For- taler ofte over Daktyler, som han dog selv jevnlig bruger, og de fleste Recensioner i vore lærde Tidender over hexametriske Oversættelser anke ligeledes over en Deel Daktyler, hvis prosodiske Rigtighed jeg i det Følgende skal stræbe at godtgjøre.

Daktylerne ere, ligesom de fleste af vore Versfodder, enten lette (f. Ex. flygtige, smilende), eller tunge. Disse sidste bestaae i Almindelighed af to eller tre Ord, og faae deres Lyngde især ved de mellem Ordene nødvendig indtrædende Smaapauser; de kunne med Hensyn hertil have en tredobbelt Stikkelse, og alle fire Former findes derfor i følgende Linie:

Kjækt med sit Glavind han hug mellem Sienderne.

Alle ere enige om, at de lette Daktyler ere mindre gode i Hexametret, end de tunge; det bliver derfor en Mangel ved vore Hexametre, at Sprogets Natur saa ofte tvinger os til at bruge de lette; dog herover hører man sjelden Klager, da man er kommen i Vane med at ansee de glatte og sletne Vers for de smukkeste, da der dog kan gives mange Tilfælde, hvor de næsten ere utaalelige. Hyppigst hører man Klager over to Slags tunge Daktyler, som jeg for Tydeligheds Skyld vil kalde Palimbacchiske *) (f. Ex. Midnatten, haandfaste) og Amphimacriske (f. Ex. Beddeløb, Kirsebær); om begge maa jeg tale noget udførligere.

1. Palimbacchiske Daktyler. Mod disse indvender man, at de Gamles Daktyler efter Theorien vare af den Beskaffenhed, at den første Stavelse i Quantitet var lig med de 2 sidste, og derfor forlanger man af vore Daktyler, at den første Stavelse skal være saa stærkt betonet som muligt, og de 2 andre svage og tonløse. Hvad nu hine angaaer, da have vi i foregaaende Paragraph seet, at det omtalte Forhold snarere fandt Sted i Theorien, end i Virkeligheden og for Dret, og de Gamle omtale selv nogle Daktyler som irrationale (*ἄλογοι*), i hvilke Længden vel var længere end den korte Stavelse, men kortere, end tvende korte (Hermann S. 317); dette var Tilfældet, naar Længden var dannet

*) Forresten kunne de ogsaa kaldes Bacchiske, da det er uvist, om en Bacchius er — — ∪, eller ∪ — —.

ved Positio af muta cum liquida f. Ex. Od. XI, 598. Langt mere irrationalt var dog Forholdet, naar en lang Vokal eller Diphthong i Fodens anden Stavelse blev forkortet ved en paafølgende Vokal; at en saadan Forkortelse ikke virkelig og nødvendig fandt Sted, men kun supponeredes, er klart deraf, at det beroede paa Digteren selv, om han her vilde forripere Længden eller lade den blive uforandret; slige Daktyler ere aldeles analoge med vore Palimbacchiske. Men selv om der ikke gaves et saadant Eidesfykke i Græken, kunde man ikke forkaſte slige Daktyler i Danſken; thi Spørgsmaalet er her ikke om denne Versfods prosodiske Indretning hos de Gamle, men ene og alene, om en saadan Fod hos os er en Daktylus. De, som nægte dette, gaae ud deraf, at Ordene Midnat og haandfast ere Spondæer, hvorved de naturligiis ved Tilføielsen af en kort Stavelse blive Palimbacchier, men vi have alt seet, at hine Ord kun ere Trochæer, og endda ikke af de tungeste, følgelig ere de i deres forlængede Skikkelse, saalænge Accenten ikke flyttes, ikke Palimbacchier, men Daktyler. Accenten er i vort og beslægtede Sprog Bestemmelsesgrunden for Stavelsernes prosodiske Værd, og hvorfor den i disse Tilfælde falder paa første Stavelse, have vi ovenfor seet; vel har anden Stavelse en flygtig Biaccent, men denne opsluges af Rhythmen, og kan paa ingen Maade gjøre Foden til en Palimbacchius, hvortil udfordres stærk Betoning af begge de første Stavelser. Vel er en saadan Daktylus noget tung, men naar den blot ikke er saa haard, at den volder Besværlighed i Udtalen, hvilket den ikke lettelig kan blive, med mindre den tredje Stavelse ogsaa har en Biaccent, og selv da bortfalder Haardheden, naar Verscæsuren overſkjærer Foden, da vil den ofte, brugt med Smag og Skjonsomhed, bidrage til at give Verset Kraft og Holdning; den har desuden ældgammel Hævd i vort Sprog, og man skal neppe kunne opvise noget daktylisk Digt, hvori den jo findes; kun en Sybarit eller en Pedant vilde forarge sig over Tonefaldet i følgende bekjendte Vers:

Midnattens Maane gik Skyen forbi,
Vestlige Smaalyn paa vildsomme Stie.

Ogsaa fra det musikalske Synspunkt betragtede ere slige Daktyler fuldkommen rigtige og udfylde Takten tilbørligt; er lig med og Afvekslingen formindsker Monotonien betydeligt.

Hermed nægtes naturligiis ikke, at Ord som de omtalte jo kunne bruges i Hexametret paa anden Maade, end som Daktyler; Accenten maa gjøre Udslaget. Denne er sikkert i alle Sprog omſkiftelig, og i Danſken er den det i høi Grad. Betingelsen for denne Omſkiftelighed er især Bøiningensendelsen. Lige vi f. Ex. Ordene Alvor og Uheld, hvis første Stavelse har Tonen, da falder denne ved en Forvængelse (alvortlig, uheldig) over paa anden

Stavelse, og skeer der endnu en Forlængelse (alsvorlige, uheldige), da bliver første Stavelse saa tonløs, at den med en forsat Trochæe udgjør en temmelig let Daktyl (meget alsvorlige). Vanhellig og skinhellig ere Daktyler, men i Forlængelsen kommer Accenten paa hel. Iøvrigt er Sprogbrugen ikke ganske consequent. Foruden Vainingsændelsen kan ogsaa en efterfølgende tonløs Stavelse flytte Accenten i Versets rhythmiske Bevægelse (haandsfaste til høje); men da første Stavelse her paa Grund af sin substantiviske Herkomst ikke kan vorde ganske tonløs, saa kan den i Hexametret kun bruges enten i Forbindelse med en stærkt betonet Stavelse som Trochæe, eller efter en trochæisk Cæsur som Optakt.

2. Amphimakriske Daktyler. Mod disse høres hyppige Klager, og naar man næsten i alle Recensioner over danske Hexametre finder Daktyler som: Beddeløb, Kirsebær udpegede som Bommerter, ja vel endog med det Tillæg, at de paa ingen Maade ere Daktyler, men herlige Amphimakrer, saa har vist mangen Læser slaaet sig paa Recensentens Side, og studset over, at Forfatteren har tilladt sig slige skinhellige Feil. Og dog tør jeg paastaae, at disse Anker og denne Studsen hidrøre fra Ukyndighed i vort Sprogs Prosodie. Grunden til slige Ytringer ligger deri, at man har faaet for Skik, at ville bestemme alle Stavelseres absolute Længde og Korthed; hertil blev man ledet ved at betragte Sproget som kvantiterende, men selv om det var kvantiterende, vilde denne absolute Taxation af Stavelserne være falsk, thi selv i de gamle Sprog ere Endestavelserne saa ubestemte, at der ingen absolut korte Endestavelser gives, ja selv en af Naturen lang Stavelse kan i Græssen ved Hiatus blive kort. Den ubestemte Quantitet bestemmes først, naar Stavelserne fremtræde i metrisk Forbindelse, hvorved en naturlig kort Stavelse kan blive lang, og omvendt. Noget lignende finder ogsaa Sted i de germanisk-gothiske Sprog. Hvor forskjellige nemlig end disse prosodiske Regler ere fra dem, som iagttages i Græsk og Latin, saa komme de dog i adskillige Punkter meget overeens, og Afvigelsen er snarere en Modification af samme Princip, end en skjærende Kontrast; og fremfor Alt maae vi bemærke, hvad man synes utilboielig til at troe, at de gothiske Sprogs prosodiske Regler ikke give de Gamles stort efter i Nøjagtighed og Strengthed. De gamle Sprog have absolute Længder, som dog ofte forkortedes (S. Fr. A. Wolf über ein Wort Friedrichs II. von deutscher Verskunst. Berlin 1811. Side 16—18 og Noterne S. 49—50); derimod have de kun absolute Kortheder i Begyndelsen og Midten af Ordene, men aldrig i sidste Stavelse, undtagen naar den slutter Verset; derfor gives der egentlig ingen absolute trochæiske eller daktyliske Ordfodder. De gothiske Sprog have absolute Betoninger (Længder) i alle simplicia: nomina, verba og adverbia (Pronomina og Hjælpesverber undtagne), og i disse have de tilfide, naar de bestaae af meer end een

Stavelse, absolute Kortheder, hvilket forøger den prosodiske Nøiagtighed *). Der er en stor Mængde ubestemte Stavelser i begge Sprogklasser; vi ville her blot tale om Græsk og Dansk. Hvorved bestemmes nu de mange Stavelser's Qvantitet i Græsk, som ikke have den omtalte Absolutthed? Som bekjendt ved Forbindelsen og Pladsen (*positio, θέσις*). Denne *Positio* beroer alene paa Sprogets materielleste Deel, Bogstaverne, og vi kunne derfor kalde den Bogstavpositio. Metrikerne nævne kun een Art *Positio*, men det er indlysende, at man maa antage en dobbelt: 1) den forlængende. Den korteste Stavelse f. Ex. *δε, τε* bliver lang, naar det følgende Ord begynder med 2 Konsonanter **); 2) den forkortende. En naturlig lang Vokal eller Diphthong bliver (kan blive) kort i Hiatus. Hvad bestemmer paa den anden Side i Danffen de ubestemte Stavelser's Accent (Længde)? Ligeledes Forbindelsen og Pladsen (*positio*). Men denne *Positio* beroer paa det Ideelle, paa Ordets større eller mindre Vigtighed for Tanken. Vi kalde den da Ordpositio, og den er ligeledes af en dobbelt Art: 1) forstærkende (forlængende), naar nemlig en Stavelse, som udenfor *Metrum* er tonløs, faaer Accent, hvilket skeer, naar det næste Ord (eller Stavelse), især med Hensyn til det atter paafølgende Ord (eller Stavelse), er betydningsløst og følgelig tonløst, da det er stødende for vore Øren, at lade 3 accentløse Stavelser følge ovenpaa hinanden i Verset, f. Ex. Kjærlighed til Kongen ***); 2) dæmpende (forkortende), naar et i sin Naturtilstand accentueret Ord kommer i Verset til at staae foran et Ord, som er vigtigere for Tanken, thi da bliver hiint, som, ifald det er Slutningsordet af et Kompositum, ved den

*) I den absolute Tilstand, betragtede som Støser, have alle mulige Genstavelserord Accent; en, et, den, det have ligesaa vel Accent som Mand, god. Men naar Ordene træde i Forbindelse med hinanden i Prosa som i Vers, da støtte de i Meningen mindre væsentlige Ord sig til foregaaende eller efterfølgende betydeligere Ord *o*: de staae enkeltvis eller proklitisk, hvorved de tabe Accenten. Fuldkommen Analogie have vi i Græsk, hvor Antallet af Enklitiker og Proklitiker sikkert havde været større, naar Sproget havde havt mange Monosyllaber. I accentuerede græske Vers behandles alle Genstavelserord paa samme Maade som Enklitiker.

***) Udvigelse med Hensyn til Konsonanternes Beskaffenhed og Digternes Uoverensstemmelse i saa Henseende forstyre den prosodiske Nøiagtighed betydeligt.

***) Man vil derfor hyppig finde en Stavelserforbindelse, som efter den almindelige Betoning maatte være første Pæon, brugt som Dichoreus (f. Ex. Dronningen af Saba), uden at dette støder os, skjøndt en hyppig Anvendelse deraf gjør Versene matte. Denne Dichoreus er i Grunden aldeles rigtig; i Dronningen staaer Artiklen i sin bestemte Form saa aldeles enkeltvis til sit Substantiv, at den endog er bleven et Suffix; men det efterfølgende Ord af staaer atter enkeltvis, og faaer sin Accent tilbage paa Artiklen, aldeles som naar i Græsk to Enklitiker følge efter hinanden.

enkeltiſke Forbindelſe i Sammenſætningen allerede har ſaaet ſin Accent dæmpet, mindre væſenligt, og taber derfor ſin Accent, thi vi kunne næſten ikke uden at gjøre Vold paa Taleorga- ganet udtale to paa hinanden følgende Staveller med ſtærk Accent, hvilket tildeels er et Be- viis paa Spondæens Umulighed *).

Det er da klart, at i Græſk ſom i Danſk er ſaare mange Stavellers Vægt og Tone relativ og beroer paa Pladsen. Sandt er det, at Reglerne for Bogſtaavpoffitionen lettere kunne bringes i Syſtem, men det er ligesaa viſt, at Dret med ſtorſte Lethed og Sikkehed, paa nogle ſaa Tilfælde nær, hvor Sprogbrugen vakler, kan finde og angive Accenten, og at Brud paa denne ſtrax mærkes af Læſeren. Det maa derfor nødvendig ſtode Enhver, ſom kjen- der danſke Verſ af danſk Poeſie, og hvis Drets Dømmekraft er uddannet i denne natu- rlige Skole, at finde Verſ, i hvilke han ſkal afvige fra den i Sprogets Natur grundede og gjennem Aarhundreders Digterværker nedarvede og hjemlede Betoningsmaade.

Betragte vi nu med Henſyn til ovenſtaaende proſodiske Grundſætning i vort Sprog den omtalte Ordſod f. Ex. Veddeløb, da er dette Ord i ſin naturlige Tilſtand en Amphimakros, hvis ſidſte Stavelse dog vel at mærke er ſvagere betonet end den førſte, men hvad det ſkal worde i Verſet, maa beroe paa Pladsen; er den næſte Stavelse tonløs, da opſtaaer en Dichoreus, er den betonet, fremkommer en Choriambus, og denne Betonings dæmpende Kraft er ſaa ſtor, at der i danſke Verſ ikke kan følge 2 Amphimakrer ovenpaa hinanden, med mindre de ere adſkilte ved en Pauſe **). Ei blot i Ordſodder, ogſaa i Verſſodder er Tilfældet det ſamme, f. Ex. Broder! kom ind! eller han ſtod og ſaae til, hvilke Sodder ligesaa vel ere Choriambus ſom Veddeløbſheſt, Kirſebærtræ; enhver anden Ekſanſion vil enten vække Latter, eller volde Uforſtaelighed. Derſom videre Beviis ſkulde anſees fornødent, da vil den i Anledning af de Palimbacchiſke Daktyler an- førte muſikaliſke Grund ogſaa her med en lille Modifikation kunne anvendes, og vi kunne ligeledes underſtøtte Sætningen med ældgammel Hævd, eller, hvis man endelig vil have ſin Krig igjennem, og betragter de ældre Digteres Verſifikation for barbariſk, ſaa kunne Exempler i Mængde anføres fra de allernyeſte og det fra dem, ſom ere meeſt i Rye for at ſkrive

*) Saaledes er i Ordene: Niels Juul gav Ug Accenten dæmpet paa førſte og tredie Stavelse; den dæmpede (ſvagtbetonede) Stavelse er ved Siden af den ſtærktbetonede aldeles tonløs; hvorfor man ikke vil tillade, at vore proſodiske Regler gjelde for Daktylerne, naar diſe ſtaaer i Hexametre, er ikke let at indſee.

***) Anvender man denne Sætning paa mange andre Tilfælde, da indſeer man let, hvorfor ſaamange græſke Verſformer ere unaturlige, ja umulige i Danſken.

smukke og korrekte Vers. Og hvad indvender man mod slige Daktyler? Man tager Ordene i deres absolute Tilstand, og ret ligesom man vilde indrykke dem i en dansk Gradus ad Parnassum, justerer man dem og ansætter dem som faste Drdsfodder, uden at betænke den Relativitet, som baade i ældre og nyere Sprog bestemmer saamange Stavelers prosodiske Betydning. Man gaaer ud fra den falske Sætning, at Daktylens Thesis skal være saa svag og tonløs som muligt. Man beraaber sig endvidere paa den krænkede Quantitet, men man maa vel spørge, hvad quantitativ Længde, som kunde mærkes af Dret, kan en Stavelse have, som ikke engang har Betonning? Fremdeles vil vel Mangen sige, at slige Daktyler ere forvirrende, fordi man ikke veed, om man skal læse Trochæen for sig, og derpaa give den næste Stavelse sin almindelige Betonning, eller læse det Hele som en Daktylus. For at besvare denne Indvending, behøver man ikke at tyde til Musikken, i hvilken det jo er en Umulighed at spille en Takt rigtigt, uden at have seet og opfattet den næste; det Samme kunne vi jo saameget desto billigere fordre af Enhver, der læser Vers, som jo ikke engang et Barn siges at læse reent, endfælgelig flydende, naar det endnu ikke kan opfatte det følgende Ord, medens det udtaler de nærmest foregaaende. Skulde virkelig denne hvist ubetydelige Ulempe bringe Nogen til at nedsætte vort Sprogs prosodiske Nøiagtighed, da maae vi gjøre ham opmærksom paa, at en lignende findes langt hyppigere i de gamle Sprog. Hvoraf veed jeg f. Ex., at jeg i Jt. 1, 5. skal læse *Aids* som en Jambe og i 9de Vers som en Pyrrhichius, eller at jeg (B. 17) skal læse Diphthongen i *val* kort, og (B. 26) den korte Slutningsstavelse af *γῆοο* lang, uden ved at lægge Mærke til Stavelsernes Plads (positio)? Endelig anfører man ogsaa den Mislyd og Haardhed, som derved kan opkomme; men Reglen omstødes aldeles ikke, fordi dens Anvendelse i enkelte Tilfælde kan volde Kakophonie; det Samme finder Sted ved mange andre lingvistiske og prosodiske Regler; Lovene for Velklang henhøre under en anden Kategorie, og en Digter med noget Dre vil nok vide at skjelne mellem kraftige Stavelser, som kunne bidrage til Versenes Forfjønelse, og Haardheder, som besvære Udtalen og saare Dret; han vil ikke, som Apel siger, "den Erzbischoff eben so leicht daktylisch abfertigen, als den Geistlichen;" men efter Wop's Raad heller skrive "vollends erschlug" end zerschlug.

§. 17.

Om Daktylerne maa jeg endnu med Hensyn til en oftere fremsat Paastand bemærke Følgende. Man har nemlig anseet det for en Feil, naar Daktyler i Hexametrets første Fod, altsaa endnu mere inde i Verset, begyndte med Samaord (og, men, thi); theoretisk har man villet forkaste denne Brug, men da man dog søgte, at den slet ikke var

støbende ved Versets Oplæsning, har man tilladt en sparsom Brug deraf, men den sande Grund til denne Bevilling synes man ikke at have indseet. Man har naturligviis paaberaabt sig Urstis's Kraft, der skulde have Tribrachen til Daktyl, ligesom Jamben til Spondæe, men om end Urstis besad sliq Kraft, vil man dog træffe paa mange Tilfælde, hvor en saadan Høvelse ikke uden Ansød kan iværksættes. Sagen forekommer mig at kunne forklares paa følgende Maade. Ethvert af hine Smaaord har i sin absolute Tilstand ligesaa vel Accent som ethvert andet Censfavelseord, og kan kun tabe den ved proclisis eller enclisis, beholder den altsaa, hvor dette ikke finder Sted. Man faaer derfor ingen Daktylus af Ordene: og megen, men en Amphibrachys, thi og proklinerer; derimod har man Daktyler i følgende Tilfælde: 1) og i det samme, 2) og under glindsende Fod. Her staae nemlig de 2 følgende Stavelseser saa proklitisk til den næste, at Accenten kastes tilbage paa Ordet og, eller, hvilket bliver det samme, at dette Ord faaer Lov at beholde sin naturlige Accent, ligesom i Græken Enklitiker og Proklitiker i visse Tilfælde beholde Accent. Paa Grund heraf forekommer det mig, at være en total Misfjendelse af Sprogets prosodiske Natur og Charakter, naar Voss bruger og forsvæver (Zeitmessung S. 67) "und Zeus" som en Spondæe, eller begynder et Hexameter med "einen tapferen." Vel er einen i absolut Tilstand en Trochæe, men i Forbindelse med Substantiv og Adjektiv er det formedelst proclisis en Pyrrhichius, og hænger saa nøie sammen med tapferen, at begge udgjøre en Mesomacer.

§. 18.

Efter at have omtalt Bestanddelene (Fodderne) af det danske Hexameter, komme vi nu til de paa Sprogens særegne Beskaffenheder grundede Forskjelle mellem det danske og græske Hexameter:

1. Da de græske Hexametre ere byggede efter Quantiteten, de danske efter Accenten, saa mangle disse naturligviis de Fortrin, som ere eiendommelige for quantiterede Vers, hvorimod de have de Fordele, som ere særegne for accentuerede. Ligesom de altsaa have den for vor Forstand tilfredsstillende Egenskab, som staaer i nøie Forbindelse med Klarheden og Simpelteden i vort Sprogs Bygning og dets grammatikaliske Forbindelser, at Tanken fremtræder tydelig og uforskyrret af Betoningen, at det logiske Udtryk falder sammen med det rhythmiske Estertryk, og at Versene have en stor deklamatorisk Bequemhed (Thortsen §. 4), saaledes mangle de paa den anden Side den Ordssammenslygning, som finder Sted ved quantiterende Sprogs Rhythmer, og det Hensyn til Stavelsesernes Materialitet, hvorved Versene faae et musikalsk Præg, som meer end i andre Sprog hæver dem over den almindelige Diktion. Imidlertid maa man ikke glemme, at skjøndt Accenten er det styrende prosod-

disse Princip hos os, mangler vort Sprog dog ikke Quantiteten, men denne falder sammen med Betoningen, og præger sig i Verset som en Selvfølge, naar vi blot efterkomme Accentuationens Love. Quantiteten er da i vort Sprog ligesaa tilfældig med Hensyn til Versifikation, som det i Græssen er tilfældigt, at Accenten skøndom falder sammen med Længden. Men finder Quantiteten Sted i vort Sprog, da kan den jo ikke forsvinde, fordi Ordene ordnes i Vers; den rhytmiske Accent falder rigtignok sammen med Quantiteten, men kan derfor ikke forjage den. Er Ordet Mand en længere Stavelse end den ubestemte Artikel, da maa baade i Prosa, hvor vi jo ikke nægte Quantitetens Tilværelse, skjøndt den falder sammen med Accenten, og i Vers, hvor Stavelseernes Udtale jo er aldeles den samme som i Prosa, et opmærksomt Øre, foruden den forskjellige Betonning af disse Taledele, ogsaa mærke deres forskjellige Længde, skjøndt man ikke, saaledes som i den antike Recitation, gjør sig Umage for, at Længden skal mærkes som saadan; man giver kun Stavelsen et Eftertryk ligesom i Prosa; Øret opfatter noget Dobbelt, men kun som Enkelt, der ikke kan affondres uden ved Reflexion. Det er mig derfor en Gaade, naar man (Thortsen 1 D. S. 99) paa staaer, at vore Hexametre, fordi de skrives med Hensyn til Accenten og den daglige Betoningsmaade kun give os den rhytmiske Cadence og ikke det efter Tidsholdet afvejlende Tonensald, og at de derfor kun gjengive det Halve af de klassiske Hexameters rhytmiske Egenskaber; de gjengive vissest i denne Henseende det Hele, men paa en forskjellig Maade; fordi man ved at rette sig efter Accenten faaer Quantiteten i Tilgift, derfor kan denne jo dog ikke forsvinde. Skulde man med Gode kunne sige, at kun det Halve blev gjengivet, da maatte man bevise, at den Quantitet, som man indrømmer Stavelseerne (Thortsen S. 1), gif tabt, naar Ordene kom til at staae i Vers; dernæst, at det Rhytmiske mødte Grækerne Øren som noget Dobbelt, hvis Bestanddele hver for sig saa mærkelig afficerede Øret, at de nødvendige nu maatte fornemmes af den blotte Sans uden Reflexion; og endelig, at Grækerne i Recitationen af deres Vers have udtrukket de lange Stavelser saaledes, som naar i Sang og Recitativ en Tone holdes i dobbelt Tid, hvilket neppe er tænkeligt, end sige muligt.

Da nu imidlertid Quantiteten i de gamle Sprog ikke rettede sig efter den almindelige Tales Accent, saa bliver der vistnok en Forskjel i rhytmisk Henseende mellem de græske og danske Hexametre, ligesom mellem alle antike og moderne Vers, men om Forskjellen er til Skade for de danske, derom kan vel ikke sælbes nogen absolut Dom, da Klangens af de accentuerede Vers i Almindelighed betragtede synes at maatte være ligesaa tilfredsstillende for os, som de quantiteredes vare for Grækerne, selv om Banens Magt var den eneste Grund. Vi savne ikke den Mangel, at der i vore Vers ikke spørges efter Quantiteten, skjøndt den

er der, ligesaa lidet som Grækerne savnede Accentens Brug i Vers, skjøndt de havde den, eller ændrede den i prosodisk Henseende, naar den faldt sammen med Quantiteten. Sammenligningen mellem de døde og levende Sprogs Prosodie og Metrik hører unægtelig til de interessanteste lingvistiske Undersøgelser, men den afgjørende Dom over, hvilken Sprogklasse det ubetingede Fortrin tilkommer, er ligesaa mislig som overflødig. Sprogene udvikle sig i Tidernes Løb, og saalænge de leve, organisk af Nationernes Aand, de fremtræde altsaa som Naturprodukter, men udvikles Paavirkning har stor Indflydelse paa enhver Organisme, og derfor modificeres Sprogernes naturlige Beseffenhed bestandig af noget Historisk; de have derfor i deres hele Væsen et naturligt (oprindeligt) og tillige historisk Præg, og hvor tilfældig end den enkelte udvikles Paavirkning kan synes at have været, skeer dog den derved bevirkede Udvikling altid organisk, og Forandring eller Modifikation viser sig som en Nødvendighed, tilbleven per intus susceptionem. Af lignende Beseffenhed er ogsaa Sprogernes metriske Charakter, og staaer i nøie Forbindelse med deres øvrige Væsen. (Maanedsskr. f. Litt. 6 Bd. S. 420). Men netop fordi det prosodiske Princip i begge de nævnte Sprogklasser ikke er en Tilfældighed, men en Nødvendighed, som grunder sig i Sprogernes Charakter, maae vi antage det for et Misgreb og Unaturlighed, at man af Beundring for det gamle Klassiske har villet paatvinge de germanisk-gothiske Sprog et prosodisk Princip, som er laant fra et aldeles heterogent, og som virker aldeles forvirrende for dem, der ikke kjende det Sprog, hos hvilket Laanet blev aabnet. Den hele Idee var Lærdommens, ikke Geniets Frugt, den var philologisk, ikke poetisk. Denne Bestræbelse kan frembringe Kunststykker, der kunne blænde og gjøre Opfigt, men den er en Misgjendelse af Sprogets eiendommelige Charakter, en Forsyndelse mod dets særegne Skjønheder, der under Digternes Behandling skulle udvikles og uddannes. Er det vist, at vort Versifikationsprincip medfører stor Klarhed, som vi nødig savne, og en deklamatorisk Bequemhed, til hvilken vi ere vant, hvorfor skulle vi da give slip paa et stort Fortrin, for engang imellem, hvist sjelden, at opnaae det rhythmiske Fortrin, som vi indromme de Gamles Versbygning? Vi have ovenfor seet, at en meget stor Pluralitet af de Vers, som udgives for kvantiterede, adlyder Accentuationens Love, og trods alle Indsigelser ere prosodisk eensartede med vore almindelige Vers. Sprogets Natur tillod ikke mange Indgreb i dets Væsen, og drev de fleste Anfald tilbage; derfor ere Afvigelserne faa; Kunstlerier ere ofte blændende og gjøre Lykke, især naar de anbefales af berømte Mænd, og hertil kom i nærværende Tilfælde, at man i en halv mystisk Tone omtalte slige Unaturligheder som nye Skjønheder ved Sproget, der nok vilde fattes med Tiden, men som nu kun forstodes af enkelte Udvalgte; ved slig Tale gjør man let Proselyter, thi hvo vil ikke gjerne høre til de Udvalgtes Tale? Dette moderne Quantitetssystem er en Blanding af to frivdige

Elementer, og ved opmærksom Læsning eller ved Praxis vil Enhver have erfaret, hvorledes det ene Princip høert Dieblif maa opoffres for det andet, hvorved al Harmonie gaaer til grunde. Snart bliver en tonløs Stavelse udtalt lang, fordi der tillægges samme en chinæriske Quantitet, snart gaaer Naturen over Optugtelsen, og den selsomme Stavelse bliver da efter Accentuationen kort og tonløs; snart faaer et Ord Lov til at beholde sin naturlige Udtale, snart vanskabes det ved Tvang. Iøvrigt være det sagt sub rosa, at dette brogede System, hvis Udseende er saa kunstigt og hvis Udøvelse synes saa vanskelig, i Grunden er en Lettelse for Versmageren. Endelig maa jeg her for Sammenhængens Skyld omtale en Synsmaade, som jeg allerede tildeels har drøftet. Man mener nemlig, at da Hexametret er et græsk Versemaal, saa bør det, for at komme sit Forbillede saa nær som muligt, ogsaa i den moderne Skikkelse optage hvad det kan af den antike Prosodie. Man forlanger altsaa en materiel Efterligning, men med ligesaa megen Soie kunde man paastaae, at man f. Ex. i en dansk Oversættelse af Homer skulde medtage saamange Participier og græske Idiotismer som muligt, for derved at komme Originalen nærmere, men jo mere dansk og jo mindre græsk en dansk Oversættelse er, desto bedre; man oversætter jo ikke, for at Folk ved at læse Danskten med det samme kunne lære græsk Ordstilling og Konstruktion, men for at Homers Aand, Tanker, Beskrivelser, fortsagt hans Poese kan fremtræde klart i saa reent Dansk som muligt, og vil man endelig have sprogdidaktisk Nytte af Oversættelsen, da maa den bestaae deri, at den kan lære Læserne Dansk og ikke Græsk. Paa samme Maade skal man heller ikke af nogenomhelst dansk Versifikation kunne lære græsk Prosodie, men dansk. Vi skulle i Versformen ligesom i Oversættelsen kun opfatte og efterligne Aanden; vi skulle gjengive Formen lempet efter de Elementers Natur, der i vort Sprog staae til vor Raadighed; det kan saaledes f. Ex. i denne Henseende være os ligegyldigt, ved hvilke Bogstavsammenstillinger den græske Daktyl blev til, vi spørge blot om den danske Daktyl, eller med andre Ord, vi skulle kun, saavidt det efter vort Sprogs Natur lader sig gjøre, efterligne Grækerens Metrum, med deres Prosodie have vi her Intet at bestille.

§. 19.

2. Ordføddernes forskjellige Beskaffenhed medfører naturligviis en betydelig Forskjel mellem græske og danske Hexametre. Om vi end tage Ordfødder i vidtloftigere Betydning, saaledes at vi staae Biordene sammen med Hovedordene, hvorved vi faae en Deel Ordfødder, som begynde med tonløse Stavelser, saa er dog i Danskten de trochæiske og daktyliske Ordfødder saa mangfoldige, at vi, da Ordfødder ere flette Versfødder, med større

Held kunne skrive Vers, som begynde i Taktens flette Deel (iambiske, anapæstiske), end omvendt; naar vi derfor skulle skrive trochæiske (spondæiske) eller daktyliske Vers, da er det en Selsfølge, at Versfødderne ofte ville falde sammen med Ordsfødderne. Imidlertid maae vi bemærke, at et saadant Samfald, mod hvilket man indvender saameget, langt fra ikke er saa stødende i vort Sprog som i Græsk og Latin, hvilket atter hidrører fra Sprogens forskjellige prosodiske Princip. Den omtalte Koincideren i de gamle Sprog gjør Verset til en Uting, idet Ordene fremtræde stykkeviis ligesom i Prosa, og dog ikke ville læses som Prosa, da de ere ordnede efter Quantiteten, som ikke er fremherskende i den prosaiske Udtale. Naar nu Stavelserne ikke ere slyngede i hinanden, og netop derved ikke kunne fremtræde som for nægtende den prosaiske Udtales Stik og den logiske Vigtighed, hvilket er Særkjendet ved de antike Vers, saa er der Intet, som karakteriserer Ordene som Vers, Rækken er og bliver Prosa, og er i rhythmisk Henseende en Uting, om den end staaer i en Samling af Vers. Ganste anderledes er det derimod hos os, vi kjende ikke en saadan Afvigelse fra den almindelige Betoning til Gunst for Belklang, Rhythmus og poetisk Form, da jo den rhythmiske og prosaiske Accent falde sammen; vi antage ingen saadan Dobbeltthed, som med Hensyn til Formen gjør Vers og Prosa til to ganske forskellige, næsten antipodiske Elementer; derved kan mangen Verslinie, uden at det næsten mærkes, staae inde i Prosa og omvendt f. Ex. saare ofte i Gjengangerbrevene, naar Rimet er mat og mangler Accent. Saare ofte finde vi trochæiske Vers, hvori Ordsod og Versod falde sammen, men, for ikke at tale om Rimet, som egentlig stempler flige Vers til Vers, og som derfor i disse er langt nøddensdigere end i Jamben, saa have de dog selv i urimet Tilstand et Anstrøg af at være Vers, da Gjentagelsen af samme Taktfald gjør dem forskellige fra Prosa, og folgelig kunne de ikke vel læses anderledes, end med rhythmisk Cadence. Ogsaa i Hexametret vilde under flige Omstændigheder et vist Taktfald spores, og Cæsuren vilde give det Udseende af Vers; kun naar det ganske manglede Cæsur, vilde det ophøre at være et Hexameter, og blive et maadeligt daktylisk Vers. Heraf følger umiddelbart, at den strenge Dom, som de nyere Metrikere have lært af de gamle at fælde over et slikt Samfald af Fodder, er høist ubillig, thi ligesaa absurd som det vilde være, at sætte samme Straf for Lemmers Skamfering som for Drab, ligesaa urimeligt er det, at dømme ligesaa haardt om et Misgreb, der berøver Verset sit smukke Ansigt, som om et, der aldeles staaer Verset ihjel. Heraf følger, at det paaankede Samfald af Fodder ikke er en total Odelæggelse, men en Vanziir, som det naturligtviis bliver Pligt at undgaae, da al Kunst skal stræbe efter at vorde skøn. Man maa derfor søge saameget som muligt at bruge stigende Ordsodder, da Hexametret er en dalende Versart, altsaa Jamber, Anapæster, Amphibracher (hvorom siden), anden og tredie Pæon,

saavelſom Choriamben *). Vel er vort Sprog temmelig fattigt paa ſlige Ordſodder, men ved Hjelp af vore mange Monosyllaber og flygtige Diſſyllaber kunne de tilveiebringes i temmelig ſtor Mængde. Paa Grund af hiin fattigdom vil det naturligtviis være vanskeligt, at frembringe Hexametre med lutter Versſodder, ſom overhugge Ordene; ſelv et Vers ſom følgende:

Guldet til ti Talenters Beløb afveied Odysſeus

vil være ſjeldent. De 5 ſidſte Sodder ere her Versſodder af den omtalte Art, men førſte Sod er heller ingen Ordſod, men en virkelig Versſod, thi i Soden Guldet til har Præpoſitionen ſaa lidet at gjøre med det foregaaende Subſtantiv, at begge Ordene i Forening ſlet ikke give nogen logiſk Mening; de ere kun rhythmiſk forbundne, og danne ligesaa fuldt en Versſod, ſom Forbindelserne i de øvrige Sodder. Heraf følger, hvad man ikke uden Ubillighed og Miſkjendelse af Sprogets Natur vil kunne nægte, at alle Sodderne i følgende Hexameter:

Tryk han ſad i ſit Huus efter Farer paa Vand og i Leding

ere fuldkomne Versſodder paa den ſidſte nær; Takten affondrer nemlig Ordene her ſaaledes, for at ſammenknytte dem i en anden Henſeende, at de enkelte Taktens Ord, udreвне af Forbindelsen, ere aldeles uforſtaaelige **). Det er uden tvivl denne Miſkjendelse af Ordſoddernes og Versſoddernes Natur, denne i Quantitetsſprogene billige Fordring, at Ordene abſolut ſkulle overſkjæres af den podiſke Cæſur, for at frembringe ſmukke Versſodder, ſom har foranlediget, at man ſtriger ſaa høit mod Brugen af mange Eenſtavelſesord; vel kunne diſſe forhindre Soddernes Sammenſlyngning og ſkade det rhythmiſke Fald, men naar man betænker Ordſoddernes ſande Betydning, da vil man ſ. Ex. i nysnævnte Hexameter vel finde 10 Eenſtavelſesord, men i den rhythmiſke Bevægelse ſpores her paa ingen Maade 10 iſolerte Eenſtavelſesord, thi han ſad er en iambiſk, i ſit Huus en anapæſtiſk Ordſod, o. ſ. v. Grunden til hiin Klage, ſom til ſaamange andre, er en ældgammel Regel, ſom hidrører derfra, at den moderne Metrik altfor meget er bygget paa den antike, og ſom alt har vundet Hævd hos de Nyere, men ſom ikke er tilbørlig modificeret og lempet efter de nyere Sprogs Natur. Selv den flygtigſte Sammenligning mellem Sydens (iſær Græſk) og Nords

*) At vi udelukke Jonicus a majore og a minore m. fl., følger deraf, at vi ingen Spondæer antage.

**) Da man ofte i danſke Hexametre efter Voſſ's Exempel (ſeuect ſich ſom Choriambe, hvilket naturligtviis ogsaa forſvares. Zeitmeſſung S. 68), finder det reflexive Pronomen adſkilt fra Verbet ſom Neſis i næſte Sod, er det vel ikke overflødig at bemærke, at en ſlig Forbindelse udgjør en førſte Pæon, hvis ſidſte Stavelſe ikke uden Anſtød kan betones.

dens Sprog viser, at i hine ere Fleerstavelsesordene mange, i disse Eenstavelsesordene faaer talrige; der er i hine en vis Yppighed, et Sideslykke til den frodigere Vegetation i de sydlige Lande, i disse en vis Tarvelighed, som vi kunne sammenligne med de nordlige Himmelsfrøgs sparsommere Vegetation; hiin Yppighed svarer ogsaa til Sydboens livligere Snakfomhed og Bevægelighed, denne Tarvelighed til Nordboens alvorligere Ordknaphed og Roslighed. Ligesom det Eiendommelige i begge disse Folkelassers Charakter udtaler sig forskjelligt og ofte herligt i deres Daad og hele Færd, saaledes kan ogsaa Sprogforskjelligheden hos begge fremvise fortrinlig Skjønhed, f. Ex. hos hine større Ynde og Ufveerling, hos disse større Kraft og Simpelt. Det er en karakteristisk Egenhed ved vort og andre nordiske Sprog, at mangfoldige Substantiver, Adjektiver og Verber, altsaa de for Tanken vigtigste Ord, ere Monosyllaber, og da Tynd elsker Korthed, ligesom Kraft Hurtighed, saa kunne vi i det Hele taget paastaae, at vort Sprog er fortrinlig skicket til at udtrykke sig med Tynd og Kraft, og dette bevirkes ved Eenstavelsesordene; om vi altsaa ikke sige meget med færre Ord end Grækerne, thi Indlemmelsen f. Ex. af Pronominer og Præpositioner i Bøiningens endelserne kom dem i dette Stykke tilgode, saa sige vi det dog med færre Stavelser, og denne Simpelt, denne Opnaaelse af det Samme med ringere Midlers Anvendelse er en Skjønhed, som ikke bør oversees. Om vi altsaa end ved at bruge Eenstavelsesord i Vers — og hvilke andre skulle vi bruge, naar ingen andre havees til at udtrykke hvad der skal udtrykkes? — ikke opnaae den rhythmiske Sammenhængning af Ordene, som følger saa umiddelbart af det græske Sprogs Natur, at det vilde have kostet Grækerne stor Umage at undgaae den, saa kunne dog disse, især naar de ordnes saaledes, at de ikke høres stykkevis som Gloser, hvilket høist sjelden vil være Tilfældet, give Verset en Kraft, som medfører en karakteristisk Skjønhed, der virkelig ikke er at foragte. Det er da sikkert snarere Diet, end Dret der saares, og Diet kun forsaavidt, som det moder Roget, der strider mod en vedtagen fra fremmede Sprog abstraheret Troesartikel, naar vi finde et Hexameter som følgende:

Vild som en Ulv, og stærk som en Bjørn, og snel som en Hare.

Enhver, som ubildet af den metriske Orthodoxie læser et saadant Vers, vil ikke blot finde det korrekt og taktfast, da Fødderne ere rigtige efter vor Prosodie, og desuden ere Versfødder, ikke blotte Ordfødder, men han vil tillige føle, at der i samme ligger en Kraft, som han ikke lettelig vil finde i antike Hexametre. Jo tilbøieligere man nu i Almindelighed, efter Reglen: de mortuis nil nisi bene, er til, med Forsjærlighed at udhæve de af det gamle Hexameters Fortrin, som Sproget forbyder os at gjengive, desto billigere er det, at man lægger Vægt paa et Par eiendommelige Skjønheder, som de nyere Hexametre ere istand

til at opnaae, og som vi ikke videre ville regne os til Fortjeneste, da de ere Naturens Gaver, men som vi heller ikke kunne overse, uden at vise den Blindhed for eget Værd, og den Forgudelse af det Fremmede, der efter Sigende er en Fædrearsv, paa hvilken vi endnu tære, skjøndt vi have taget stærkt op paa Kapitalen. Al den Skjonhed, hvormed et Sprog kan siges at være velsignet, bør jo saa meget muligt præge sig i enhver heldig Behandling af Sproget, og den Digter vilde forsynde sig høilig, der ængstelig forsmaaede den Skjonhed, som Censurvælsesord til rette Tid og paa rette Sted kunne give danske Hexametre, fordi de metriske Lærebøger, der kun altfor ofte maale gothiske Vers med græsk Allen, forkjættre dem, eller fordi han kan være vis paa, at orthodoxe Recensenter ville skrive ham slige forseemte Bømmertter paa Karvestoffen til betydelig Affortælse ved den endelige Sælvering, og hans tilkommende Handelsfor til megen Tort og Kreditspilde.

§. 20.

3. Vi have ovenfor seet, at danske Hexametre ikke kunne være spondæisk; men kun trochæisk; daktylisk; vi saae tillige, hvorfor den lette Trochæe er forkastelig, undtagen i et Par enkelte Tilfælde, men at derimod den tunge Trochæe ved Hjælp af Cæsurerne (Pauserne) kan udfylde Taktten, og derved tjene til Surrogat for Spondæen. Vi saae, at Striden om Spondæens Mulighed dreier sig om det Spørgsmaal, om vi efter de gamle Sprogs Mønster skulle tage Hensyn til den forskjellige Qvantitet, som Stavelserne viskkelig have, eller til det historisk givne, ældgamle Accentuationsprincip, hvorefter alle andre Vers bygges; af mange Grunde foretrak vi det sidste, og da Spondæen ifølge dette vilde saae en dobbelt Ursis, uden Thesis, altsaa slet ikke være nogen Versfod, benægtede vi dens Mulighed. Imidlertid viste det sig, at Trochæen ofte kan være saa tung, at den kommer Spondæen saare nær. Paa den anden Side har jeg fremsat den Hypothese, at de Gamles Spondæer kun i Theorien vare saa tunge, som de udgives for, men at de for Dret formodentlig have tonet som tunge Trochæer, hvilken Versfod de Gamle ikke have kjendt, da alle deres Trochæer i det mindste i Theorien havde samme Vægt. Medførte Verscæsuren en virkelig Pause, hvilket Metrikerne synes tilbøielige til at antage, da er hiin Hypothese beviist, thi var Spondæens Thesis virkelig ligesaa lang som dens Ursis, da maatte en af Cæsuren overfæaaren Spondæe have gjort et Brud paa Taktten, da Pausen jo nødvendig maa regnes med til Taktten; antage vi derimod Thesis for at have været en Sunne kortere, altsaa trochæisk, da bortfalder Vanskeligheden. Imidlertid bliver der dog en Forskjel mellem den tunge Trochæe og Spondæen, og dette er den væsentligste materielle Forskjel mellem de moderne og antike Hexametre, men da Approximationen er meget betydelig, tør vi vist ansee Surrogatet for godt og skiftet til

sit Diemed, at afgive Fodder, som under Recitationen kunne holde Takt med vore Daktyler, hvilket her er det vigtigste. — Ogsaa om Daktylerne maa jeg tale et Par Ord. I Maa-
nedsskrift f. Litt. 6 Bd. S. 428—29 læses derom følgende Bemærkninger: "I kvantiterende
Sprog maa Daktylen anderledes end i accentuerende anses for, trods Forandringen af den
anden Deels Skikkelse, at vedligeholde Ligevægtsforholdet, idet enhver af Stavelserne, uden
Hensyn til den rytmiske Accent, er, om ikke just halv saa lang som den første, dog be-
stemt kortere, og begge lige korte, det er, berettigede til samme Funktioner. Dette sidste
er, om man tvivler om det Øvrige, ingenlunde Tilfældet med de sidste Stavelser i den
danske Daktyl, af hvilke den ene ofte er af den Beskaffenhed, at den kan bruges i Urvis,
den anden ikke. Men heraf følger aabenbart, at de kvantiterende Sprog ere i Stand til at
frembringe Vers af en med Hensyn til de enkelte Fodder mere jevn Gang, mindre ved den
nødvendige Stigen og Dalen afbrudte, end de accentuerende have." — At den korte Stave-
velse ikke er halv saa lang som den første, indrømmer jeg, og selv de Theoretikere, som
hyldede den bekjendte Sætning om Længdens Dobbeltthed mod Kortheden, tilstode, at der
gaves Daktyler, som i denne Henseende vare irrationale (Dion. Hal. de comp. verb. p. 72.
Tauchn.), men herved lider den omtalte Ligevægt et Skaar. At begge Daktylens korte
Stavelser vare lige korte kan jeg, selv i rene Daktyler, ligesaa lidet indrømme, som det
theoretiske, mathematisk bestemte Forhold mellem Stavelsernes Vægt, dog dette er her mindre
vigtigt; derimod kuldstæses Paastanden om den jevne Gang, naar vi betænke, at der ogsaa
i Græssen gaves palimbacchiske (2 saadanne staae i Pl. 1, 15) og amphimakriske Daktyler,
hvis naturlige lange Stavelser i Thesis saare godt kunde bruges som Urvis i den følgende
Fod, da den lange Vokals Korreption i Hiatus paa ingen Maade var nødvendig. Det
hedder fremdeles, at de to sidste Stavelser i vore Daktyler ikke altid ere lige korte f. Ex.
haandfaste, hvis anden Stavelse har lidt mere Qvantitet end tredie, hvorved Udtalen
modificeres; i en græsk Daktyl, hvis anden Stavelse har Accent, vil ligeledes en Modifikation
i Udtalen finde Sted; men ligesom vi fra Grækernes Theorie udelukke Accentens Ind-
virkning, saaledes udelukke vi Qvantitetens fra vor egen. Grunder man derimod Indvæn-
dingen mod slige danske Daktylers Rationalitet derpaa, at Thesis (faste) ogsaa kan være
Urvis i næste Fod, da betænke man, at dette aldrig kan skee, uden at Accenten flyttes med
det samme. Heraf følger, at hverken hos Grækerne eller hos os kan Daktylen tænkes saa
jevn i sin Gang eller saa monoton, som den ifølge Theorien synes at være. Et Vers, hvis
Takter udelukkende vare og , uden mindste Nuancering af Ottendebelene —
Urvis antage vi for fast bestemt —, vilde staae en Perpendikelgang, for hvilken en Deklamator

vilde vogte sig, og som ikke engang den ubannede Natursfanger vilde tillade sig i sit Foredrag; kun en ængstelig Begynder i Musikken kan det falde ind, at synge eller spille hver enkelt Tone med mathematisk Nøiagtighed; enhver Unden giver Takterne som Facit, uden at bringe Brøkerne til eens Benævning; sin Eensformighed kan ikke bestaae med Høi Rhythmus. — Hovedforskjellen mellem de græske og danske Daktyler er egentlig kun den, som hidrører fra begge Sprogs forskjellige prosodiske Princip, og det bliver en Mangel ved vore, at vi fornemmelig paa Grund af Ordfødderne ere nødsagede til, at lade lette og tunge Daktyler veksle med hinanden, hvilket i Græskken langt sjeldnere var Tilfældet.

§. 21.

4. For det Forhold, i hvilket Daktyler skulle afveksle med Spondæer (tunge Trochæer) i Hexametret, kan naturligtviis i et saa frit Versemaal ingen bestemt Regel gives. Dette beroer ikke alene paa Digterens eller Oversætterens Smag og Sands for Velklang, men endnu mere paa Sprogens Natur. Schlegel (Ind. Bibl. 1 Th. S. 45) yttreer meget rigtig, at Daktylernes Antal i de latinske Hexametre er meget ringere end i de græske, men mener tillige, at de tydske endnu maae have flere end de græske. Herom maa jeg fremsætte et Par Bemærkninger, og meddele Resultatet af nogle Sammenligninger, som jeg har anstillet. Jeg har etsteds ovenfor ytret den Formodning, at Mængden af Sleerstavelsesord i Græskken medførte Umuligheden af smukke accentuerede Vers, og at Sproget tildeels af den Grund maatte blive kvantiterende. I Latinen ere Sleerstavelsesordene færre og mindre lange; der var altsaa ikke hiin omtalte Nødvendighed af en kvantiterende Prosodie, og Historien lærer os, baade at de gamle latinske Vers vare accentuerede, og at dette ældgamle Princip igjen gjorde sig gjeldende i Middelalderen, da den Gregorianiske Kirkemusik blev indført, samt forenede sig med Rimet, som de fra Norden indvandrede Folk ikke kunde undvære, skjøndt de isvrigt optog Landets eiendommelige Sprog, og jeg kan ikke nægte, at adskillige ved denne Amalgamation frenkommne Vers forekomme mig at være meget smukke og naturlige, ikke blot Hjemtsomme Digte, hvori Rimet altid gjør en herlig Virkning, men ogsaa alvorlige f. Ex. Stabat mater. Da Kvantitetssystemet med sit Positionsprincip optoges i Latinen, som eier saare mange Løstavelseord, der begynde og ende med Konsonant og have 2 Konsonanter i Midten, og som rimeligviis formedelst mindre høielig Udtale ikke kunde optage den Formildelse i Positionen, som i Græskken fandt Sted foran muta cum liquida, saa maatte Spondæernes Antal blive stort, og Hexametrene maatte blive fattigere paa Daktyler, end de græske. At dette følger af Sprogets Natur, er vist klart nok, og det stadfæstes tillige, naar vi finde samme Overensstemmelse hos Digtere, der isvrigt ere fuldkomne Kontraster. Om

Ennius vil jeg ikke tale, da Forsøget dengang var i sin Barndom. Jeg har sammenlignet en betydelig Deel af Virgils og Ovids Vers, og fundet som eensformigt Resultat, at i begge Hexametre er Antallet af Spondæer og Daktyler lige; i de 4 første Fodder, hvorom her kun kan være Tale, er der hyppig 2 Spondæer og 2 Daktyler, forresten 1 Daktyl og 3 Spondæer, eller omvendt, næsten i lige Antal, og Forholdet bliver som 2 : 2. Denne Mængde af Spondæer medfører en vis Længde og Stivhed, og derfor synes dette Versmaal mindre godt at passe til Ovids lette Fortællingsmaade, end til Virgils Heltedigt, fordi Æneiden i Aand og Stil aldeles har samme Egenskaber, som det latinske Hexameter. Naar man derimod vil bruge en af Spondæer og Daktyler sammensat Versart i et accentuerende Sprog, som har mange flygtige trochæiske Ordfødder og Censvælsesord, saa bliver det, især naar man vil undgaae den lette Trochæe, en Nødvendighed, ved en tilføiet Stavelse at gjøre den trochæiske Ord fod til en Daktyl, og da Sproget tillige eier mange daktyliske Ordfødder, saa vilde her ligesom i det græske Hexameter de talrigste Fodder blive Daktyler. Vi vilde nu ved ansillet Sammenligning see, hvorvidt Græsk og Dansk i dette Stykke stemme overeens. I den Troe, at et Antal af 200 Hexametre af afvejlende Indhold vil være tilstrækkeligt til at afgive et paalideligt Resultat, har jeg optalt Daktyler og Spondæer i de 4 første Fodder af de første 200 Vers af Iliadens 18de Sang. Af disse 800 Fodder ere 583 Daktyler og 217 Spondæer; Forholdet er altsaa som 2,91 : 1 *). Dernæst har jeg foretaget en lignende Optælling af Fodderne i min Oversættelse, som findes i Blandinger fra Sorø 4 H. Daktylernes Antal er i disse Vers 568, altsaa ikke fuldt saamange, som i Originalen. I græske og danske Hexametre vil altsaa Daktylen omtrent forekomme lige ofte. Da vi naturligtviis heller bør sammenligne vore Hexametre med Grækernes, end med Romernes, der ere en modificeret Efterligning af de græske, saa vil man ikke med Føie kunne klage over Daktylernes Mangfoldighed. Man vil dog, trods denne Overeensstemmelse, ved nærmere Undersøgelse finde en Forskjel, som turde være til Fordeel for de danske Hexametre, nemlig at Daktylernes hoppende Bevægelse oftere end i Græskten kommer til at afvejle med Anapæsternes kraftige og livlige Gang. Grunden hertil ligger ikke blot i de danske Censvælsesords

*) De ere saaledes fordeelte: 52 Vers have 4 Daktyler, 91 have 3, 45 have 2 og 12 have 1. Hos Apollonius Rhodius have de første 100 Vers af 1 Bog akkurat 300 Daktyler. Med Hensyn til Schlegels Paastrand har jeg gennemgaaet de nævnte 200 Vers i Wos's Oversættelse, og fundet Daktylernes Antal at være 508, altsaa en Deel mindre, end hos Homer. Det tydske Sprog medfører selvfølgelig ikke, at Daktylernes Antal maa være større end i Græskten, de staae snarere alpari, thi i de omtalte 200 Wos'ske findes 45 matte Trochæer (f. Ex. aber, jene, nahe, beide), som neppe kunde været undgaaede, uden ved at sætte Daktyler i Stedet.

Mængde, men især deri, at Cæsuren *κατὰ τρίτον τροχαῖον* er og maa være sjeldnere i Dansken end i Græskén, ligesom ogsaa, at vi langt hyppigere bruge Cæsuren efter 4de Fods Arsis, som ofte forekommer i Forening med Cæsur efter 2den Fods Arsis, en Forening, som gjør Verset meget smukt, og ofte giver Anledning til 2 Anapæster, s. Ex.:

Strøbende snart for at frelse sit Liv og for Svendenes Hjemkomst.

Enhver føler, at et saadant Vers har et langt smukkere Fald, end s. Ex.:

Sigt i de hvælvede Grotter, og søstfød ham gjerne til Susbond,

Sjældnt begge bestaae af lutter Daktyler, men de forskjellige Ordspodder dæmpe i hiint Vers Daktylernes hoppende Gang. Mod den hyppige Brug af Daktylen pleier man at indvende, at den rolige episke Gang forstyrres derved, og dog er denne Versføds fremherskende hos Homer, og dog er han den herligste Epiker; en Misforstaaelse maa altsaa herse her. Sagen synes mig at være ganske klar. Epopeens rolige jævne Gang bestaaer kun i Foredraget, i omstændelig Udmaling af hvad der viste sig for Digterens Øie, i Dvælen ved Smaaating, i Gjentagelser o. s. v.; den er kun rolig og langsom i hele sin Fortællingsmaade, men i de enkelte Bevægelser, i de enkelte Vers er den i høi Grad let og livlig, og jeg veed Intet, hvormed jeg bedre og sandere kunde sammenligne dette, end med Barnets Løb; hurtigt iler det afsted, men langsomt naaer det Maalet, thi Skridtene ere korte, og Fødderne ere smaae. Det maa være en Fordom, en Forvepning af Epopeens enkelte Fjed med dens hele Gang, naar man antager, at dens Versemaal, Hexametret, skal stræbe efter at blive afstadiet og ærbart ved at sætte Skranke for Daktylen, og vi see her atter en Regel, som hidrører fra Forestillingen om det heroiske Versemaals Majestæt, og som er uddragen af det Virgilske Hexameters Beskaffenhed, uden at man først har undersøgt, om dets Ufviselse fra det græske Forbillede beroede paa frit Valg, eller paa en i Sprogets Natur liggende Nødvendighed. I al Folkedigt er Versemalet muntert; saaledes er det hos Homer, og derfor maae vi af to Yderligheder heller vælge den, som gjør Verset livligt, end den, hvorved det bliver søvnt. Spørger man Dret tilraads, da vil Svaret blive forskjelligt, eftersom Dret er dannet ved at læse Homer, eller ved Virgils og Voss's Vers. Dog — jo villigere Daktylen tilbyder sig, desto mere bør man stræbe at moderere den, og da det ifølge vort Sprogs Natur ikke er at befrygte, at Daktylernes Antal skulde blive saa ringe, at Versets Livlighed kom til at lide derved, saa kan man trostlig blande den — nær havde jeg sagt saameget muligt — med tunge Trochæer, og en harmonisk Blanding af begge er en af Hexametristens vigtigste Opgaver.

§. 22.

5. I de græske Hexametre er Verscæsuren meget eensformig; den falder næsten altid i 3die Fod; bukoliske Vers kunde ikke være talrige, men endnu sjeldnere er Hephthemimeres, som derimod med Fordeel brugtes af Romerne, især af Virgil, mindre af Dvid. Grunden til denne Forskjel mellem de latinske og græske Hexametre er vel deels at søge i Sprogenes forskellige Natur, deels i den Tilbøielighed til Afvevling, som er større i en forfinet Tidsalder. Nimesligviis var det en aldeles subjectiv Følelse, som bevægede Virgil til heri at afvige mere fra Grækerne, end de samtidige romerske Digtere pleiede. Virgils Exempel virkede paa tydske og danske Digtere; men der er tillige en i Sprogene liggende Grund til hyppig Brug af Hephthemimeres. Enhver, som har skrevet Hexametre, veed, hvor vanskeligt det er at undgaae mange Amphibracher, om hvis ubehagelige, hoppende Gang vi ovenfor have talt. Her maa jeg endnu gjøre opmærksom paa et Par tilsyneladende Amphibracher, f. Ex.:

Er der Sephaistos, o sig! af Olympens Gudinder tilhobe,
 Drag da til Skibene hjem, vi unde dig Sæder at vinde;

i første Vers er Olympens i Forbindelse med sin Præposition en tredie Pæon, og i andet er vi unde dig anden Pæon, fordi Meningen giver et Ophold efter dig. Enhver som veed, hvorledes det for Tiden er fat med den saakaldte lette Kunst at læse, vil tilgive mig, at jeg her har fremsat en Bemærkning, som for den Sagkyndige er haist futtil.

§. 23.

6. Den vigtigste Forskjel har jeg med Flid opsat til Slutningen. Hos Grækerne var Hexametret et nationalt Versemaal, ældgammelt som Folkets Erindringer, og helliget derved, at Homers Sange vare sungne og opbevarede i dette folkelige Metrum, ved hvilket tillige alle deres Oldsagn og Fortællinger om Fædrenes Bedrifter i fjerne Læder vare forplantede. Denne Folkelighed, denne Hjemlighed maa naturligtviis forsvinde ved enhver Omplantning, og jo yngre denne er, desto mere falder det fremmede Præg i Dine, kun gjenennem Rækker af Aar naturaliseres den nye Plante, og efterhaanden som den vænnes til den nye Jordbund, faaer den en vis Nationalitet. Vi see dette Phænomen ikke blot i den vegetabiliske Verden, ogsaa i Sproget, i Kunst og Videnskab, og et mærkeligt Exempel herpaa have vi i den romerske Litteratur og navnlig i Hexametret. Dette Versemaal var ligesaa fremmed for Romerne som for os; de lærte det først at kjende ved Læsning og Studium, og det blev indført hos dem, ligesom hos os, ved Oversættelser og Efterligninger, og til Gunst for Hexametret forkastede man Sprogets eiendommelige prosodiske Princip, og indførte

et nyt; ogsaa heri have de Nyere villet følge Romernes Exempel. Det latinske Hexameter blev derfor kun forsaavidt nationalt, som det kjendtes og yndedes af de Dannede, folkeligt blev det ikke; og dog er man kommen i Vane med at betragte det som et ægte romersk og aldeles naturligt Versemaal, medens man jevnlig hører Klager over de nyere Hexametres Unaturlighed. Grunden hertil er neppe nogen anden, end en Levning af den slaviske Underdanighed, man fordum visse det latinske Sprog, medens man paa den anden Side betragtede de gothiske som sande barbariske. Hvorfor ere da de latinske Hexametre saa høit anseede i Forhold til de moderne? Mon fordi de bedste romerske Digtere brugte samme? eller fordi de falde behageligt i Øret? Nei, thi lignende Argumenter kunne anføres for de moderne. Snarere vil man paaberaabe sig, at Latinen var et Quantitetsprog, og de nyere ere Accentsprog. Først maae vi nu bemærke, at Latinen ikke var, men blev et Quantitetsprog, altsaa ved Tvang, om end denne Tvang var af det mildere Slags; dernæst maae vi spørge, af hvad Bestaaffenhed den latinske Stavelseqvantitet var, og om det er troligt, at den ganske lignede den græske. Om man end ganske trofskyldig vil indrømme, at i Græskten baade den naturlige og bevirkede Længde havde dobbelt Quantitet mod den korte Stavelse, og at et saadant Forhold var nødvendigt og grundet i Sprogets Natur, saa grændser det dog virkelig til Utrolighed, at samme Egenskaber og samme Forhold ogsaa skulle have fundet Sted i Latinen fra den Tid af, at Digterne bleve enige om at overføre de græske prosodiske Regler paa det latinske Sprog, navnlig, at et saadant mekanisk Foretagende kan have medført det mathematiske Stavelseforhold, paa hvilket den hele gamle Metrik i Theorien hviler. Dette forekommer mig at være aldeles utænkeligt, og jeg kan derfor ikke fornægte den Troe, at den latinske Prosodie eksisterede mindre for Øret end for Øiet, og at Digterne ved at efterleve de græske prosodiske Regler troede tillige at have tilveiebragt et værdigt Bidstykke til den græske rhythmiske Velklang og Takt, men at denne Takt ikke virkelig fandt Sted, uden naar man ved en sløbende Skansion udtrak Versføddernes Længder efter det opgivne Schema og det engang lærte Taktforhold, omtrent saaledes som naar vi i flette Hexametre udtrække lette Trochæer, og ved denne tvungne Dplæsning faae dem til at udfylde Takten. Overenskomst kan ikke bevirke Nødvendighed, og det vilde være et Mirakel, om virkelig hiin Nødvendighed betræffende Stavelsernes Længde og deres indbyrdes mathematiske Forhold laae i det latinske Sprog, og blev opdaget derved, at Ennius begyndte at skrive Vers efter et fremmed Sprogs Prosodie. Man kunde naturligtviis ogsaa indrette de nyere Sprogs Prosodie efter det gamle Positionsprincip, og naar dette var blevet indført, inden et andet havde udviklet sig, saa er det jo tænkeligt, at det kunde have gjort sig gjældende, og at man kunde have vant sig til at bestemme Længde og Kortthed efter Bogstaverne,

men hvorledes hiint mathematisk Forhold med det samme kunde været indtraadt, hører til Ubegribelighederne. Det synes mig derfor klart, at den latinske Prosodie snarere var en Kunstfag end en Natursag, snarere et Blændværk, end en Virkelighed; man anvendte de samme Midler, som Grækerne, til at gjøre Stavelserne lange, men opnaaede ikke den samme Virkning, og dette bidrog meget til at Poesien hverken blev national eller folkelig, thi Vers, som ikke uden særskilt Lærdom kunne oplæses saaledes, at Tonesaldet saa at sige følger af sig selv, kunne ikke blive folkelige, da de strax røbe sig som fremmede, for ikke at sige unaturlige. Det er paa denne Grund, at jeg i nærværende Afhandling har ivret mod det modificerede Quantitetssystem, som man har paabyrdet de gothiske Sprog, og hvorved de dygtigste Hexametrister have gjort Hexametret unaturligt, medens de i Theorie og Praxis stræbte at vise dets Naturlighed. Klagerne over Unaturligheden maatte være lydeligt, da Forsøget endnu var i sin Barndom; man maatte med Føie kalde Versene taktløse, saalænge de vrimlede af matte Trochæer, og man maatte ivre imod dem, saalænge de ikke lode sig læse uden den omtalte tvungne og udtværede Skanson, og saalænge man ikke havde indseet, at der udkræves en tydelig Cæsurs, for at give Versene Holdning og Tonesald; man maatte derfor lade Forsøgene som Misfostre, og kalde et slikt Foretagende ligesaa taabeligt, som at opføre en stor Bygning paa en Sump. Mennekkets aprioriske Domme ere ofte altfor afgjørende, men Tiden er Wildfarelsens Læge, og ligesom, for at blive ved Lignelsen, Frederiksborg Slot beviser, at en kolossal Bygning kan staae urokket paa en Sump, saaledes have skjønne Digterværker og Oversættelser viist, at de Klager, som man af hine Grunde førte over Hexametrets Unaturlighed, ikke længer kunne komme i Betragtning. Væsenligere og dybere er den Indvending, som hentes derfra, at de accentuerende Sprog ikke tilfulde kunne gjengive de quantiterendes Vers; men fordi vore Vers mangle Noget, som vi, vel at mærke, aldeles ikke savne, derfor ere de ikke unaturlige. Hiin Indvending vilde ikke blot træffe Hexametret, men de allersimpleste antike Vers f. Ex.: Jamben, hvilken vi jo heller ikke kunne gjengive, uden efter vort Sprogs Prosodie, og selv om Jamben manglede Indfødsret hos os, og vi kun kjendte den fra de Gamle, saa vilde vi dog vel ikke kalde den unaturlig, fordi vi lade Accenten herske over Quantiteten, og ikke med Bestemthed kunne sige, at denne Guds Stavelser have den antike Jambes Tidsforhold 1:2. Vel er det vanskeligt, ved ulige Midler at frembringe selsomme Virkning, ja lad det end være plat umuligt, saa er det dog viist, at man ved ulige Midler kan frembringe noget ligesaa Tilfredsstillende, om ikke absolut, saa dog relativt betragtet med Hensyn til dem, som skulle tilfredsstilles, nemlig danske Dren. Naar det derfor hos Thorsen (1 Deel S. 100) hedder:

tation, blot i een Henseende synes passelige, men i en anden slet ikke at udfylde deres Plads," da maa man vel for det første spørge, hvor den Qvantitet, som Thorsen selv (Side 1) indrømmer det danske Sprogs Stavelses, bliver af, naar de indtræde i Vers, og hvorledes de, ved at komme i sliq Forbindelse, kunne miste en Egenstaaelse, som maa være en character indelebilis, og dernæst: hvor findes et saadant Dre? Vi formaae jo ikke at recitere Vers paa antik Viis; vi udhæve kun de lange Stavelser ved et Eftertryk, der om trent svarer til vor Accentuering. I det Hele betænker man i slige abstrakte Undersøgelser ikke noksom, at Spørgsmaalet egentlig ikke er om det moderne Hexameters Forhold til sit Forbillede, men om dets eget Værd i og for sig, dets Naturlighed med Hensyn til Sproget, dets Tækkelighed og Velklang selv for dem, der aldrig have læst et latinist eller græsk Hexameter, aldrig hørt tale om Prosodie, Qvantitet og Accent, og som derfor, naar de forresten have Dre for Velklang og en dannet rhythmisq Sands, ville være fordomsfriere Dommere, end de, der bestandig tænke paa Sammenligning og Theorie. Fra denne Sammenligning har man ikke abstraheret tilbørlig i de Domme, man har fældet om de moderne Hexametre, og samme Feil ligger til Grund for de Forsyndelser mod Sprog og Prosodie, som man har tilladt sig, for at gjøre Hexametrene græske. Jeg maa gjentage, hvad jeg ovenfor har sagt. Vore Hexametre kunne ikke blive græske, thi Sprogene ere høist forskellige, men de kunne blive danske, og det bør de være. Ligesom vi, for at gjengive en græsk Digter poetisk, slye den lexikaliske Oversættelse og slaae Sætningerne i Stykker, for at de kunne blive danske, saaledes bør vi slye de græske prosodiske Regler, og saa at sige poetisk oversætte Versets Form, for at det kan gjensødes levende paa dansk Grund. Lad være, at det saaledes fremkommer i en forandret og mindre smuk Skikkelse, dette er jo Tilfældet med al Oversættelse, hvilken vi ikke forkaste, skjøndt Originalen staaer høiere, naar blot Oversættelsen er levende opfattet og gjengivet; dens Aand skal være fremmed, dens Sprog dansk, og paa samme Maade skal Versemaalets Aand (Metrum, Taktfald) være fremmed, men dets Legeme (Foddernes prosodiske Beskaffenhed) være dansk. Om derfor end Afvigelse fra det almindelige prosodiske Princip kunde forskjønne danske Hexametre, saa vilde den gjøre dem udanskte og derved unaturlige.

Unaturligt for et Sprog er et Versemaal, som bestaaer af Fodder, der enten slet ikke kunne tilveiebringes, eller ikke i tilbørlig Mængde. Unaturligt er Hexametret for vort Sprog, forsaavidt vi ikke kunne skaffe Spondæer tilveie, men et Versemaal, bestaaende af Daktyler og tunge Trochæer, der afveje paa samme Maade som Fodderne i de gamle Hexametre, er et meget naturligt Metrum, da Sproget er rigt paa disse Versfodder, og at et saadant Versemaal — man nægte det Navn af Hexameter, og kalde det hvad man

vil — kan være smukt og behageligt, maatte man, uden Hensyn til Erfaringen, bekræfte, da selv lette Trochæer i Forening med Daktyler kunne afgive meget smukke Vers i vort Sprog; at Nationens rhythmiske Sands skulde være saa fløv, at den alene kunde vækkes ved Rimets Klang, tør man dog vel ikke antage. Lad altsaa disse saakaldte danske Hexametre være høist forskjellige fra de græske, saa er det dog, Nationalitetens magiske Virkning fraregnet, meget tænkeligt, at de, bearbejdede med Smag, kunne behage danske Øren ligesaa godt, som de græske behagede Grækerne, og om man end raillerende vilde sige, at saa maae de Danske været meget nøisomme, saa er og bliver det vist, at herom kan Ingen domme, uden saa var, at f. Ex. Pythagoras ad Sjelevandringens Wei blev gjenfødt som Dansk, uden at have glemt sit gamle Modersmaal. — Et Hexametret bestaaer af flere Fodder, end de fleste af vore almindelige Versemaal, gjør Intet til Sagen. Alexandrinen og det Metrum, hvori Prof. Krake er skreven, have ligesaa mange Fodder, og dog opfattes de af Enhver i deres rhythmiske Sammenhæng, hvert Vers som en Heelhed. Ere Hexametrene tilbørligt byggede, da behøver Lægmand blot at læse dem som Prosa, og eier han nogen rhythmisk Sands, da vil han let opdage Versenes Tonensald, og han vil snart blive fortrolig med det Fremmede, ligesom man nu er saa vant til, rhythmisk at opfatte den femfødede riimsrie Jambe, at de fleste ikke have nogen Ahnelse om, at dette Versemaal ikke er 100 Aar gammelt hos os *); Trochæen og Daktylen ere ligesaa eiendommelige for vort Sprog, som Jamben og Anapæsten. — Erfaringen kan ikke bevise Noget mod Hexametrets Naturlighed for vort og beslægtede Sprog. Der er vist saa Digte, som ere blevne læste saa meget som Hermann og Dorothea, hvilket forudsætter, at Læserne let bleve fortrolige med Formen; og hvor gunstigt de første Sange af Thora fra Havsgaard bleve modtagne af et talrigt Publikum, veed Enhver, der mindes Danfnas

*) Den femfødede Jambe brugtes alt af de Gamle (det Alkmaniske Vers). Fra gammel Tid af findes den hos Italienerne, dog ikke i streng iambisk Stikelse, men snarere som en Art phalæciske eller sapphiske Vers. Under Navn af vers communs var den det almindelige Metrum i Frankrig før Lodelle (16de Aarhundrede), fra hvis Tid Alexandrinen blev herskende. Den første engelske Digter, som brugte dette Versemaal i utimet Stikelse (blank verses) var den phantastiske Henrik Howard, Greve af Surrey, i sin Oversættelse af to Bøger af Æneiden (Warton hist. of Engl. poetry III. 506). Man fandt det særdeles vel stikket til Dialogen; allerede det første engelske Sørgespil Corbodus eller Ferrer og Porrex er digtet i dette Metrum, som siden blev det staaende Versemaal i det engelske Drama. Da Lybsterne, især ved Lesings Beskrævelser, bleve opmærksomme paa den engelske Litteratur, fortrængte den femfødede Jambe snart den fra Frankrig indførte Alexandrin, og en lignende Forandring foregik hos os paa Ewalds Tid.

Blomsterperiode. Der er vist ingen Tvivl om, at Hexametret jo fuldkommen vil kunne nationaliseres og naturaliseres hos os, men om og naar dette vil skee, vil beroe paa, hvorledes det bliver behandlet. Visseelig maae Oversættelser af Klassikerne kunne bidrage en Deel hertil, men da bliver det en Nødvendighed, at de ogsaa udmærke sig i æsthetisk og lingvistisk Henseende, thi blot for de velklingende Hexametres Skyld ville de ikke finde mange Læsere, saa indtagen af den blotte Form er Nationen endnu ikke, og vil med Guds Hjælp aldrig blive det. Langt videre og sikkrere Udbredelse vil dette Versemaal naturligviis kunne faae ved originale Digtninger, og der gives i det mindste een Digtart, hvortil det er fortrinligere stikket, end noget andet Metrum, nemlig den rolige, halv idylliske, fra Nutidens Liv hentede og netop derfor Nutidens sandeste Epopee, som fordrer en Indklædning, der nærmer sig Prosaen, og som ved Nimit vilde faae et altfor lyrisk Sving.

S. 24.

Til Slutning vil jeg kortelig samle under eet Overblik de Egenffaber, som det danske Hexameter bør have, for at kunne blive et naturligt, fatteligt og velklingende Versemaal. Hvad Dehlenschläger siger om Versene i sin Prof. Kræft: "de ere lette at læse, man behøver blot at holde sig til Ordene naturlige Udtale," burde man kunne sige om alle danske Vers; i modsat Tilfælde maa man kalde dem unaturlige. Hiu Regel er grundet i vor Prosodie, som fordrer, at den Rhythmiske Accent skal falde sammen med den prosaiske; vi forlange derfor, at Hexametret skal besidde denne Naturlighed som den første Betingelse for at vorde læseligt for Enhver, som, uden at kjende Oldtidens Vers, forstaaer at læse danske, vi forkaste derfor ethvert Hensyn til Quantiteten, hvorved den prosaiske Accent forstyrres, men skjøndt vi kalde de danske Hexametre accentuerede, fordi Benævnelserne skal rette sig efter det bestemmende prosodiske Princip, frakjende vi dem ikke Ret til ogsaa at kaldes quantiterede, da Stavelseerne i vort Sprog uimodsigeligen have forskjellig Quantitet. Til Versets Læselighed hører fremdeles, at det under Op læsningen viser sig som Vers med Klang og Tonefald; dette bevirkes især ved Cæsuren; man skal ikke standse inde i Verset, fordi dette er et Hexameter, men det skal være saaledes bygget, at man næsten ligesaa nødvendigen kommer til at standse, som om der stod et Distinktionstegn; Cæsuren skal være tydelig og dele Verset i to Parter, Arsis og Thesis, hvorved Cadencen falder i Dret, hvilket ei var muligt, naar den hele Række skulde læses i eet uden Standstning. Denne Cæsur skal tillige være afvejlende, for at Monotonien kan forebygges, men i ethvert Tilfælde udfordres dog en Vicæsur i 3die eller 4de Fod. — Til Taktfaldets Rigtighed hører naturligviis ogsaa

Overensstemmelse mellem de enkelte Takter, og da den lette Trochæe ikke kan udfylde Taktten, men lader Dret savne Noget, bør kun den tunge Trochæe, som i de fleste Metriker kaldes Spondæe, afvekle med Daktylen. Om disse to Versfodders Afveking kan der ikke gives bestemte Regler; Versets Indhold maa ofte afgjøre, om langsomme eller hurtige Fodder bedst bringe Formen i Harmonie med Meningen. Endelig vil den Visshed, at Hexametret staaer og falder alene ved sin Rhythmus og Velklang, da det ikke understøttes af Rimet, indskærpe Nødvendigheden af, at undgaae alskens Mislyd, og at give Versene den Skjønhed, som følger af Versfoddernes Afvigelse fra Ordfoedderne.
